

Politikai  
röpiratok.

83.



83  
638

A

# PRAGMATICA SANCTIO

## KELETKEZÉSÉNEK TÖRTÉNETE.

A PRAGMATICA SANCTIO S 1848-<sup>IKI</sup> TÖRVÉNYEKKEL, ÉS AZ 1865-<sup>IKI</sup> DECEMBERHÓ 14-<sup>EN</sup> MEGNYITOTT PESTI ORSZÁGGYÜLÉSRE MEGJELENT FŐPAPOK, ZÁSZLÓSOK, ORSZÁGNAGYOK S KÉPVISELŐK TELJES NÉVSORÁVAL S ORSZÁGGYÜLÉSI LAKÁSUKKAL EGYÜTT.

ÖSSZEÁLLITÁ

IMRIK JÓZSEF.

Ára 1 frt. o. é.

5.

SZERZŐ TULAJDONA.

PEST, 1866.

NYOMATOTT S KAPHATÓ KHÓR ÉS WEIN NYOMDÁJÁBAN.

DOROTTYA-UTCZA 14. SZ. A.

6157200372509



## ELŐSZÓ.

Szerzőt nem más, mint egyenesen Ő cs. s apostoli kir. Felségének az 1865-iki decemberhó 14-én megnyitott országgyűlés alkalmával tartott legmagasb trónbeszéde indítá arra : hogy jelen munkát világ elé bocsássa. Ugyanis:

Ő cs. s apostoli kir. Felsége legmagasb trónbeszédében — a kiegyenlítés fontos kérdésében — a Pragmatica Sanctiót választá közös kiinduló pontul, mint a mely kétoldalu szerződés alakjában midőn egyrésről a felséges uralkodóház nőági örökösödését, s az egész birodalom feloszthatatlan együttmaradását s közös védelmét kikötötte, ugyanakkor a magyar koronaországainak is integritását, és Magyarország független közjogi önkormányzatát örök időkre biztosította. Ez alaptörvény s illetőleg kétoldalu szerződés keletkezésének rövid történelmét tehát czélszerűnek találtam éppen a mostani országgyűlés alatt közretenni; valamint az 1848-ki törvényeket is megismertetni, hogy a közönség láthassa, és megítélhesse, ha valjon ezek megfelelnek-e a pragmatica sanctionak, s avval kiegyeztethetők-e? A tényeket részrehajlatlanul igyekeztvén előterjeszteni, az ítéletet az olvasó közönségre bizza a

Szerző.

ELŐSZÓ.

És az a tény, hogy az 1848-iki forradalom után a magyar nemzetiségűek a politikai és jogi egyenlőséget követelték. A magyar nyelv és irodalom is fontos szerepet játszott a nemzeti ébredésben. A magyar nyelvű sajtó és irodalom segítségével a magyar nemzetiségűek tudták megvédeni és erősíteni a nemzeti identitásukat. A magyar nyelv és irodalom a nemzeti ébredés egyik legfontosabb eszköze volt. A magyar nyelvű sajtó és irodalom segítségével a magyar nemzetiségűek tudták megvédeni és erősíteni a nemzeti identitásukat. A magyar nyelv és irodalom a nemzeti ébredés egyik legfontosabb eszköze volt.

Magyar

## A „Pragmatica Sanctio“ keletkezése.

Sokan a leányág trónörökösödési jogát Magyarországon már az árpádi ház uralkodása alatt vitatják; de sikertelenül.

Mert valamint erre sem törvényt, sem Péter trónrajutásán kívül, mely csupán idegen s külföldi pártok ármánykodásának eredménye volt, több esetet sem mutathatnak fel: úgy fel sem is tehetjük, hogy egy oly harczias nemzet mint a magyar volt, mely királyában is inkább első hadvezérét tisztelte, a kormányt gyenge női kezekre bizta volna.

Sőt még a szabad királyválasztási időszakban is annyira idegenkedék a magyar nemzet a női uralkodástól, hogy midőn Máriát, I. Lajosnak, s Erzsébetet Zsigmondnak leányát trónra lépteté, egyszersmind férjeiket is megkoronáztatta és Zsigmondot a gyermektelen Mária halála után szintén továbbra is törvényes királynak elismerte, mi meg nem történhetnék oly országban, mint Nagybrittania példája kétségkívül bizonyítja, melyben a leányág világos trónörökösödési joggal bír.

De, hogy a leányág Magyarországon egész 1723-ig, vagyis a pragmatica sanctio törvényes elfogadásáig, soha törvényes örökösödési joggal nem birt, erre előtte a legnagyobb erősségnek látszik az, miszerint még a győzedelmes és hatalmas I. Lipót császárnak s ki-

rálynak is csak férfi maradékaira terjesztetett ki az örökösödési jog, ámbár közönségesen tudjuk, hogy már jóval előbb I. Ferdinand 1543-ki magán végrendeletében, s ehhez csatolt 1747-iki mellékletében (codicillus) a férfiak magvaszakadása esetére a leányág örökösödését még Magyar- és Csehországokra nézve is kiterjesztette.

E miatt többen, s jelesen Schwartzner az austriai ház trónralépésével, az örökösödési jogra nézve új időszakot kezd. de véleményem szerint helytelenül, mivel ebben törvényileg I. Lipótig csakugyan semmi változás nem történt.

Igaz ugyan, hogy az 1547-iki 5-ik törvényezikben következő szavak olvashatók: „Nam cum sese Ordines et Status Regni non solum Majestati suae, sed etiam suorum haereditum imperio et potestati in omne tempus subdiderint, stb.“: de e szavakból az austriai ház trónralépésének nem tulajdoníthatni új trónörökösödési korszakot, mert ily forma kitételek már előbbi királyok decretumaiban is olvashatók; például I. Mária 1389-ki decretuma előszavában, az 1439-ki 12-ik törvényezikben, továbbá V. László 1454-ki decretumában.

De a III. Frigyessel és I. Miksával kötött egyezkedésekből is, bármily elmésen vitassanak azok Wiedeman által, következtetni semmit nem lehet, mert ily forma szerződéseket az ország rendei mindig törvényteleneknek tartottak.

Ezekből világos, hogy a magyar nemzet szabad királyválasztási joga egész az 1687-iki 2-ik törvényezik hozataláig, melyben a trónörökösödés a felső austriai uralkodóház férfi ágának az elsőszülöttségi sor szerint örök időkre átadatott, sértetlenül fenállott.

És ejoghoz őseink oly makacsul ragaszkodtak, hogy midőn 1563-ban és így 16 évvel az idézett 1547-ki törvényczikk után I. Ferdinand fiát, Miksát sept. 8-án Pozsonyban megkoronáztatni akará, a Rende az időelőtti koronázás által választási jogaikat korlátoztatni gondolván, nyughatatlankodtak, és csak azzal engeszteltettek ki, hogy a székes-szentegyházban régi szokás szerint a nádor által előbb felszólítottak: „akarjátok, kívánjátok s parancsoljátok-e, hogy Miksa királylyá koronáztassék?“ mire a felelet: „akarjuk, kívánjuk s parancsoljuk“ következvén, a koronázás 2331 diszesen öltözött magyar lovag jelenlétében csakugyan megtörtént.

Hogy e szokásos felszólítás I. Lipót után következő királyaink megkoronázása alkalmával egészen elmaradt, az 1687-iki 2-ik törvényczikkből természetesen következett.

Miután tehát Magyarországon a női trónörökösödésre nézve világos törvény soha nem létezett; sőt az 1687-ki 2-ik törvényczikk a felséges austriai uralkolónak örökösödési jogát csupán a férfiágra szorítván, s ez által félremagyarázhatlanul a nőiágot az örökösödésből kizárván: nem csudálkozhatunk rajta, hogy III. Károly, kinek fia nem volt, s a mellék férfiág is kihalt, nagy aggodalommal tekintett azon lehetőségre, miszerint a hatalmas austriai ház eddigi birtokahalála után egészen feldaraboltatik, ha csak a trónörökösödés a leányágra is kiterjesztve nem lesz.

Ennélfogva III. Károly még koronázása előtt, de még uralkodásának első éveiben is főczéljául tűzte ki, és semmi áldozatot nem kimélt, hogy a nőiágnak örökösödése mind a külföldi hatalmak által elismertessék,

mind az uralkodása alatt álló különféle országok és tartományok által törvényileg elfogadtassék.

I. Lipót, midőn magát elhatározta, hogy a II. Károly halálával megürült, s a két ág közti szerződések erejénél fogva őt illető spanyol trónba másodszülöttét Károly főherceget ülteti be, 1703-ki dec. 2-kán két szerződést kötött József és Károly fiaival.

Ezek egyike szerint elvégeztetett, hogy a spanyol korona másodszülött fiáé, Károlyé, s annak fimaradékaie legyen, a többi országok és tartományok pedig elsőszülött fiát Józsefet s fiörököseit illessék. A második szerződés arról szólott, hogyha a két testvér valamelyikének fiága kihalna, annak birtokait a másik fiutódái örököljék; azon esetben pedig, ha mindkettőjük fiágának magva szakadna, az örökösödés az elsőszülöttség rende szerint a nőágra szálljon.

I. József fiörökösök nélkül halt el; testvérének III. Károlynak, bár még 1708-ban nősült, mindedig nem volt gyermeke; s ezért a nőági örökösödés már többször hozatott szóba. Az udvar ezt már azon értekezletek alkalmával is több ízben megpendítette, melyek 1710 óta a közönséges béke felett folytak Hollandiában. És mióta Károly egymaga maradt még életben az austriai uralkodóház \*) fiágából, eddigi magzatlan-

\*) A mostani habsburgi-austriai-lotharingiai császári királyi nemzetség Ethikótól Allemania és Elszasz hercegtől veszi származását. Ez tősatvja leve két uralkodó ágnak, melyeket Albert és Ethikó fiai felső és alsó Elszaszban alapítanak. Azon ág, melyet Albert alapítva később még habsburgi gróf czimet is vett fel, s 1273-ban a megrongált német birodalomnak Habsburgi Rudolf személyét en jeles császárt ajándékoza. Ettől kapták Albert és Rudolf fiai az austriai német tartományokat hűbérbe, melyek így a habsburgi uralkodóházra ruháztatván, ennek kormányá alatt Mária Theresziáig meg-

sága aggályt élesztett vala az udvarban, s azért Károly a nőág örökösödését a monarchia népei közt is minél előbb szőnyegre kívánta hozatni.

Az austriai ház országai közt Horvátország volt a legelső, mely az udvar kivánságára hajolt, s a nőág örökösödését még előbb elfogadta mielőtt a tulajdonképeni „pragmatica sanctio“ okmány elkészült.

Ugyanis III. Károly, nejét Erzsébetet Spanyolországban hagyván, innen september végén indult meg 1711-ben; s miután Frankfurtban német császárrá választatott, s december 22-én mint VI. Károly császár megkoronáztatott, 1712 elején érkeze meg Bécsbe.

A császár alig érkezék meg Bécsbe, már Magyarország Rendjeit is országgyűlésre hívta meg, hogy azon magát mint magyar király III. Károly név alatt megkoronáztassa. És midőn Pálffy János bán Horvátországban, a magyar országgyűlést megelőzőleg, az erre küldendő követek megválasztása végett, 1712-ki martius közepén, szokás szerint tartományi gyűlést hívott össze, gr. Eszterházy Imre zágrábi püspök indítványt tett a Rendek előtt, miszerint a horvát nemzet, mely az osztrákházból származott királyai iránt mindig példás hűséggel viseltetett, ezek férfiága kihaltának esetére ismerné el a leányág örökösödését is az országban.

„Ez, ugymond, már a magyaroknak és cseheknek is szándokában levén, utóbb a horvátok által is teljesítendő lészen: ne hagynák tehát elüttetni magukat az elsőség dicsőségétől.“

---

maradtak. E fejedelemnő mint elsőszülöttje a kihalt habsburg-austriai férfiágnak, Ferencz lotharingiai herczeggel való egybekelése által az Ethikótól származott másik ágat egy uralkodóházban ismét egyesítette.

A horvátok erre minden nehézség nélkül elfogadták az indítványt, csak azt kötvén ki feltételül, hogy országukban mindig ugyanazon személyre szálljon az örökösödés, ki Austriának, Stajerországnak, Karinthia- és Krajnaországoknak leendő fejedelme.

Mi indíthatta a horvátokat ily különös feltételre, holott Horvátország örök időkre a magyar koronával realis kapcsolatban áll, s a magyar király a horvát királytól el sem választható: ezt a következő körülmények legjobban felvilágosítják.

Már a gyenge II. Lajos király tehetetlen lévén arra, hogy Horvát- és Dalmátországokat a törökök gyakori megtámadásai ellen megvédhesse: ezeket még életében sógorának a következő magyar királynak I. Ferdinandnak oltalmára bizta, miért is Zeng-, Klissa-, Krupa-, Likka-, Jaiczavárákat néki átengedvén, ezekben I. Ferdinand német pénzzel német őrseregeket rendelt s ezekkel a Zápolya elleni háborújában is a Kaproncza körül fekvő várakat elfoglalva tartotta.

Később az austriai házra esvén a közös királyi trón, minthogy a törökök hatalmas növekedtével magát Németországot is, s legközelebb Belső-Austriát nagy veszély fenyegette: ez okból Rudolf császár és király a belső-austriai státusok kérésére a Belső-Austria és Törökbirodalom közt fekvő horvát vidékek megőrzését 1575-ben Károly belső-austriai főhercegre bizta: „a horvát és vindus végvidékek örökös generalatusi” czime alatt. És a magyar Rendeik ebbe beleegyezvén, csupán azt kérték (1578: 15. t. czikk.), hogy a főherceg a horvátországi bánnal mindig egyetértésben legyen.

E végvidékek fentartására Rudolf már a német

birodalombeli státusok által ajánlott török háborui segédpénzből 140,000 forintot évenként átengedett; de mivel ezen pénzek nem elegendők valának, s nem is bizonyosok: e miatt Károly főherczeg Stájer-, Karinthia-, Krajnaországok, s Görz herczegi grófság, egy szóval az összes Belső-Austria Rendjeit országgyűlésre Mura melletti Bruck városába meghivta, s itt készült aztán azon nevezetes szerződés, mely „Brucki Libellus“ név alatt ismeretes, s melynek erejénél fogva a fentemlített tartományok a horvát végvidékek oltalmazására s fentartására évenként 548,205 forintot rendeltek oly formán, hogy e summának fele a vindus (a tulajdonképeni slavoniai), s fele a horvát végvidékre fordittassék; az első felét Stajerország, a második felét a többi tartományok fizetvén. És ezen summát Belső-Austria egy századig rendesen fizette; miglen Mária Thereszia ez adózási kötelezettséget a közadóhoz kapcsolván, a végvidékeket a kincstár pénztárához utasítá.

A mondottak eléggé megmagyarázzák, hogy Horvátország a leányág örökösödésének elfogadása alkalmával miért igyekezett sorsát Belső-Austriához kapcsolni; valamint az is természetes, hogy ez ország gr. Eszterházy Imre indítványát minden ellenzés nélkül elfogadá.

Ellenben az 1712-ki magyar országgyűlésen nem ment ily kedvezően a dolog. A kedélyek ez iránti hangulatának kikémlése végett az udvar ugyan a magyar országgyűlés előleges tanácskozásai közben is, melyek a hitlevélnek éppen a királyi örökösödésről s a nemzet királyválasztási jogának feléledéséről szólló pontja felett folynak vala, szóba hozatta a leányági örökösö-

dést. De a Rendek többsége korszerűtlennek és kivihetetlennek tartotta a kérdést, miért is Károly máj. 18-án Pozsonyba érkezvén, minden ilyféle kísérleteket maga megtiltott, s az egész leányági örökösödés kérdését annál később volt későbbre halasztani, mivel a leányági örökösödésnek Magyarországon még Angolország is ellene nyilatkozott az utrechti congressuson. Sőt Károly a Rendek kívánatában megegyezett, miszerint oly törvény alkottassék, hogy a férfiág kihaltával, miként az, az általa kiadott koronázási hitlevelében is kijelentették, a szabad királyválasztási jog a nemzetre ismét visszaszálljon.

Károly azonban tervével e miatt nem hagyott fel, csak kedvezőbb időkre halasztotta.

Egy héttel az utrechti békekötés után, 1713-ki ápril 19-én Bécsben egy nagy tanácsot tart vala, melyben 24 titkos tanácsos, köztök néhány magyar főúr is volt jelen. Felolvastatván ezek előtt elődeinek örökösödési szabályait, különösen azon, már fentebb említett szerződést, melyet Spanyolországba távozta előtt, 1703. december 2-án ő maga kötött volt boldogult atyjával I. Lipóttal, és bátyjával I. Józseffel, kijelenté nekik, hogy ő e szerződés értelmében oly módon szabályozza az örökösödési rendet, miszerint, ha Isten őt fimagzattal megáldaná, az s annak maradékai elsőszülöttségi sorban örököljék a maga halála után nemzetsége birtokait, hozzátevén, hogy azok felosztatlanul együtt maradjanak. Ha fia nem lenne, vagy annak fiágon magvaszakadna, akkor a maga leányaira, s azok maradékaira szálljon az örökösödés. Ezek hijában testvére az elhunyt I. József leánygyermekére s azok magzataira kerüljön a sor. Ha végre mind az ő, mind Jó-

zsef ágai kihalnának. akkoron a maga nővéreit I. Lipót leányait s következőleg a fejedelmi ház minden egyéb nőárait illesse az örökösödés, feltevé mindig az egész birtok feloszthatatlanságát s az elsőszülöttségi rendet.

E nyilatkozatát aztán Károly jegyzőkönyvbe iratván, felszólítá tanácsosait, hogy ezen rendelkezését érvényesíteni ők is minden módon igyekezzenek.

Ezen örökösödési szabályzatnak, mely aztán „Sanctio Pragmatica“ nevezettel jelöltetett, mind birodalma egyes országaiban, mind a külhatalmagnál elismertetése s érvényesítése lőn utóbb egyike Károly legbuzgóbb törekvéseinek egész hátralevő életében.

Hogy az 1712-ki magyar országgyűlésen az austriai uralkodóház leányági örökösödése még a tulajdonképeni *pragmatica sanctio* elkészülte előtt oly kártartó ellenzésre talált: ennek főleg 4 oka s illetőleg akadályja volt.

1-ször. II. Rákóczy Ferencz még a szathmári békekötés után is reménylé, hogy az erdélyi fejedelemséget s Magyarország egy részének birtokát a külvárosok diplomatiái segedelmével megnyerendi; sőt III. Károlynak figyermeke nem is levén, az 1687. 2-ik törvényczikk folytatában nem volt épen lehetetlenség, hogy Károly halála után Magyarország törvényes királyi trónjába is beülhet. Ezért II. Rákóczy Ferencznek még mindig erős pártja volt az országban, s mivel e párt reményét a *pragmatica sanctio* elfogadása egészen megsemmisítette volna: ez okból természetes, hogy nyilván vagy titokban ennek határozott ellenzője vala.

2-szor. A protestansok a szathmári békekötés után is elégtelenek voltak; mert bár ebben kimondatott

hogy a protestans vallás Magyarorszáiban a bevett vallások közzé tartozik; de a békekötés megerősítése felülről mindig késett, ben az országban pedig volt egy hatalmas párt, mely e békekötést be sem akará a törvénykönyvbe iktatni, vagy ha azt nem akadályozhatná, megcsonkítva törekedett ezt tenni. Mindezen sérelmek megorvoslását a két felekezetü evangelikusok nem igen reménylették III. Károlytól, ki csak most tért vissza Spanyolországból, mely a türelmetlenség példányképének s az inquisitio hazájának tartott.

3-szor. A magyar nemzetnek egy igen nevezetes része, mely a magyar királyi koronát az austriai uralkodóházra azért ruházta át, mert hitte, hogy Németország segedelmével a törököt képes leend az országból egészen kiszorítani, reményében sok tekintetből csalatkozott, mert már az austriai háznak trónrajutásától csaknem két század folyt le, s mégsem tisztult meg az ország egészen a töröktől, sőt ennek egy nevezetes részét a Bánságot folyvást birta, ennek fővárosában Temesváron roppant erős várat és ezerekre menő őrsereget tartott, ugyhogy csak egy kis kedvező alkalom kellett arra, miszerint a török az egész országot újra elborítsa. Ehhez járult még azon sajnos körülmény, hogy az austriai főkormányférfiak gyakran megkísérlék Magyarország beolvasztását; s nem hagytak fel azon reménnyel, hogy valamint sikerült nekik Csehországot a fejrhegyi ütközet után megpuhítani, ugy Magyarország sem fog sokáig ellenállhatni. Enémet párt cselszövényei tehát legtöbbet tettek arra, hogy 1812-ben az austriai ház leányági örökösödése még a loyalis érzelmü magyaroknál is ellenzésre talált.

4-szer. Végre a királpártiak tökéletes bizalommal viseltettek ugyan a felséges uralkodóházhoz, de ennek leányágára mégsem akarták eddig az örökösödést kiterjeszteni, míg III. Károly őket nyíltan és törvénytelenül nem biztosítja, hogy a leányági örökösödésből, s a birodalom feloszthatatlanságából és együttmaradásából sohasem fognak oly következtetések levonatni, melyek Magyarország függetlenségére, önkormányzatára s eddigi alkotmányára károsak és veszélyesek lehetnének.

Az előszámlált okok és akadályok voltak tehát a *pragmatica sanctio* útjában. Ismerte ezeket maga III. Károly is, s a szerencse annyira kedvezett neki, hogy ezek néhány év múlva egyenként vagy egészen vagy részben elhárítatván, 1722-ben mind a követek háza mind a mágnások táblája ellenvetés nélkül elfogadta a leánygörökösödést, mit 1712-ben még ellenzett, annyira, hogy az 1715-ki törvény 4-ik törvényezikk is csak az 1687. 2-ik törvényezikket vagyis a fiág örökösödését erősítette meg s így még az 1712-ki horvát tartományi gyűlés végzését is, mely már a leánygörökösödését elfogadta, megsemmisítette.

Miképen hártattak el az említett akadályok, lássuk egyenként, és pedig először is II. Rákóczy Ferencz ügyét.

Rákóczy Ferencz, ki Franciaországban talált menedéket, saját magán tapasztalhatta, hogy a ki külvárosok pártolására számít, az fővényre épít, mert ezek saját céljaik elérésére örömet felhasználnak ugyan minden eszközt, az ígéretekben sem fősvénykednek, de ha egyszer céljaikat elérték, a szegény emigransokat is kifacsart czitromként ellökik maguktól.

Azon háboruban, melyet Franciaország Austria ellen folytatott, Rákóczy Ferenczet igen jól felhasználta, s ezért nem titok, hogy midőn Rákóczy ügynöke Klement Mihály az Utrechtben időző diplomatiai köröknek Magyarország és a fejedelem előnyére egy emlékiratot benyújtott, Polignac cardinál s francia békebiztos határozott parancsot vett királyától, mely szerint kötelességévé tétetett Rákóczy ügyét a congressuson támogatni. Ez időben még Anglia, Hollandia és az északi protestans német fejedelmek is sok rokonszenvet mutattak Rákóczy irányában.

III De csak hamar minden megváltozott. Sinzendorf a congressuson levő austriai biztos azt igére a hollandiaknak, kiket Magyarország tekintetében csak a vallás ügye érdekel vala, hogy a császár teljesen kielégítendi a magyar protestansokat, ha ők a hollandiaiak és angolok, viszont Rákóczy ügyét elejtik. Rákóczy hiába igyekezett e különválasztást megakadályozni, mert az angol, porosz és hollandi békebiztosok már aprilban (1712) elvégezték, hogy a magyar protestansok ügyét, miután azt a congressuson tárgyalni nem lehet, külön fogják ajánlani a császárnak, különösen azt követelendők tőle, hogy az 1647-ki állapotba helyezze vissza a vallási viszonyokat.

Majd a francia hangulatában történt változás; mert a rastadti béke Franciaország és Austria közt megkötöttvén 1714-ben marc. 6-án, Villars, francia békebiztos és tábornagy alkudozás közben Rákóczy ügyéről is tett ugyan némi említést, de miután ezt Eugen, III. Károly biztosa egyszerűen mellőzni kívánta, a francia felhatalmazott is megszűnt azt szorgalmazni. Sőt később XIV. Lajos halálával a kormány az orleansi

herczeg mint regens kezeibe jutván, ez megváltoztatta a francia hagyományos politikát, s ellenségeskedés helyett inkább az austriai ház barátságát kereste. Az ilyképen elhagyatott Rákóczyt aztán a spanyol udvar fogta föl. Ez ajánlá őt a török portának, mint leghasználhatóbb egyéniséget Austria ellen, a minthogy Rákóczy csakugyan el is ment Konstantinápolyba, de már akkor a passaroviczi békekötést megelőzőleg az alkudozások megkezdődvén, Rákóczy ujra mármányok flabdája lett. Elhanyagoltatása a francziától, kinek egykoron oly nagy hasznára volt felkelése által, annál inkább fájt neki, minthogy e miatt a török előtt is mindinkább csökkenni látá a maga tekintélyét, minek kétségtelen jele volt egyebek közt az is, hogy díját megkisebbitették, naponkint 60 tallért rendelve udvartartására.

Szóval II. Rákóczy Ferencz csillaga külföldön évről évre lejjebb szállván, ben a hazában is régi pártja oszlófélben volt, s már 1722-ben a pragmatica sanctióra semmi nyomást nem gyakorolhatott.

De a vallásügyében is kedvező fordulat állott be III. Károly s illetőleg az austriai uralkodóház részére.

Ugyanis azon jó egyetértés és kölcsönös türelem, mely még II. Rákóczy Ferencz háborúja alatt a katolikus és protestans rendek közt fennállott, a szatmári békekötés után egészen bomlásnak indult. Egy hatalmas reactionárius párt mind a kormány székeknél, mind a hatóságoknál, sőt még az 1712—1715-ki s 1722—1723-ki országgyűléseken is oda vitte a dolgot, hogy immár a protestansok egyedüli védője csak a királyi udvar volt, csakhogy ennek ismételt jó szándéku rendeleteit is az ellenpárt ügyesen kitudá játszani.

Ez okból a protestansok nem elleneztek többé, sőt óhajtották az austriai ház uralkodását leányágra is kiterjeszteni. III. Károly pedig mintegy elismerésül Pálffy Miklós nádornak (1722. nov. 1-én) egy kir. leiratban meghagyta, hogy a protestansok panaszai még ezen az országgyűlésen orvosoltassanak, de a kath. többség ezután is minden módon mellőzni kívánta a vallásügy felvételét. Innen III. Károly kénytelen volt 1723. jun. 12-én, tehát kevéssel az országgyűlés befejezése előtt a vármegyékhez egy rendeletet bocsátani, melyben kedvetlenségét fejezi ki a miatt, hogy daczára a hazai törvényeknek, s daczára saját rendeleteinek, melyekben meghagyta volt, hogy míg a vallási bizottmány munkálataira határozatát ki nem adja, a vallási viszonyokban minden a régi törvényes állapotban maradjon — némelyek mégis a közbékét és nyugalmat a protestansok háborgatása által zavarni meg nem szűnnek. Szigoruan meghagyja tehát a vármegyéknek, hogy a megsértett protestansoknak a választmány munkálataira kiadandó határozatáig is elégtételt adjanak; elvett templomaik visszaadassanak; azelőtt jobbágyok káraik megtérítése mellett visszahelyeztessenek; vallásukra ellenkező szertartásokra ne kényszeríttessenek stb. stb. Ki e rendelet ellen vét, bármely felekezethez tartozik, mint közbékeháborító s a királyi rendeletek megvetője, a törvényes büntetésben fog elmarasztaltatni.

De III. Károlynak nemcsak szelid és törvényes érzelme, hanem Eugen herczegnek a török ellen folytatott szerencsés hadjáratai is sokat tettek arra, hogy a nemzet közvéleménye megváltozzék, s hogy az uralkodóház leányági örökösödését s a többi austriai tar-

tományoktól való elválhatatlanságát maga óhajtja. E fényes hadjáratok nemcsak magából anya Magyarországból egészen kiszoríták a törököt, hanem még a magyar korona hajdani tartományaiból is szép darabot visszafoglaltak.

Igy Eugen herczeg először is 1716. aug. 5-kén Pétervárad mellett tette tönkre a török nagyvezér seregét 160 ágyut, ugyanannyi zászlót s öt lófarkot vevén el tőle. Ezt követte october 16-kán Temesvár első rangu erősségnek visszafoglalása, minek eredménye vala az, hogy vele az egész Bánság 164 évig tartott uralma alól a töröknek, végképen megszabadult. Majd 1717. aug. 16-kán Belgrád alatt verte meg Eugen a 200,000 főnyi török sereget. A zsákmány tömérdek vala.

Egyebek közt mintegy 200 ágyu, 50 zászló, 9 lófark, 3000 mindenfélével terhelt szekér s a marháinak oly nagy sokasága találtatott a táborban, hogy egy forintért 3 tevét is lehetett venni. A roppant török tábor veresége annyira lehangolta a belgrádi várórséget; hogy már következő napon kitzútték a fehér zászlót, s két tisztet küldtek táborunkba a feladási szerződvény megkötésére. Aug. 22-kén Belgrádban nem létezett többé török. A török háborut, mely ily szerencsével folytatattott, a passaroviczi békekötés szakítá félbe, mely 1718 jul. 21-kén köttetett meg. A békeokmány főpoutjai szerint a két birodalom határait az Olt vize, a Duna, a Timok, kis Morava, a Drina, Száva és Unna folyamok képezték; melynélfogva Oláhország öt kerülete, Szerb- és Bosnyák ország északi részével III. Károly birtokához kapcsoltatott, mi által a magyar nemzetnek régi óhajtása, ha nem mindenben teljesült is, de nagy részben ennek elég lón téve.

A *pragmatica sanctio* elfogadásának útjában álló akadályok egymásután szerencsésen elenyészvén, még csak az volt hátra, hogy a magyar nemzet felvilágosíttassék, s illetőleg megnyugtassék az iránt, hogy a *pragmatica sanctio* elfogadása s a felséges uralkodóház birtokainak elválaszthatlansága és együttmaradása által semmi változás nem történend a magyar közjogban, a több százados ősi alkotmányban, s általában a magyar korona függetlenségében.

Ily megnyugtatóra és felvilágosításra kedvező alkalmat adtak az 1720. óta Pozsonyban és Pesten tartott különféle országos bizottmányok, melyekben mind az úri, mind a nemzeti rendből nagyszámu előkelő hazafiak vettek részt. E bizottmányok legjobb alkalmát szolgáltatottak az udvarnak e tárgyban kipuhatolni s illetőleg megnyerni a közvéleményt. „Ezen országos commissióknak méltóságos elnökei, *condelegatus* és *condeputatus* méltóságos úri és nemesi főrendjei majd a szinéből állottak a nemes országnak, — mond azoknak egy tagja gróf Károlyi Sándor önéleteírásában; — ahhoz járult a méltóságos palatinusnak ottan való székelése... Még minekelőtte a diéta megindult volna, kezdett együtt is másutt is hintegettetni a felséges austria háznak magvaszakadtával következő leányág successiója; mely iránt is kinek kinek mi legyen véleménye a felséges udvar alkalmasint beszédte.“

Igy irt Károlyi Sándor; de legtöbbet tettek e tárgyban gróf Csáky Imre bibornok és kalocsai érsek, ki több országos bizottmányoknak elnöke vala, s a felső magyarországi főurakat személyesen meglátogatta; továbbá Szluha Ferencz nádori ítélőmester, ki hivatalból az ország minden részein működvén, megyé-

ről megyére járva, ékesszóllása és tapintatos eljárása által ismét a közép birtokos nemességet nyerte meg; miért is később királyi személynökké mozdítottatott elő, majd bárói rangra emeltetvén egyuttal a Nógrádme gyében fekvő Salgói uradalommal ajándékozott meg.

Ily módon az ut minden oldalról ki levén egyen getve, III. Károly 1722-ben május 1-én kelt királyi meghívó leveleiben június 20-kára Pozsonyba ország gyülést hívott össze.

„Miután az 1715-ki országgyűlésen alkotott 14-ik törvényczikk által rendeltetett, hogy minden harmadik évben országgyűlés tartassék“ — mond a királyi meg hívó levél — „eddigelé is kívántuk volna ugyan e tör vényes végzésnek eleget tenni, ha abban a keletről és nyugatról támadt háborúk nem akadályoznak vala. Most azonban békésebb s alkalmasabb idő tűnvén fel, ezen örökös országunk a nekünk kiváltképen kedves Magyarország s a közügy iránti atyai gondoskodásunk nál fogva — nehogy tudniillik, ezen, a török iga alatt hosszan nyögött s az alól mind a magunk, mind a bol dog emlékezetü elődeinknek Isten segélyétől támoga tott dicsőséges fegyvere által szerencsésen megszabadi tott, sőt határaiban szélesebbre is terjesztett országunk a jövőendő időkben bármi zavarokba s veszélybe ne es sék, hanem inkább maguknak a hű Karok- és Rendeknek a mi legkegyelmesebb szándékainkban való megegye zése s azok támogatása által minden akár külerő, akár belmozgalmak ellen üdvös orvoslát találtassék s ren deltessék és országgyűlésileg is oly intézkedések té tessenek, hogy az Istentől nekünk s felsé ges házunknak alávetett többi örökös or szágaink- s tartományainkkal való szom-

szédi s barátságos egyetértés és egység által, a köznyugalom és állandó zavartalan béke mindenesetekre tartósan megalapítassék; s e szerint az országglakosok megmaradásáról, fentartásáról, pártoltságáról és védelméről a lehető legjobb módon gondoskodva legyen: említett Magyarországunk és kapcsolt részei valamennyi Karainak és Rendeinek a folyó évi jun. 20-kára sz. k. Pozsony városunkba közönséges gyűlést vagyis diétát hirdetni, és azon Isten segélyével személyesen is jelenlenni, határoztuk.

E királyi meghívólevél annyiban méltó figyelemre, a *pragmatica sanctio* történelmében, hogy az aláhuzott sorokban azon egyesülést emeli ki különösebben, melyet az udvar a nőági örökösödés s a monarchia feloszthatlanságának megalapítása által a magyar birodalom s a német cseh örökös tartományok közt létrehozni óhajt vala.

III. Károly úgy akarta, hogy miután szándékáról a nemzet mind magán uton, mind a királyi meghívó levelek által is eléggé értesítve van, az alkotandó törvénykezdeményezése magától az országgyűléstől eredjen.

Mihelyt az ország Rendei junius utolsó felében összegyűltek, az udvarnak e végre megbizott ügynökei mind magánuton, mind előleges gyülekezetekben még az országgyűlés formászerinti megnyitása előtt megkezdték az izgatást a végre, hogy a nemzet önszántából, még a királyi előadások meghallgatása előtt fogadja el a nőági örökösödést, s az ahhoz kapcsolt pontokat.

Gróf Csáky Imre bibornok és kalocsai érsek meyenként látogatá meg mindazon felső magyarorszá-

gi urakat s követeket, kiket az országos bizottmányok alkalmával — mivel azokban részt nem vettek — megnyerni alkalmá hiányzott. Ellenzésre a kérdés lényegét illetőleg, úgy látszik, sehohsem vagy igen keveseknél talált. Ha mi ellenvetés támadt is némelyek részéről, az csak arra vonatkozott, hogy az alkotmány a női örökösödés mellett is biztosítva maradjon.

A Rendek eképen előkészítve, megnyugtatva, s megnyerve levén, a tárgy jun. 27-én az alsó táblán nyilvánosan szönyegre hozatott. Szluha Ferencz nádori ítélőmester nagyhatású szónoklatában fejtegeté a nőági örökösödés törvényes megállapításának szükségét a monarchiára, hasznát s előnyeit különösen Magyarországra nézve. Megemlíté aztán azon aggodalmakat is, melyeknek tekintetéből ezt Magyarorszában ellenezni lehetne, s ez aggodalmakat igyekezett sorban eloszlatni.

Erre minden ellenzés nélkül: „éljen a felséges austriai ház! éljen a leányági örökösödés!“ felkiáltások közt, a törvényjavaslat ugymint Szluha előadá, azonnal elfogadtatott.

Ezalatt a kérdés a Főrendek által is hasonló módon oldatván meg, mind a két tábla közös ülésben egyesült, s a végzés az összes törvényhozó testület által megerősítettén, 60 tagból álló küldöttség nevezettett, mely azt Bécsben a királynak tudtára vigye, s őt az országgyűlésre meghívja. A küldöttség nagy fénynyel, jobbára hatos fogatu hintókban hajtatott be a bécsi lakosság kíváncsi tömegei közt a császári várakba. A király főtisztviselőitől, minisztereitől környezve fogadta az országos küldöttéget, melynek tolmácsa és szóvivője Csáky Imre bibornok vala.

Pár nap mulva Károly személyesen megjelent Posonyban, s az országgyűlést forma szerint megnyitván, a királyi előadásokban ajánlá a Rendeknek, hogy az örökösödési határozatot törvényformában terjesz-  
szék elébe.

Igy keletkezett az 1723-ki 1-ső, 2-ik és 3-ik törvényczikk, melyek az austriai uralkodóház leányági örökösödését egyrészről, másrészről az ország függetlenségét, eddigi alkotmányát és törvényeit biztosítják a szerint, hogy Magyarország kapcsolt részeivel szabad ország, s kormányzatának egész törvényes alakzatára nézve független, azaz semmi más országtól avagy néptől nem függő, hanem tulajdon önállással és alkotmányjal bíró : s így a maga törvényesen megkoronázott királya s utódai által saját törvényei és törvényes szokásai szerint nem pedig más tartományok formájára — mint azt már az 1715. 3. t. cz. is rendeli — kormányzandó s igazgatandó.

De lássuk egész terjedelmökben az 1723. 1-ső 2-ik és 3-ik t. cikkeket :

### *I. Czikk.*

Magyarország s a hozzá kapcsolt részek Karai s Rendei ő Szentsége cs. és kir. Felségének, szabadságaik és előjogaik atyai és legkegyelmesebb megerősítéseért ; és ő Legszentsége-sebb Személyének a Rendek körébe érkezteért legforróbb hálajokat jelentik ki.

Ő Legszentségesebb cs. és kir. Felségének a jelenlevő országgyűlésen szerencsésen, és sokkal nagyobb számmal mint talán valaha, összegyűlt országos Karok és Rendek atyai és legkegyelmesebb hajlandóságát, s azok megmaradására, Magyarország s annak kapcsolt Részei Állományának öregbedésére, s annak minden eshetőségre, külső Erő ellen is, a szomszéd örökös Országok- és Tartományokkal állapítandó Unióra s a hazabéli nyugalom fentartására irányzott gondját

és szorgalmát, azon Legszentségesebb cs. és kir. Felségének az Ország és hozzá kapcsolt Részek Karaihoz és Rendeihez legkegyelmesebben bocsátott királyi leveléből, és legközelebb tett előadásokból; alázatos és jobbjági Hűségök buzgóságával, és állandó hevével legalázatosabban megértvén; ezen irányokban legkegyelmesebben tanusított atyai indulata és kegyei különös fogadásáért, és hogy ellent nem állván a legszűlyosabb, a Római szent Birodalmat s Europa nyugalmát illető gondjai és munkái, hűséges Karai közzé jöni, s őket, legmagasb s előttök a legnagyobb mértékben tisztelt személyében, atyailag vigasztalni; s először is és mindenek előtt a hűséges Karok és Rendek előleg az iránt benyújtott legalázatosb Folyamodásuk nélkül, tisztán Irántok táplált atyai indulatból, Örökös Magyarországra s a hozzá kapcsolt Részek, Országok és Tartományok öszves Karainak és Rendeinek, minden, ugy Hitleveleken alapuló, mint más egyéb valamennyi, eddig engedett és alkotott, s a jelen országgyűlésen és jövendőben is, országgyűlésileg alkotandó Jogaik, Szabadságaik, Kiváltságai, Mentességeik, Törvényes Szokásaik, Előjogaik és Törvényeik megtartását ajánlani; s azokat, s azok közül mindeniket egyenként megerősíteni méltóztatott volna; a legalázatosabb, s menyire tőlök telik, legnagyobb hálájokat mutatják be Ő Legszentségesebb cs. kir. Felségének, s azért is;

1. §. Hogy Legfelségesebb Austriai Háza Nő Ivadékat is, Annak, és az Attól leszármazók magvaszakadtáig, Magyarország Királyi Koronája, s az ezen Szent Koronához tartozó Részek, Királyságok és Tartományok Örökösévé az Ország és kapcsolt Részek Öszves Karai és Rendei szabad szavazatával kikiáltottat, s azon Karok és Rendeknek Ő Legszentségesebb cs. és kir. Felségéhez, Bécsbe menesztett, ünnepélyes Küldöttsége által meghívottat;

2. §. És ez ajánlást, oly kegyesen és kegyelmesen, és hálas indulattal elfogadni; s hűséges Karai és Rendei kegyeletos, és üdvösséges kívánataihoz nemcsak hozzájárulni méltóztaték.

3. §. Hanem Magyarország Szent Koronája területén, s az ahöz kapcsolt Részek, Országok- és Tartományokban is olyatén Trónrendet, a férfinemű Elsőszülöttség során, az ő Legsz.

cs. és kir. Felsége többi Németországon belől és kívül fekvő, örökös Országai és Tartományokban általa már rendezett, megállapított, kihirdetett, és elfogadott mód szerint, elválaszthatatlanul, s a fokok hasonlósága mellett azon egy Vonal Férfiivadékanak Előjoga lévén, intéztetni, megtartatni, és megőriztetni kívána ;

4. §. Ugy hogy azon Nő, vagy Annak férfi Örököse, ki a Felséges Austriai Ház, mondott Országai és Tartományainak, a Felséges Austriai Házban bevett s említett Elsősülöttség módja szerint, Örököse : ugyanazon Trónrend szerint, ezen s a jövőendő esetekben, Örökösödési Joggal, a Magyarország s hozzá csatolt, szinte eloszthatatlanoknak értendő Részek, Országok és Tartományok csalhatatlan Királyául tartassék és koronáztassék.

## II. Czikk.

Az ő Szents. cs. és kir. Felsége Nőnemű Felséges Austriai Háza, Királyi, Örökös, folytonos Trónrendéről, Magyarország Szent Koronája területén s a hozzá a régi időktől fogva csatolt Tartományokban.

Ámbátor Magyarország s a hozzákapcsolt Részek hű Kairai és Rendei, tekintve ő Legsz. cs. és kir. Felsége élénk és virágzó, s legjobb állapotú Korát, Erőit és Egészségét ; s az Isteni Áldásban bizva, Őt, hű Rendeinek e végre a legjobb Istenzsámolyánál mondott, és megszűnés nélkül mondandó imáira is, Nagy és Dicső férfi Utódokkal bőven megáldandónak s magukat a hű Országos Rendeket elfogyhatatlan Férfi Örökösei sorával megvigasztalándóknak, bizodalmasan hiszik ;

1. §. De minekutána jól tudják azt is, hogy Királyok és Fejedelmek szinte más emberek halandó sorsának vagnak álvette : tehát az Ő Legsz. cs. és kir. Felsége Elődeinek, néhai Felséges Atyja Lipót és testvére József, Magyarország Dicső Királyainak annyi és oly nagy, — de még inkább a legkegyelmesebben Országló Legsz. cs. és kir. Felsége saját — a Haza Közjavanak öregbedésére s hű Polgárai tartós boldogságára, hadban és békében véghezvitt Dicsőséges Cselekvéseit és Tetteit éretten és meggondoltan fontolgatva : melyek által nemesak

Örökös Országát, Magyarországot s az ahhoz kapcsolt Részeket, Országokat és Tartományokat nemcsak az érintett Dicső Elődei által hagyott állapotban megtartá, hanem a legközelebb Török háboru alkalmával, ennek leghevesebb rohamai ellen lelkesen megoltalmazta; győzedelmes és szerencsés Fegyvereivel, Nevének halhatatlan Dicsőségére, a Karok és Rendek s az Ország magán Polgárai maradandó biztosságára is, a kapcsolt Országok és Tartományokba is kiterjesztette, hogy eképen a következő időkben is, minden külső, de belső zavarok és veszedelmektől is megoltalmaztathassék; sőt áldott és folytonos csendességben, s az elmek őszinte Egyesületében, minden külső Erő ellen is, szerencsésen fenmaradhasson;

2. §. Azonkívül minden belső Mozgalmakat és a Trónürültségnek könnyen támadható s az Ország Karai és Rendei előtt is régtől fogva jól ismert bajait gondosan megelőzni kívánva;

3. §. Őseik dicséretes Példái által gerjesztve;

4. §. S Ő Legsz. cs. és kir. Felsége, Legkegyelmesebb Urok iránt hálásoknak és hiveknek kívánva magokat alázatosan tanusítani;

5. §. Ő Legsz. cs. és kir. Felsége Férfi Ivadéka magvaszakadtával — melyet Isten legkegyelmesebben elfordítani méltóztassék — a Trónöröklési Jogot Magyarország Birodalmában és Koronájában s a hozzá tartozó Részek, Tartományok és Országokban, az Isten segedelmével már visszafoglaltak vagy még visszafoglalandókban, a Felső Austriai Ház Nő Ivadéka, — még pedig, elsőhelyt a most Országló Legsz. cs. és kir. Felségtől;

6. §. Aztán, ennek elfogyásával a néhai Dicsőült József;

7. §. S ezeknek is elfogyásával a néhai Dicsőült Lipót, Császárok és Királyok ágyékaiból Leszármazó, Törvényes, Romai-Katholika hitű, mindkét Nemű Utódokra, Austriai Főhercegekre, az Ő Legsz. cs. és kir. most Országló Felsége által, már Németországon belül és kívül fekvő, Örökös Országai és Tartományaiban, Magyarországgal s a hozzá kapcsolt Részek, Országok és Tartományokkal eloszthatatlanul, és elválaszthatatlanul, kölcsönösen és együtt, öröködésileg birandókban, meg-

állapított Elsőszülöttségi Sor szerint, az előre bocsátott Jagon és Renden, átteszik;

8. §. És az említett Trónöröklést elfogadják;

9. §. S eképen, ugyanazon Női Trónöröklést, a Felsőges Austriai Házban behozottat és elismertet — kiterjesztvén reá most, akkor helyett, az 1687. 2. és 3. s hasonlóképen az 1715. 2. és 3. cikkeket — a fén irt Rend szerint, megállapítják;

10. §. Az elébb említett, azon Felsőges Házbeli Nőnem, mint előleg kijelentett Örökösök; s mindkét Nembeli Trónörökösök, Austriai Főherczegek által elfogadtatni, helybenhagyatni s az Ország s ahhoz kapcsolt Részek, Országok és Tartományok Karai és Rendei előre bocsátott, Ő Legsz. cs. és kir. Felsőge által hasonlóképen előleg legkegyelmesebben megerősített. Hitleveli és más előre kijelentett Szabadságai és Előjogaival együtt a fennidézett cikkelyek tartalma szerint, minden következő időkbén, a Koronázás alkalmával megtartatni, határozzák.

11. §. És csak a mondott Női vonal mindenképi elfogyása utánra tartják fenn magoknak a Karok és Rendek ősi és régi, s helybenhagyott és bevett Törvényes Szokásukat és Előjogukat a Királyok Választásában és Koronázásában.

### III. Cikk.

Az Ország és hozzá kapcsolt Részek Karai és Rendeinek Törvényes Igazai, Előjogai és Szabadságai megerősítettnek.

Ő Legsz. cs. és kir. Felsőge. az Ország és hozzá kapcsolt Részek összes hű Karai és Rendei minden, ugy Hitlevelbeli, mint egyéb Jogait, Szabadságait és Kiváltságait. Mentességeit, Előjogait, hozott Törvényeit és helybenhagyott Törvényes Szokásait (öszhangzásban az 1715 eszt. 1. 2. és 3. cikkelyekkel s az azokban foglalt Eskü példány értelmében leendő 1 és 2. cikkelyeivel a jelenlevő Országgyűlésnek) kegyelmesen megerősíti, és megtartandja.

1. §. Hasonlóképen Ő Felsőge Utódai, Magyarország s kőszakapcsolt Részek törvényesen koronázandó királyai, az Ország és ahoz kapcsolt Részek Karait és Rendeit ugyanazon

Előjogokban, s előre bocsátott Mentességekben és Törvényekben sérthetetlenül meg fogják tartani.

2. §. Melyeket azonkívül Ő Legsz. Felseége, a maga, bármely állásu, fokú és állapotú emberei által, meg fog tartatni.

Ez az a *pragmatica sanctio*, mely jelenleg olyannyira minden ember száján van. Már ha keletkezését figyelemmel kísértük, láthattuk : mily nehezen tudott azzal 1722-ben a magyar nemzet megbarátkozni. És csakugyan, ha Szluha és az akkori kalocsai érsek nem korteskednek : alig hisszük, hogy az III. Károly alatt létre jő ; s mégis jelenben mily keserü poharat kell ürítnünk ! De lássuk már most mikor és mi módon fogadták azt Erdélyben ?

### **Pragmatica Sanctio Erdélyben.**

Mi a Szentséges, leghatalmasb és győzhetetlen fejedelemnek, VI. Károly urnak, Isten kegyelméből választott felséges római császárnak, stb. stb. Erdélyország fejedelmének stb. erdélyi királyi kormány széke, s azon erdélyi fejedelemség három nemzete s a hozzá kapcsolt magyarországi részek több egyetemes hű Karai és Rendei, kik ez erdélyországi jelenvaló közönséges gyűlésére szokott módon összesereglettek.

A dolog örök emlékezetére mindazoknak, kiket illet, avagy bármi módon illetet, a magunk és szeretett utódaink nevében e jelen irásunk által kijelentjük : hogy miután méltóságos es nagyméltóságú római sz. birodalmi gróf Virmont Demjén Hugó urtól, ő legsz. Felseége valóságos belső titkos és udvari hadi tanácsosától, a gyalogság tábornokától, egy gyalog légio ezredes kapitánya, s ő Felsegének ez örökös fejedelemségében valamint az Olton inneni Oláhországban hadi főkapitányától, ugyanebben főigazgatójától, s a jelenvaló országos közgyűlésen ő cs. kir. Felseége legkegyelmesebb urunk teljes hatalmu kiküldött biztosától lelkeink nem közönséges örvendezésével s abból meritett nemcsak reánk, hanem késő maradékainkra is kiáradó vigasztalására értettük, hogy ő cs. kir. Felseége urunk és örökös legkegyelmesebb fejedelmünk azon szeretettel és atyai gondnal és szorgalmatossággal, melylyel dicső elei szokása szerint, amennyiben a mindenható isten az üdvös igyekvéseknek a királyok s a föld birodalmi körül va-

ló szabad rendelkezésével kedvezni méltóztatik, jelenleg főleg azon bajokat, melyek jövő időkben említett örökös orszá-  
gaira és tartományaira elfordíthatatlan nyomorúságokat és ve-  
szedelmeket hozhatnának, ovatosan megelőzni kegyesen elha-  
tározván: dicső elei szilárd intézetei mellett állva, azokat, melyek  
az elsőszülöttségre nézve örökké érvényes törvényül és pragm.  
sanctioul rendeltettek, és többi között különösen elhatározták,  
hogy férfivadéka kihalván, a nők is azon elsőszülöttségi renden  
következzenek az örökösödésben, miszerint Isten áldása mellett  
az leend, hogy az ő cs. és kir. Felsége által mind jelenleg birto-  
kolt, mind jövőben is, isten segítségével, birodalmához já-  
rulandó országok és tartományok, kölcsönös és viszontagoló  
védelemmel, és méltósággal, s az ellenségeknek abból követ-  
kező rémulésével járó nagyobb biztosságokáért minden időre  
feloldhatatlan összeköttetésbe egyesülhessenek és egybeáll-  
hassanak; miket a fennirt mélt. és nagymélt. kir. biztos ur és  
ő legysz. Felsége meghatalmazottja nekünk összesen összegyül-  
teknek, bővebben és világosabban, nyíltan és tisztán, élő s ért-  
hető szóval s teljesen meggyőző védvekkal kinyilatkoztatott,  
s arról tett tanúságot: hogy ő legysz. cs. k. Felségének, legkegyel-  
mesebb urunknak, ezen örökös fejedelemsége, melyet roppant  
munkával és költségekkel és sok vérrel egyszernél többször a tö-  
rökök sulyos igája alól kivívott, különösen drága, s arra oly és  
épen különös gondja van, hogy abból minden értelmes és lelkes  
ember átláthatja és kitanulhatja, miszerint ez örökös fejedelem-  
ség, a hozzá kapcsolt részekkel, mint a keresztyén név esküdt el-  
lensége dühének a többiek felett kitéve, és saját erejéből önma-  
gát megoltalmazni épen nem képes, az ő legysz. Felsége örökös  
országai és tartományaival leendő ezen tartandó unióból s az  
elsőszülöttségi rendnek mindkét nem megerősítéséből, mind  
a közügyre dísz és biztosság, mind a haza egyes polgáira  
haszon fog háramlani; amiért is semmitsem kételkedtünk, mi  
legysz. Felségének örökös urunknak fennirt kir. kormányzéke,  
s a három nemzetnek többi összes hü Karai és Rendei az ily  
üdvös rendelkezést serényen és őszintén készséggel, világosan  
és önkényt, egy értelemmel elfogadni, nemkülönben az ő szent-  
séges Felsége, legkegyelmesebb urunk, s az egész felséges

austriai ház maradéka iránti szeretetből és buzgóságból, az elénkbe adott trónöröklést, mely szerint tudniillik azon esetben (melyet az isteni jószág a keresztyén nemzetek iránti irgalmassága szerint legkegyelmesebben elfordítani méltóztassék) ha az austriai férfinemzetség kimulnék, a nőág is, az elsősülöttség ugyanazon során, melyen a férfiág, s azon ckmányok szerint, melyek ő legsz. Felsége és dicső elődei által erre nézve készültek, s velünk közöltettek, a felséges austriai házezen örökös fejedelemségében s a hozzákapcsolt részekben, s annak örökségében és uralkodásában kétségtelen joggal következék, a legalázatosban és hűségesben, s a legszivesb akarattal aláírni, s e felett ez ünnepeles és közokmányt, a három nemzet, s nagyobb erősség, készségünknek e lépésnél kitüntetése, s a fejedelemség tartandó dicsősége okáért minden egyes ez országgyűlésen összegyülekezett haza polgárai pecséteivel (ellátva) a felséges és győzhetetlen császárnak, királynak és fejedelmünknek, hatodik Károly urnak, legkegyelmesebb urunknak, s örökös országai és tartományai gondoskodó atyjának, s az ő mindkét nemű örökösei és utódainak, valamint legfelségesb urunknak fejedelmünknek, úgy magának a hazának díszest, hasznost és feletté szükségest, kettős eredetiben, rendesen és törvényesen elkészítve, s e fejedelemség közvégzeményeibe becikkelyezve, az egyik párt a mélt. és nagymélt. biztos s ez országgyűlésre küldött kir. felhatalmazottnak, hűségünk jeléül, köteles tisztelettel és készséggel bemutatni; a másikat e fejedelemség levéltárában a legnagyobb gonddal és őrizettel eltenni, s azt egy *pragmatica sanctio*, s örökké, soha és semmi módon, és senki által meg nem változtatható törvényerejével és erősségével birandót letenni, örökre kirekesztve minden bármelyoldali ellentmondást, kifogást, felmentést és feloldozást, és más ellenkező javadalmakat, azou reményben és kegyköteles, sőt szinte fúri bizodalomtól emelve, hogy ő legsz. cs. és kir. Felsége legkegyelmesebb urunk, a maga osztrák és szelid kegyessége szerint alattvaló iránti, valamint eddig lelkünk legnagyobb vigasztalására és kegyeletével tapasztaltuk, s jelenleg is tapasztaljuk, birodalmát minden férfi és nő örököseire legkegyelmesebben átszállítandja : amiért is ujra meg ujra aláza-

san könyörgünk, s az égbe küldött forró imákkal szerencsés és tartandó Birodalmat kívánva, a felséges austriai ház mindkét nembeli ivadékának maradunk mindnyájan a minthogy a magunk és utódaink nevében is aláírjuk magunkat, örökre hű alattvalói s illetőleg szolgálói. Kelt Szász-Szeben városában Martius 30-ik napján ezerhétszáz huszonkettedik esztendőben.

Jelen okmány 1723 december 30-án III. Károly által megerősített s az 1724 febr. 24-kére összehívott erdélyi országgyűlés által ünnepélyesen elfogadtatott s 1744-ben a 3-ik törvénycikkelybe országos törvényül beiktattatott.

### **Az 1848-iki magyarországi törvények.**

**Mi első Ferdinand, Isten kedvező Kegyelmeből Austriai Császár Magyar- és Csehország e Néven ötödik, Dalmát, Horvát, Tót, Halics, Lodomér, Róma, Szerb, Kun és Bolgár országok apostoli, úgy Lombardia; Velence, Illiria, Jeruzsalem stb. Királya; Austria Főhercege; Toskana Nagyhercege; Lotharingia, Salzburg, Steyer, Korontán és Krajna Hercege; Erdély Nagyfejedelme, Morvai Ögróf; Fel- és Al-Slécia, Modena, Parma, Piacenza, Guastalla, Osvieczim és Zátor, Teschen, Friaul, Raguza és Zára stb. Hercege, Habsburg, Tirol, Kyburg, Görz és Gradiska Grófja, Trient és Brixen Fejedelme; Fel- és Al-Luzsicza s Istria Ögrófja; Hohenembs, Feldkirch, Bregencz, Sonnenberg stb. Grófja; Triest, Kattaro és a Sláv Ögrófság Ura stb.**

Emlékezetül adjuk ezennel jelentvén mindennek, kit illet; hogy minekutána Mi kedvelt Magyarországunk s a hozzá csatolt Részek hű Karaival és Rendeivel tanácskozandók, a törvény értelmében 1847-ik évi Szentandrás-hava 7-ik napjára esett pünkösdutáni huszonnegyedik vasárnapra sz. kir. Pozsony városunkba köz-, vagy országgyűlést rendeltünk, hirdettünk, s azt a Mindenható kedvezéséből személyesen vezérlettük volna, befejeztetvén s elvégeztetvéu, utóbb az országgyűlési tanácsko-

zások, említett Magyarországunk és a hozzá kapcsolt Részek Egyházi Főrendei, Zászlósai, Országnagyai és Nemesei, ugy egyéb Karai és Rendei az általok azon országgyűlésen közértelemmel és szavazattal egyenlő és egybehangzó akarattal, a Mi jóváhagyásunk mellett alkotott következő törvényczikkeket nyújtották és mutatták be légyen Felségünknek, esedezvén alázatosan Felségünk előtt, miszerint mindazon törvényczikkeket és az azokban foglaltakat összesen és egyenkint helyeseknek, kedveseknek és elfogadottaknak vallván, és azokhoz kir. meg egyezésünket adván, királyi hatalmunkkal kegyelmesen elfogadni, helybenhagyni s megerősíteni, és mind Minmagunk megtartani, mind minden mások által is, kiket illetnek, megtartatni méltóztatnánk.

Mely törvényczikkek következőleg szólnak :

### *Előbeszéd :*

Néhai dicső emlékezetü főnséges cs. kir. örökös főherceg József, Magyarország nádora, a hon javára folytatott földi pályájáról az isteni gondviselés változhatlan végzése által elszóllíttatván, Felséges I-ső Ferdinand austriai császár, s Magyarország e néven V-ik apostoli királya, az ország s ahhoz csatolt részek Karait és Rendeit, az 1608-ik évi koronázás előtti 3-ik t. cz. értelmében eszközzendő nádorválasztásra, s különben is a törvény rendelete szerint a végett : hogy velük az ország boldogságának nevelésére, s a közjó gyarapítására kívánt többféle nagyfontosságú törvényes intézkedésekről atyai szívének ohajtása szerint tanácskozhassék, az 1847 esztendei Szentandrás-hó 7-ik napjára eső pünkösdtutáni huszonnegyedik vasárnapra sz. kir. Pozson városába országgyűlésre egybehívta, s ezt a nemzet örömének legélénkebb kitörései között magyarul nyitván meg, saját felséges személyében vezérelte.

Ennek következtében az ország s ahhoz kapcsolt részek Karai és Rendei a nádornak törvényes megválasztásán kívül nem késték ő Felsége iránti tántoríthatlan hűségük, s a haza iránti szent kötelességüknek érzetétől vezéreltetve, figyelmüket azokra fordítani, miket az összes magyar népnek jogban és érdekekben egyesítése, — az ország törvényes önállása. — s

függetlensége; a *pragmatica sanctio* által vele válhatlan kapcsolatban álló tartományok iránti törvényes viszonyai; a nemzet alkotmányos életének, a kor igényei, s a körülmények sűrűsége által szükségelt kifejtése, s a szellemi erők és anyagi tehetség azon lelkesült összehangzásának ez alapokoni életkítése halaszthatlanul megkívánt; melyben a Felséges uralkodóhoz s az ahoz örökhűséggel ragaszkodó nemzet, a bizonytalan jövőnek minden eseményei között, rendíthetetlen támaszokat találndják fel; s az eképen alkotott törvényczikkeket ő Felségének alázatosan elébe terjesztették, esedezván; hogy azokat elfogadni, királyi hatalmával jóváhagyni, s mind magamtartani, mind pedig minden mások által is sértetlenül megtartatni méltóztassék.

## I. TÖRVÉNYCZIKK.

### Dicsőült József nádor emléke törvénybe iktattatik.

Elhunyt cs. kir. főherczeg József, Magyarország nádora, az isteni gondviselés változhatlan végzete által az élők sorából elszóllitván, az ország Rendei nevének a maradék előtt is dicsőített fölmutatása végett, Ő Felsége megegyezésének hozzájárultával elhatározták:

1. §. József nádor azon ernyedetlen buzgalomért, melyel félszázadon keresztül, nem ritkán nehéz körülmények között, a hazának ügyeit vezérlette, a nemzet háláját teljes mértékben kiérdemelte.

2. §. A történetkönyv azon gyászlapjára, melyre mulandó éltének utolsó órája jegyezve van, az ország Rendei ezennel reá írják nevének a nemzet kebelében el nem mulható emlékezetét.

## II. TÖRVÉNYCZIKK.

### Főnséges cs. kir. austriai főherczeg István Magyarország nádorává választatik.

Ő cs. kir. és apostoli Felsége ez országgyűlést nádorválasztás végett kegyelmes királyi meghívó levele által különö-

sen is kitüzvén, miután a megüresedett nádori méltóságra kegyelmesen kijelelték névsorát, királyi titkos pecsétével lepecsételve, idősb Majláth György országbírónak a kegy. kir. Előadásokkal együtt által nyújtani, s eképen az ország Rendei kívánságának és a törvény rendeletének eleget tenni kegyelmesen méltóztatott: az ország Rendei Ő Felsége kegyelmes színe elől tanácskozási termeikbe eltávozván, a kir. levélnek, mely a kijelöltek neveit magában foglalta, sértetlen hagyása mellett, tehát a kijelölés szokásszerű ki hirdetésének mellőzésével cs. k. ausztriai örökös főherczeg Istvánt, dicsó emlékezetű cs. k. ausztriai örökös főherczeg József nádorispánnak fiát, egyhangulag és közös akarattal az ország nádorává elválasztották; nemcsak azért: hogy e választás által a fejedelem és ország közötti kölcsönös bizodalom, mely a közboldogság alapja, minél szorosabb kapcsolatok által megerősítették, és lehető nehéz időkben a koronás fejedelem előtt minél hathatós közbenjárásra számot tarthassanak: hanem különösen azért is, mert fényes lelki tehetségei és a magyar nemzet iránti különös hajlandósága, előttök s az egész ország előtt köztudomásra ismeretes: minélfogva azon veszteséget, melyet elhunyt atyjában a nemzet kesereg, kipótolni képesnek csak őt tartották. — Valaminthogy már csak ez országgyűlés történetei is azon általános bizodalmat, melylyel az egész nemzet által egyhangu lelkesedéssel elválasztott, fényesen igazolták.

Mely ebéli és eként történt választásra nézve egyébiránt kijelentetik: hogy az jövő esetekre zsinórmértékül nem szolgáland, sőt inkább az ország törvényei mind a Felség kijelölési, mind az ország Rendeinek szabad választási jogait illetőleg, mind végre azok, melyek a nádori méltóság hatósága és jogai iránt eddig alkottattak, minden jövő időkre épségben fentartatnak.

Ő cs. kir. és apostoli Felsége az ország Rendeinek ezen eképen és teljes szabadsággal tett választását, annak szokott módon történt bejelentése után, kegyelmesen elfogadván; egyszersmind az ország Rendeit biztosítani méltóztatott, nemcsak aziránt, hogy az ország törvényét, mely négy alkalmas egyének kijelölését rendeli, hanem egyszersmind az iránt, hogy a

nádori méltóságot minden törvényes jogaiban ennekutána is fen fogja tartani, és eszközölni, hogy az elválasztott új nádori és ezzel kapcsolt királyi helytartói méltóság minden törvényes jogait és kötelességeit egész kiterjedésben, minden bárhonnán eredhető akadály nélkül, teljes mértékben gyakorolhassa.

Ezután az elválasztott új nádor az ország Rendei által Ő Felsége kegyelmes színe elébe kísértetve, fogadást tett, hogy a nádori méltóságot a törvények szoros értelme szerént fogja viselni; egyszersmind hitét a királynak és az országnak esküvással kötötte le; az ország Rendei pedig Ő Felségének királyi levelét, melyben a kijelelt nevek foglaltattak, bontatlanul, bizodalomnak annál erősebb bizonyossággal, lepecsételve, úgy mint általvették, legfelsőbb kezeibe ismét alázatosan visszaszolgáltatták. Ezekhez képest

1. §. Ő cs. kir. főherczegségének ausztriai örökös főherczeg Istvánnak ez ország nádorává lett elválasztatása ezennel törvénybe iktattatik:

2. §. A nádor méltóságához mérséklendő tiszti díja iránt azon 3000 darab aranyon kívül, mely öt mint a jászok és kunok főkapitányát és főbiráját illeti, a jövő országgyűlésig ideiglenesen a magyar ministerium által Ő Felsége fog intézkedni.

### III. TÖRVÉNYCZIKK.

#### Független magyar felelős ministerium alakításáról.

1. §. Ő Felségének a királynak személye szent és sérthetetlen.

2. §. Ő Felségének az országbóli távollétében a nádor s királyi helytartó az országban s ahoz kapcsolt részekben, a korona egységének, s a birodalom kapcsolatának épségben tartása mellett, a végrehajtó hatalmat a törvény s alkotmány ösvényén teljes hatalommal gyakorolja, s ez esetben a mostani nádor cs. kir. főherczeg Istvánnak személye hasonlóképen sérthetetlen.

3. §. Ő Felsége, s az Ő távollétében a nádor s királyi helytartó a végrehajtó hatalmat a törvények értelmében füg-

getlen magyar ministerium által gyakorolják, s bármely rendeleteik, parancsolataik, határozataik, kinevezéseik csak úgy érvényesek, ha a Buda-Pesten székelő ministerek egyike által is aláíratnak.

4. §. A ministeriumnak mindegyik tagja mindennemű hivatalos eljárásaért felelős.

5. §. A ministerium székhelye Buda-Pest.

6. §. Mindazon tárgyakban, melyek eddig a m. k. udvari kancelláriának, a k. helytartótanácsnak, s a k. kincstárnak, ide értvén a bányászatot is, köréhez tartoztak, vagy azokhoz tartozniok kellett volna, s általában minden honvédelmi tárgyakban Ő Felsége a végrehajtó hatalmat ezentul kizárólag csak a magyar ministerium által fogja gyakorolni.

7. §. Az érsekek, püspökök, prépostok, s apátoknak és az ország zászlósainak kinevezése, a kegyelmezés jogának gyakorlata, és a nemességnek, czimeknek, s rendeknek osztása, mindig az illető felelős magyar minister ellenjegyzése mellett, egyenesen Ő Felségét illeti.

8. §. A magyar hadseregnek az ország határain kívüli alkalmazását, nemkülönben a katonai hivatalokrai kinevezéseket, szinte úgy Ő Felsége fogja a 13. §. szerint folyvást királyi személye körül leendő felelős magyar minister ellenjegyzése mellett elhatározni.

9. §. Azon tárgyak, melyek a 8-ik §-ban említett kormánytestületek által végelhatározás végett Ő Felségéhez szoktak felterjesztetni, kivéve a 7-dik és 8-dik szakaszokban kijelölteket, Ő Felségének az országbóli távollétében a ministerium által a nádor s királyi helytartó elhatározása alá terjesztendők.

10. §. A ministerium áll: egy elnökből, s ha az maga tárgczát nem vállal, kivüle még nyolez ministerből.

11. §. A ministerelnököt Ő Felségének az országbóli távollétében a nádor s királyi helytartó, Ő Felségének jóváhagyásával nevezi.

12. §. Ministertársait legfelsőbb megerősítés végett az elnök teszi javaslatba.

13. §. A ministerek egyike folyvást Ő Felségének sze-

mélye körül lesz, s mindazon viszonyokba, melyek a hazát az örökös tartományokkal közösen érdeklik, befolyván, azokban az országot felelősség mellett képviseli.

14. §. A ministeriumnak azon tagján kívül, mely a Főlség személye körül a 13. §-ban említett ügyekre ügyelend, következő osztályai lesznek: a) Belügyek. b) Országos pénzügy. c) Közmunka és közlekedési eszközök, és hajózás. d) Földművelés, ipar és kereskedés. e) Vallás és közoktatás. f) Igazságszolgáltatás és kegyelem, és g) Honvédelem osztálya..

15. §. Mindegyik osztálynak, valamint az ahoz tartozó, s az illető osztályfőnökök vezérlete alatt állandó hivatalos személyzetének élén külön minister áll.

16. §. A kebelébeni ügykezelés módját a ministerium maga határozandja meg.

17. §. Az összes ministerium tanácsülésében, midőn Ő Felsége, vagy a nádor s királyi helytartó abban jelen nincs, a ministerelnök elnököl, ki e tanácsot, midőn szükségesnek látja, mindenkor összehívhatja.

18. §. Mindegyik minister azon rendeletért, melyet aláír, felelőséggel tartozik.

19. §. Az ország közügyei felett Ő Felsége vagy a nádor s királyi helytartó, vagy a ministerelnök elnöklote alatt tartandó értekezés végett, Buda-Pesten álladalmi tanács állittatik fel, mely a legközelebbi országgyűlésen fog állandóan elrendeztetni.

20. §. Az Ő Felsége személye körül leendő minister mellé a kivántató hivatalos személyzettel két álladalmi tanácsos rendeltetik, kik jelenleg a magyar kir. udv. kancellária előadó tanácsosai közül fognak az illető minister előterjesztésére neveztetni.

21. §. A 7. §-ban említett, s egyenesen Ő Felségének fentartott tárgyakat, a személye mellé rendelt felelős magyar minister fogja a mellette levő álladalmi tanácsnokokkal és személyzettel kezelni.

22. §. A magyar kir. udv. kancellária többi előadó tanácsosai a 19. §-ban említett álladalmi tanácsba fognak áttétetni.

23. §. A magyar királyi helytartótanács s az udvari kincstár az illető ministeri osztályok között az álladalmi tanács alakításánál is szemügyben tartandó 1791: 58-ik t. ezikkre való figyelemmel felosztatnak.

24. §. A 6. §-ban körülirt kormánytestületeknek előülő tagjai a 19. §-ban említett álladalmi tanácsban foglalnak helyet, s ott a Felség, a nádor s királyi helytartó, vagy ministerek távollétében, elnökölnek.

25. §. A 6. §-ban említett kormánytestületeknek minden hivatalnokai és szolgálói, s így nemcsak azok, kik újabb alkalmazást nyernek, hanem addig, mig másképen fognak alkalmaztatni, azok is, kik a felebb említett ministeri osztályokban el nem helyeztetnek, jelenleges fizetésüket egészen megtartandják.

26. §. Az ország minden törvényhatóságainak eddigi törvényes hatósága ezentul is teljes épségében fentartandó.

27. §. A törvényes bíróságok és ítélőszékek törvényes önállásukban, s a törvény további rendeleteig eddigi szerkezetekben fentartandók.

28. §. A ministerek az országgyűlés mindegyik táblájánál üléssel birnak, s nyilatkozni kívánván, meghallgatandók.

29. §. A ministerek az országgyűlés mindegyik táblájánál annak kívánatára megjelenni, s a megkívántató felvilágosításokat előadni tartoznak.

30. §. A ministerek hivatalos irataikat az országgyűlés mindegyik táblájának kívánatára, magának a táblának, vagy a tábla által kinevezett küldöttségnek megvizsgálása alá bocsátani kötelezettenek.

31. §. A ministerek szavazattal az országgyűlésen csak azon esetben birnak, ha a felső táblának törvény szerint tagjai vagy követül az alsó táblához megválasztatnak.

32. §. A ministerek feleletre vonathatnak :

a) Minden oly tettért, vagy rendeletért, mely az ország függetlenségét, az alkotmány biztosítékait, a fennálló törvények rendeletét, az egyéni szabadságot, vagy a tulajdon szent-

ségét sérti, s általuk hivatalos minőségükben követtetik el, vagy illetőleg adatik ki.

b) A kezeikre bízott pénz, s egyéb értékek elsikkasztásaért, vagy törvényellenes alkalmazásaért.

c) A törvények végrehajtásában, vagy a közcsend és bátorság fentartásában elkövetett mulasztásokért, a mennyiben ezek a törvény által rendelkezésükre bízott végrehajtási eszközökkel elháríthatók valának.

33. §. A ministereknek vád alá helyheztetését az alsó tábla szavazatainak általános többségével rendeli el.

34. §. A biráskodást a felső tábla által, saját tagjai közül titkos szavazással választandó bíróság nyilvános eljárás mellett gyakorlandja, és a büntetést a vétséghez aránylag határozandja meg.

Választatik pedig összesen 36 tag, kik közül azonban tizenkettőt az alsó tábla által a vádpör elévételére kiküldött biztosok, tizenkettőt pedig a vád alá vont ministerek vethetnek vissza. Az eként alakított, és tizenkét személyből álló bíróság fog fölöttök ítéletet mondani.

35. §. Az elmarasztalt miniszterre nézve a királyi kegyelmezési jog csak általános közbocsánat esetében gyakorolható.

36. §. Hivatalos minőségükön kívül elkövetett egyéb vétségökre nézve a ministerek a köztörvény alatt állanak.

37. §. A ministerium az ország jövedelmeinek és szükségseinek kimutatását — s a multa nézve az általa kezelt jövedelmekről számadását országgyűlési megvizsgálás, s illetőleg jóváhagyás végett — évenként az alsó táblánál bemutatni köteles.

38. §. A ministerium hivatalbeli fizetését, a törvényhozás további rendeletéig, a nádor s királyi helytartó határozandja meg.

#### IV. TÖRVÉNYCZIKK.

##### Az országgyűlés évenkénti üléseiről

1. §. Az országgyűlés jövendőben évenként, és pedig Pesten tartandván üléseit, az évenkénti ülésre az ország Rendeit

Ó Felsége minden évben, s a menyire a körülmények engedik, a téli hónapokra hivandja össze.

2. §. A hozandó törvények jövődjére Ó Felsége által az évi ülés folyama alatt is szentesitethetnek.

3. §. A képviselők három évig tartandó egy országgyűlésre, s ezen országgyűlésnek mindháromévi üléseire választatnak.

4. §. 1848-tól kezdve minden harmadik év eltelte után, a következő országgyűlés első évi ülésének megnyitását megelőző hat hét lefolyása alatt, országszerte új képviselőválasztás történik, midőn azok is, kik időközben választattak meg, csak új megválasztás által tarthatják meg képviselő-helyeiket, és pedig szinte egy országgyűlés háromévi üléseire.

5. §. Ó Felségének joga van ez összejött évi ülést prorogálni, s berekeszteni, sőt az országgyűlést a három év eltelése előtt is főslozlatni, és ekkor új képviselőválasztást rendelni; de ez utolsó esetben az újabb országgyűlés összehívásáról aképen rendelkezendik: hogy ez az előbbinek feloszlatásától számitandó három hónap alatt összeüljön.

6. §. Az évi ülés az utolsó évrőli számadásnak, és következő évi költségvetésnek a ministerium által leendő előterjesztése, s az irántoki határozatnak meghozatala előtt be nem rekesztethetik, sem az országgyűlés fel nem oszlatatik.

7. §. Elnököt és egy másodelnököt a főrendi táblához, a tábla tagjából Ó Felsége nevez ki, de jegyzőit szinte saját tagjai közül, titkos szavazás utján, a tábla maga választja.

8. §. A királyi tábla a képviselők táblájának kiegészítő része lenni ezennel megszűnvén, a képviselő tábla egy alelnököt, és jegyzőket, tagjainak sorából, titkos szavazás utján, maga választ.

Mindakét táblának elnökei az országgyűlés egész folyamára, a többi táblahivatalnokok pedig évenként, az első ülésben választatnak és illetőleg neveztetnek ki, mely ülésben az elnökséget a tábla legkorosb tagja viendi.

9. §. Ugy a főrendi, mint az alsó táblai elnök az országos pénztárból dijt huz, mely a legközelebbi országgyűlés elsőévi ülésében fog meghatározatni.

10. §. Ülési mind a két táblának ezután is nyilvánosak. A tanácskozásaiban szükséges csend és rend, s a hallgatók teljes hallgatóságban tartása iránt mindenik tábla szabályokat alkot, s azoknak végrehajtását elnöke által szigoruan eszközölteti.

11. §. E részben előlegesen már most rendeltetik, hogy a hallgatóságnak a tanácskozást háborgatni semmiképen nem szabad.

12. §. Ha egyes hallgató vagy a hallgatóság a tanácskozást háborgatja, és az elnöki egyszeri intésnek sikere sincs, másod izben a jelen törvényre hivatkozva, az egyes hallgatót, vagy illetőleg a hallgatóságot, kiharancsolhatja, és annak helyét bezárathatja.

13. §. Ez megtörténvén, a tanácskozás vagy azon nap, vagy később, a többség határozata szerint, de mindig nyilvánosan folytatattatik.

14. §. A rend és csend fentartása terembiztosok által, szükség esetében a nemzeti őrség alkalmazásával eszközöltetik.

15. §. A előbbi §§-ban említett szabályokon kívül, a legközelebbi évi ülésben legelsőbben is mindenik tábla magának rendszabályokat készít, melyekben a tanácskozás és szavazás módja és rende, s általában véve a tábla belügye, meg fog határozottatni, de a melyeknek a szorosabb értelemben vett tanácskozási rendet illető része, csak az évi ülések végével, s csak a törvényjavaslatok tárgyalásának bevégezése után, fog módosíthatatni.

## V. TÖRVÉNYCZIKK.

### **Az országgyűlési követeknek népképvisélet alapján választásáról.**

A jelen év folyama alatt a IV-ik törvényczikk értelmében Pesten tartandó legközelebbi országgyűlésre küldendő követeknek népképvisélet alapján választására nézve ideiglenesen következők rendeltetnek :

1. §. Politikai jogélvezetet azoktól, kik annak eddig gyakorlatában voltak, elvenni, a jelen országgyűlés hivatásának

nem érezhetvén, mindazok, kik a megyékben és szabad kerületekben az országgyűlési követek választásában eddig szavazattal bírtak, e jog gyakorlatában ezennel meghagyatnak.

Ezekon kívül :

2 §. Az országnak s kapcsolt részeknek mindazon bennszületett, vagy honosított, legalább 20 éves, és sem atyai, sem gyámi, sem gazdai hatalom, sem pedig elkövetett hűségtelenség, csempészkedés, rablás, gyilkolás és gyujtogatás miatt fenyíték alatt nem lévő lakosai, a nőket kivéve, törvényesen bevett valláskülönbség nélkül, választók :

a) Kik szabad királyi városokban; vagy rendezett tanácscsall ellátott községben 300 e ft. értékű házat vagy földet, egyéb községekben pedig eddigi urbéri értelemben vett  $\frac{1}{4}$  telket, vagy ezzel hasonló kiterjedésű birtokot, kizáró tulajdonul, vagy hitveseikkel, s illetőleg kiskoru gyermekeikkel közösen bírnak.

b) Kik mint kézművesek, kereskedők, gyárosok telepedve vannak, ha tulajdon műhelylyel, vagy kereskedési teleppel, vagy gyárral bírnak, s kézművesek, folytonosan legalább egy segéddel dolgoznak.

c) Kik, habár a fentebbi osztályokba nem esnek is, saját földbirtokokból vagy tőkájükből eredő 100 ezüst forint évenkénti állandó s biztos jövedelmet kimutatni képesek.

d) Jövedelmükre való tekintet nélkül a tudorok, sebészek, ügyvédek, mérnökök, academiái művészek, tanárok, a magyar tudós társaság tagjai, gyógyszerészek, lelkészek, segédlelkészek, községi jegyzők, és iskolatanítók, azon választó kerületben, melyben állandó lakásuk van.

e) Kik eddig városi polgárok voltak, ha a fentebbi pontokban leirt képességgel nem bírnak is.

3. §. Választható mind az, ki választó, ha életének 24-dik évét betöltötte, s a törvény azon rendeletének, miszerint törvényhozási nyelv egyedül a magyar, megfelelni képes.

4. §. Az országnak követküldés végett választókerületekre felosztása, a megyék, kerületek és szabad kir. városok törvényhatósági területére és önállására nézve semmi változtatást nem okoz.

5. §. Fog pedig állani a képviselőház, Erdélyt ide nem nem értve, 377 köv etből, kik mindnyájan egyenlő szavazattal birandnak, s ugy a népszám, mint területi, s közigazgatási tekintetek alapjára tett aránylagos fesztással következőleg választatnak :

A) Egyes községek által küldendő követek : Ó-Arad küld 1. Besztercze-Bánya, a hozzá tartozó bányászteleppel 1. IBuda 2. Pest 5. Debreczen 3. Eszék 1. Esztergom, az érseki s Szt.-György és Sz. Tamás városokkal 1. Fehérvár 1. Győr városa 1. Kassa 1. Komárom városa 1. Kőrmöcz 1. Pécs 1. Pozsony, Pozsony-Váraljával 2. Selmece, Bélabányával 1. Sopron városa 1. Szabadka 2. Szathmár-Nemeti 1. Szeged 2. Temesvár 1. Ujvidék 1. Zombor 1. Baja, Istvánmegyével 1. N.-Becserek 1. Békés városa 1. Jászberény 1. Böszörmény 1. Békés Csaba 1. Csongrád városa 1. Czegléd 1. Eger 1. Fél-egyháza 1. Gyöngyös 1. Gyula 1. Halas 1. Kecskemét 2 Nagy-Kikinda 1. Nagy-Körös 1. Makó 1 Miskolcz 2. Nyiregyháza 1. Pápa 1. Szarvas 1. Szentés 1. N.-Várad, Várad-Olaszival 1. H.-M.-Vásárhely 1. Versecz 1. Zenta 1.

B) Megyék, sz. kerületek, és városok vidékeiből alakított választó-kerületek, melyek követeinek választásában azon városok részt nem vesznek, a melyek saját követküldési joggal vannak fentebb felruházva :

Mosonmegye küld 2. Györmegye 3. Komárommegye 4. Fehérmegye 5. Tolnamegye 6. Baranyamegye 7. Somogy-  
megye 8. Veszprémmegye 6. Zalamegye, hol egyik választó ke-  
rület főhelye Kanizsa 8 Vasmegye, Kőszeg sz. k. várossal  
együtt küld 10 :

Egyik választó-kerület főhelye Kőszeg sz. kir. város, másikké Szombathely, melyekhez a megye annyi népességü vi-  
déket csatol, mennyi a 10 követséghez képest egy követ vá-  
lasztására megkivántatik :

Sopronmegye, Kis-Marton és Ruszt sz. királyi váro-  
sokkal együtt küld 6 :

Egyik választó-kerület főhelye Kis-Marton, s ahöz Ruszt  
város is tartozand, — s ezen választó-kerületekhez aránylagos  
népességü vidék csatolandó.

Pozsonymegye, Nagy-Szombat, Sz.-György, Bazin és Modor k. városokkal küld 8.

Egyik választó-kerület főhelye N.-Szombat, a másiké Bazin, s e kerületekhez számítandók Modor és Sz.-György kir. városok is. Ezen választó-kerületekhez szinte aránylagos népességü vidékek csatolandók :

Nyitramegye, Szakolcza k. várossal küld 11.

Egyik választó kerület főhelye Szakolcza :

Trencsénmegye, Trencsén kir. várossal, mint egyik választó-kerület főhelyével küld 8. Árva megye küld 2. Liptó-megye küld 2. Túrócz megye küld 2. Zólyommegye, Breznóbánya, Libetbánya, Zólyom és Korpona k. városokkal küld 3.

Egyik választó-kerület főhelye Breznóbánya, mely kerülethez Libetbánya, másiké Korpona, melyhez Zólyom k. város is csatolandó, a követszámhoz arányzandó népességü megyei vidékekkel :

Barsmegye, Új-Bánya k. várossal együtt küld 3.

Egyik választó-kerület főhelye Új-Bánya.

Esztergommegye küld 2. Hontmegye, Bakabányával együtt küld 3. Nógrádmegye küld 6. Pestmegye küld 10. Bács-megye 10. Verőczemegye 4. Szerémmegye 3. Posegamegye, Posega sz. k. várossal, mint egyik választó-kerületi főhellyel küld 2. Hevesmegye 8. Borsodmegye 6. Gömörmegye 6. Szepesmegye, Lőcse és Késmark sz. k. városokkal, mint választó-kerületi főhelyekkel s a szepesi XVI. város-kerülettel együtt küld 6. Sárosmegye, Eperjes, Bártfa, Szeben sz. k. városokkal, mint választó-kerületi főhelyekkel együtt küld. 6. Tornamegye 2. Abaujmegye 5. Zemplén 8. Ung 4. Bereg 4. Krassó 6. Temes-megye 8. Torontálmegye küld 9. Csanádmegye 2. Csongrád-megye 2. Békésmegye küld 2. Marmarosmegye 6. Biharmegye küld 12. Szathmármegye, N.-Bánya várossal, mint választó-kerületi főhellyel 7. Szabolcs 6. Ugocea 2. Arad 6. Kraszna megye és Zilah város, mint egyik választó-kerületi főhely küld 2. Közép-Szolnokmegye 3. Zaránd 2. Kővár-vidéke 2. Jász-Kún kerületek 4. Hajdú-kerület 2. Fiumei kerület 1. Horvátország 18. Horvát határőrvidék, u. m. likkai, ottocháni, ogulini, sluini, 1-ső báni, 2-dik báni, varasd körösi, s varasd-

sz.-györgyi ezredek, mindenik ezred küld 1. összesen 8. Szeremi végvidék, u. m. gradiskai, bródi és pétervári ezredek, mindenik 1. összesen 3. követet. Csajkások kerülete küld 1. Bánsági végvidék, u. m. német-bánsági, oláh-bánsági és illyr-bánsági ezredek, mindenik 1. összesen 3. követet. Összesen 377 követet.

Erdély, ha csatlakozni akar, küld a VII ik törvényczikk szerint, kebelében felosztott 69 követet.

6. §. Minden egy követ választása végett egy külön választókerületnek kell alakíttatni, s mindegyik választókerület csak egy országgyűlési követet választ.

7. §. Minden megyének a jelen törvény királyi szentesítése után legfelébb 20 nap alatt tartandó közgyűlésében :

a) A megyének választókerületekre az 5. §-ban meghatározott követszám szerinti felosztása, s e kerületeknek az 5. §-ban foglaltakon kívül kijelendő főhelyei, a kisgyűlés, vagy ahol ez tartatni nem szokott, alispánilag összehívandó küldöttség által előlegesen készítendő terv nyomán, a népesség számára, s illetőleg a lakásuk helyén kívül szavazandó választók könnyebbségére való tekintettel megállapíttatnak.

b) A jelen törvény rendeleteinek végrehajtására, s általában a választási ügynek minden ágazataibani kezelésére s vezetésére egyik alispánnak elnöklete alatt egy — több tagokból álló, s a belügyek minsterével közvetlen érintkezésbe lépendő középponti választmány választatik oly módon ; hogy abban a megyében külön választókerületei mind képviselve legyenek, s kellő arányban a községeknek előljárói is részt vegyenek.

8. §. A 7. §. a) és b) pontjai szerint a választókerületek, s a középponti választmány alakítására nézve teljesítendőket, a szabad kerületekben szinte a közgyűlés, az 5. §. A. pontja szerint országgyűlési szavazattal fölruházott szabad kir. városokban pedig a bel- és kultanács közös ülésükben teljesítendik.

9. § Középponti választmányt azon szabad kerületekben, s városokban is kell alakítani, melyek csak egy országgyűlési követet választandanak.

10. §. A 7. és 8-ik §§. értelmében hozandó határozatok a belügyek minsterének haladék nélkül megküldetnek.

11. §. A középponti választmány tagjai a következő es-  
küt teszik le :

En N. N. esküszöm stb., hogy mindazt, mit az országgyü-  
lési követnek (vagy követeknek) választására nézve, az ország  
törvénye szerint, kiküldetésemhez képest teljesíteni tisztemhez  
tartozandik, hiven, részrehajlás nélkül, lelkismeretesen teljesi-  
tendem. Isten engem stb.

12. §. A középponti választmány kiküldetése után leg-  
felebb egy hét alatt összeülvén :

a) A vezérlete alá tartozó mindegyik választókerületre  
nézve a választóknak összeírása 3 tagból álló küldöttséget  
nevez.

b) Meghatározza a napot, melyen a választóknak össze-  
írása a kerületenkint e végett kijelelendő helyen kezdetét ve-  
endi, s a kezdő nap beszámításával 14 egymásután következő  
napokban félbenszakasztás nélkül folytatattatni fog.

13. §. Az előző §. b) pontjában említett határnap, a köz-  
ponti választmány általi kitűzésétől számítva 21 napnál rövi-  
debb, 30-nál hosszabb nem lehet, s körlevelek, az egyházi szó-  
székből hirdetések, a hirdetményeknek helységenként nyilván-  
os helyekeni kifüggesztése, s más e részben szokásban levő  
módoknak használata mellett lehető legnagyobb nyilvánossággal,  
haladék nélkül köztudomásra bocsátandó.

14. §. A választók összeírására kinevezett küldöttségek  
a kijelölt helyeken a 12. §. b) pontjában említett 14 nap alatt  
naponként ülést tartanak, s a bejegyeztetés végett magokat  
jelentő választókat a ministerium által e végett a középponti  
választmánynak idejében megküldendő táblás jegyzékekbe be-  
jegyzik.

15. §. Az összeíró választmánynak az eddigi megyei vá-  
lasztók s illetőleg városi polgárok lajstromai, az adóbeli rová-  
sos összeírások s más hasonló adatok használatul átadatván, ké-  
pességöket a bejegyzés végett jelentkezők, a mennyiben az  
összeíró választmány arról a kezéinél levő adatokból meg nem  
győződnek, igazolni tartoznak.

16. §. Az összeíró küldöttség a választónak, kit bejegyez,  
ezt szóval is kijelentvén — a bejegyzett választók neve után

az igazolásul szolgált adatokat, az összeirási jegyzéknek e végett nyitandó külön rovatába, sommás kivonatban bevezeti, egyszersmind pedig azokról is külön névjegyzéket készít, kik bejegyeztetésük végett magokat előtte jelentették, de attól általa elmozdítottak.

17. §. Az összeiró küldöttségek az összeirást 3 egyenlő példányban vezetik, s aláírásaikkal ellátva a 12. §. b) pontjában említett 14 nap elteltével a középponti választmányak haladék nélkül beadják.

18. §. Az összeiró választmányok által beadandó összeirásoknak egyik példánya, a középponti választmány által meghatározandó, s előre közhírré teendő nyilvános helyen mindenki általi megtekintés végett több napokon át ki fog tétetni.

19. §. Az, ki az összeiró választmány által a bejegyzéstől elmozdított, valamint az is, ki másnak bejegyzése ellen észrevételt tenni kíván, az összeirásnak e tekintetbeni megigazításaért a középponti választmányhoz folyamodhatik.

20. §. Az, ki bejegyeztetés végett magát az összeiró választmányok egyike előtt sem jelentette, e végett többé a középponti választmányhoz nem járulhat.

21. §. A középponti választmány a választók összeirásának bevégzése után legfeljebb egyhét alatt összeülvén :

a) Az illető küldöttségek által beadott összeirásokat, és

b) A 14. §. értelmében benyújtott folyamódásokat megvizsgálja.

c) Azoknak jegyzékét, kiket a beadott folyamódások folytában az összeirásból kihagyandóknak, vagy a hozzáadandóknak határoz, a beadott összeirás mindegyik példányához az elnököknek és jegyzőknak aláírásával hozzacsatolja.

d) Az összeirásoknak minden beadott folyamódások tárgyalása melletti tökéletes kiigazításaig üléseit naponként folytatja.

e) Az eképen megigazított összeirásokból egy példányt a választásnáli használatul megtartván, egyet a hatóság levéltárába tesz be, egyet a belügyek ministerének, üléseinek megkezdésétől számítva legfeljebb 14 nap alatt, beküld.

22. §. A középponti választmány minden tanácskozásai-

ról a jelenlevők neveinek feljegyzése mellett a kebeléből választandó jegyző által, rendes jegyzőkönyvet vezetett, s annak egy példányát a levéltárba tévén, a másikat a belügyek miniszterének időszakonként felküldi.

23. §. A középponti választmánynak, valamint az összeíró küldöttségeknek is, üléseik nyilvánosak.

24. §. Az országgyűlés megnyitásának napja kihirdetettvén, az országgyűlés követválasztás határnapja iránt a középponti választmányok akként intézkednek, hogy :

a) a bekövetkezése előtt 15 nappal az illető törvényhatóságban közhírré tétethessék ; s

b) az országgyűlés megnyitását legalább 4 héttel megelőzze.

25. §. A választás határnapja kitűzetvén, a középponti választmány elnöke azt, a 13. §-ban említett módon, a lehető legnagyobb nyilvánossággal, haladék nélkül közhírré téteti.

26. §. A középponti választmány minden választókerületre a választás vezérletére egy elnököt s jegyzőt, és a szükség esetére helyetteseket is választ.

27. §. A megválasztott elnök e választásra kitűzött napon az illető kerület főhelyén a választók gyülekezését a középponti választmány által meghatározandó s előre szinte közhírré teendő órában megnyitván, bármely választónak joga van az országgyűlési követségre egy egyént ajánlani.

28. §. A választásnál szavazati joggal csak azok birnak, kik a választóknak a fentebbiek szerint kerületenként készített összeírásában befoglaltatnak, s csak azon kerületben birnak szavazati joggal, a melyben összeírva vannak.

29. §. Az összeírásban foglaltattak közül a választási jog senkitől meg nem tagadtathatik.

30. §. Ha a választók megnyitott gyülekezetében az országgyűlési követségre csak egy egyén ajánlatik, s annak vagy több ajánlottak közül egynek megválasztásában a választók közakarattal összpontosulni látszanak, az elnök az összegyűlt választókhoz azon kérdést intézendő : valljon az általa megnevezendő illető egyénnek megválasztásában közakarattal megnyugosznak-e vagy szavazni kívánnak? és ha 10 vá-

lasztó szavazást kíván, azt azonnal megrendeli, különben a választást befejezettnek, s az illető egyént a kerület által megválasztott országgyűlési követnek nyilváníttja.

31. §. A választás szavazásra bocsáttatván, azon választók mindegyike, kik országgyűlési követet ajánlottak, a helyszinén jelenlevő választók közül két egyént nevezend, s az eképen mindegyik ajánlottnak részéről nevezendő egyének az elnökkel, s a szavazat nélkül jelen leendő jegyzővel együtt képezendik a szavazatszedő választmányt.

32. §. A szavazás a szavazó nevének a küldöttség általi feljegyzésével, — s valamint a szavazatok összeszámítása is mindazáltal nyilván történik.

33. §. A szavazás megkezdetvén, mindaddig, mig magát szavazó jelenti, félbenzakasztás nélkül folytatandó.

34. §. Ha a szavazás bevégeztével a szavazóknak általános többsége egy egyén mellett nyilatkozik, az megválasztott országgyűlési követnek azonnal kijelentetik.

35. §. Ha a szavazóknak általános többségét azok közül kikre a szavazás történt, egyik sem nyerné el, azon két egyén között, kik aránylag legtöbb szavazatot nyertek, újabb szavazás történik.

36. §. Ezen másodszori szavazás, amennyiben a szavazók sokasága miatt az első szavazással egy napon nem végeztethetnék be, a következő napon fog megkezdetni, s mindenesetre egyfolytában befejeztetni.

37. §. A kitüzött két egyén közül az, ki a másodszori szavazások alkalmával az abban résztvevő választók szavazatának többségét megnyeri, megválasztott országgyűlési követnek azonnal kijelentetik.

38. §. A választók összeírása egyik hiteles példányának a választás alkalmával a szavazatszedő küldöttség kezéinél kell lenni.

39. §. Kiki csak személyesen szavazhat.

40. §. A választóknak az összeírásnál, vagy választásnál semminemű fegyverrel megjelenni nem szabad.

41. §. Az összeíró s szavazatszedő küldöttségeknek tagjai a törvény s nemzeti becsület oltalma alatt állanak, a rajtok elkövetett bármely sérelmek bünvádi eljárás mellett a vétséghez aránylag lesznek megfenyitendők.

42. §. Mind a választók összeírásánál, mind a választásnál a jó rend fentartásának joga s kötelessége a kiküldött elnököt illeti, ki szükség esetében e czélra fegyveres erővel is rendelkezhetik.

43. §. A szavazatszedő küldöttség a választás folyamáról rendes jegyzőkönyvet vezetvén, azt a választás befejezésével az elnök és jegyző s a szavazatszedő küldöttségnek legalább két tagja 3 példányban aláírják, s egy példányt a megválasztott követnek azonnal kezéhez juttatván, a másik kettőt a levéltárban fentartás, s illetőleg a belügyek miniszterének leendő átküldés végett, a központi választmánynak beadják.

44. §. A megválasztott követnek a kezéhez juttatott választási jegyzőkönyv, megbízólevél gyanánt szolgál.

45. §. A választás vezérletére kiküldött elnök azon kerületben, melyben a választásnál elnököl, követté nem választathatik.

46. §. A jelen törvény rendeleteinek az illetők általi teljesítésére a ministerium felügyel, s az e végett megkivántató utasításokat s rendeleteket az illető középponti választmányokhoz intézi.

47. §. Azon választások iránt, melyeknek törvényessége bármely tekintetből kérdésbe vétetnék, a képviselő tábla intézkedendik.

48. §. A kebelükbeli azon községeket, melyek a 5. §. szerint az illető királyi városokkal egy választó kerületet képezendek, a város területéhez legközelebb fekvő helységek közül az érdekllett városokkal egyetértve, az illető megyék jelelendik ki.

49. §. Az illetén vegyes kerületekre eső választóknak összeírására mind a megyei, mind a városi középponti választmány két-két tagot nevez s e 4 tagból álló küldöttség mind a városban, mind az azzal összekapcsolandó, megyei községekben a választók összeírását a jelen törvényben megállapított elvek szerint közösen teljesíteni.

50. §. Azon esetben, ha a 49. §. szerint munkálódó vegyes küldöttségben valamely előforduló kérdésnek eldöntésében a szavazatok egyenlők lennének, a küldöttségből minden

ilyetén előforduló egyes esetre nézve külön teendő sorshuzás utján egy tag ideiglenesen kilép, s a fenforgó kérdést a többi küldöttségi tagok szavazattöbbséggel döntenek el; az illető kérdésnek eldöntése után azonban mind a 4 küldöttségi tag munkálódását ismét együtt folytatandja.

51. §. A választásra elnököt azon közhatóságnak középonti választmánya nevez, melynek kebeléből az ily vegyes kerülethez legtöbb választó járul; a jegyzőt ellenben azon hatóság középonti választmánya küldi ki, melyhez a kérdéses vegyes kerületbeli választóknak kisebb száma tartozik, s oly esetben, midőn egy ily vegyes kerületre, két városi hatóság esik, a szavazatszedő küldöttséghez mindenik egy-egy tagot küld, kik közül az egyik a jegyzői tollat vezeti.

52. §. A vegyes kerületek alakításához járuló megyék s városok között a jelen törvény végrehajtásának érdekében támadható kérdéseket, az illetőknek meghallgatásával, ezen törvény rendeleteinek értelmében, a ministerium intézi el.

53. §. Horvátországban a választó-kerületeket, az országgyűlési követeknek az 5. §-ban részére kijelölt számához képest, a jelen törvény elveinek alapján Zágráb, Varasd, Körös megyék, a kebelökbeni királyi városok s a túrmezei, buccari, s vinodoli kerületek között felosztani a tartományi gyűlés fogja, melyre nézve az 1845. esztendei septemb. 14-én kelt udvari rendelet ezeunel visszavettnek kijelentetik.

54. §. Ezen tartományi gyűlés egyszersmind a főrenditáblához két követet fog küldeni.

55. §. Addig, míg a végvidékek politikai rendezése iránt a törvényhozás részletesen intézkedni fog, a horvátországi végvidékekben az országgyűlési követek választásának módját hasonlóképen a tartományi gyűlés, a drávántuli egyéb ezredekben a bán, — a többi végvidéki ezredekre, valamint a csajkások kerületére nézve is, a ministerium határozandja el.

56. §. Mindegyik országgyűlési követnek az országos pénztárból 5 pfrt. napidij, s lakbér fejében évenként 400 pfrt. fizettetik.

57. §. A pénzügy s közmunkák ministerei megbizatnak, hogy az országgyűlési tanácskozásoknak Pesten leendő folytatásához megkívántató alkalmas helyről gondoskodjanak.

## VI. TÖRVÉNYCZIKK.

### Az 1836 : 21. t. cz. fogantatásáról.

Ő Felsége az 1836 : 21. t. cz. azonnali végrehajtását nádor kir. helytartó ő fensége közbenjárására kegyelmesen elrendelvén. Ennek következtében határoztatik :

1. §. Kraszna-, Középszolnok- és Zarándvármegyék, Kővár vidéke és Zilah városa, a jelen törvénynek azon törvényhatóságokbani kihirdetése napjától minden tekintetben Magyarország elválhatlan egészítő részeit képezik. S ennek következtében :

2. §. A nevezett hatóságoknak az erdélyi kormánysszék, kincstár s főtörvényszék iránti minden függése, s minden viszonyai végkép megszüntetvén, azok a magyar felelős ministerium s magyar főtörvényszékek hatósága alá helyheztetnek.

3. §. A visszacsatolási viszonyok részleteinek ezen alapon törvény, igazság s méltányosság szerinti ideiglenes szabályozása — a jövő törvényhozásnak végelhatározás végett teendő jelentés kötelessége mellett, — a ministeriumra bízatik ; melynek hatósága a visszacsatolt részekre nézve a jelen törvény királyi szentesítésével azonnal életbe lép.

4. §. A ministerium a jelen törvénynek haladéktalan végrehajtásához szükséges intézkedésekre felhatalmaztatik.

## VII. TÖRVÉNYCZIKK.

### Magyarország és Erdély egyesítéséről.

A magyar koronához tartozó Erdélynek Magyarországgal egy kormányzás alatti teljes egyesültét nemzetegység és jogazonosság tökéletes jögalapon követelvén, a két testvérhon érdekeinek a közelebb tartandó országgyűléseni képviseltetését pedig a jelen kor eseményei sürgetőleg igényelvén, ezeknek sikeresítésére határoztatik :

1. §. Az erdélyi mult országgyűlésre meghiva volt kir. hivatalosok a magyarországi főrendi táblán üléssel és szava-

zattal ruháztatnak fel; ide nem értvén a királyi kormánysszék, kir. ítélőtábla tagjait és katonai egyéneket.

2. §. Erdélyt — a visszakapcsolt részeket ide nem értve — a legközelebbi közös hongyülésen 69 szavazat illeti.

3. §. Ezen szavazatok a törvényhatóságok között következőleg osztatnak fel:

A kilencz magyar, öt székely és tizenegy szász megyét, székeket, és vidékeket, valamint Kolozsvár, Maros-Vásárhely és Fejérvár szabad kir. városokat két-két — összesen 55 szavazat — a többi képviseli jogot gyakorló városokat — számszerint 13-at — egyenként egyegy szavazat illeti.

4. §. A felelős ministeriumnak kötelességévé tétetik, hogy minden kitelhető törvényes eszközöket felhasználva, magát úgy az e végett a mult erdélyi országgyűlésen kinevezett bizottmánynyal mint szintén az Erdélyben hovahamarabb összegyűlendő országgyűléssel értekezésbe tegye; mindenesetre pedig, úgy az egyesülés teljes végrehajtására szükséges lépéseket megtegye, mint szintén e tárgyban kimerítő törv.-javaslatokat terjesszen a legközelebbi hongyülés elébe, vezérelvül mondatván ki, miszerint:

5. §. Magyarhon, Erdély mindazon külön törvényeit és szabadságait, melyek a mellett, hogy a teljes egyesülést nem akadályozzák, a nemzeti szabadságnak és jogegyenlőségnek kedvezők, elfogadni, fentartani kész.

6. §. A fenebbi rendelkezés mind a királyi hivatalosokra, mind a képviselőkre nézve, Erdély hovahamarabb összehívandó országgyűlésének megegyezésétől feltételeztetik, s csak a közelebbi magyar hongyülésre terjed, azontul az erdélyi érdekek képviseltetésének elrendezése, azon egyesült törvényhozás feladata leend.

## VIII. TÖRVÉNYCZIKK.

### A közös teherviselésről.

Magyarország s a kapcsolt részek minden lakosai, minden közterheket különbség nélkül egyenlően és aránylagosan viselik.

1. §. Ő Felsege felelős magyar ministeriuma által, a törvényhatóságok meghallgatása mellett, ki fogja dolgoztatni ideiglenesen az adózási kulcsot, és ezen kulcs szerint a kivetés már a legközelebbi közigazgatási évtől, ugymint az 1848-dik évi november első napjától veszi kezdetét.

2. §. Az ideiglenesen kidolgozandó kulcs a legközelebbi országgyűlésnek mindenestre bemutatandó.

3. §. A fenn kitett határnápig a már kivetett közterhek behatása elrendeltetik.

### VIII. TÖRVÉNYCZIKK.

**Az ubér és azt pótló szerződések alapján eddig gyakorlatban volt szolgálatok (robot), dézma és pénzbeli fizetések megszüntetéséről.**

Az urbéri és azt pótló szerződések alapján eddig gyakorlatban volt szolgálatok (robot), dézma és pénzbeli fizetések e törvény kihirtetésétől fogva örökösen megszüntetnek.

1. §. A törvényhozás a magán földesurak kármentesítését a nemzeti közbecsület védpaizsa alá helyezi.

2. §. Ő Felsege a magán földesuraknak akénti kármentesítése iránt, hogy az eddigi urbéri tartozásokkal felérő tőkeérték részükre a közállomány által hiány nélkül kifizetessék, a legközelebbi országgyűlésnek részletesen kidolgozandó törvényjavaslatot fog magyar ministeriuma által előterjesztetni.

3. §. Oly helyeken, hol eddig urbéri rendezés vagy legelő-elkülönzés még meg nem történt, a faizásra és legeltetésre nézve az eddigi gyakorlat továbbá is megtartatik.

4. §. Az uri törvényhatóság megszüntetik; — ideiglenesen, míg a törvénykiszolgáltatás általánosan rendeztetni fog, azt, polgári ügyekben a sommás perekre nézve, ott, hol rendezett első bírósági hatóságu tanácsok nincsenek, a szolgabírák, — büntető és rendes folyamatu polgári perekre nézve pedig a megyei törvényszék fogja gyakorolni.

5. §. Oly földbirtokos ellen, kinek birtokához e törvény kihirdetése előtt urbériség volt kapcsolva, a kereskedési viszonyokból eredő váltók kivételével, egyéb adóssági követe-

lések, a törvény további rendeleteig fel nem mondhatók, és csupán a törvényes kamatok nem fizetése iránti követelések hajthatnak be ellene birói eljárás utján.

## X. TÖRVÉNYCZIKK.

### Az összesítésről, legelőelkülönbzésről és faizásról.

A. IX. törvényczikk 3-ik §-ának folytatában rendeltetik :

1. §. Oly helyeken, hol a földesur és volt jobbágyai között a legelőelkülönbzés, illetőleg urbéri rendezés, akár egyesség, akár urbéri per utján valóságosan és tettelegesen már végrehajtatott, az eként megtörtént összesítés, illetőleg elkülönbzés, többé fel nem bontathatik.

2. §. Oly helyeket illetőleg, melyekre nézve az összesítési vagy elkülönbzési per a földesur és volt jobbágyai között e törvény kihirdetése alkalmával végítélet által már be van ugyan fejezve, de ezen végítélet, még felsőbb vizsgálatról, vagy végrehajtástól függ, az összesítési vagy elkülönbzési per felsőbb vizsgálata a királyi és illetőleg báni tábla által történik, az ekként végsőleg eldöntött perben pedig az ítélet, vagy ha a kérdés a felek között egyesség utján intéztetett el, ezen egyesség az alispáni bíróság által végrehajtható.

3. §. Oly összesítési és illetőleg elkülönbzési perek, melyek e törvény kihirdetésekor már folyamatban vannak, de végítélet által még be nem fejeztettek, vagy a jelen törvény kihirdetése után czéloztatnak folyamatba tételre, az alispáni bírósághoz tételre által, illetőleg ezen bíróság előtt lesznek indítandók; a barátságos egyesség megpróbálása az eljáró birónak minden esetben szoros kötelessége levén.

4. §. Oly helyeken, hol a földesurnak volt jobbágyai a faizást, makkolást, gubacsszedést, vagy bármely egyéb javadalmakat az urbéri törvények korlátai között a földesur érdekében gyakorolják, és e tekintetben különösen kihasított erdőrészszel ellátva nincsenek, a faizási haszonvételnek, ugyszinte a makkoltatási, gubacsszedési és egyéb javadalmaknak elkülönözve leendő gyakorlására, akár a földesur, akár volt jobbágyai, pert az alispáni bíróság előtt, különösen indíthat-

nak ; mely eljárásban a felek között a barátságos egyességet mindenekelőtt megpróbálni az eljáró bírónak szinte szoros kötelességévé tétetik.

5. §. A 3-ik és 4-ik §-ban említett perek a megyei törvényszék, innen a királyi, illetőleg báni tábla által fognak felebbvitel utján az ítélet végrehajtása előtt vizsgáltatni.

5. §. Minden más urbéri perek, melyek urbéri panaszok, vagy szolgálatok, kilenczed és dézma tekintetéből jelen törvényczikk kihirdetésekor folyamatban vannak, ezennel megszüntetnek.

7. §. Egyébiránt az 1807 : 21. törv. czikk ezennel is megerősítettvén, a megyéknek az erdők jókarbantartására felvigyázn i ezentul is szoros kötelességükben álland.

8. §. A ministerium az erdőknek sikeresebb művelése és fentartása iránt a legközelebbi országgyűlésnek részletes törvényjavaslatot fog előterjeszteni.

## XI. TÖRVÉNYCZIKK.

### Azon ügyekről, melyek eddig a földesuri hatóságok által intéztettek.

A IX. törvényczikk 4-ik §-a által a földesuri törvényhatóság mind polgári, mind büntető tekintetben megszüntetve lévén, azon ügyekre nézve, melyek eddig a földesuri hatóság által intéztettek el, rendeltetik :

1. §. Azon sommás szóbeli s mezei rendőrségi perek, melyek eddig a földesuri hatóság által ítéltettek, a IX. törvényczikk 4. §-nak rendeletéhez képest ezután a szolgabírák által lévén ítélendők, a megyék, ha és amennyiben a szolgabírák a jelenlegi számban elegendők nem lennének, a szükséghez képest a ministerium beleegyezésével azoknak, illetőleg az esküdteknek számát szaporíthatják.

3. §. Oly perek, melyek eddig az első bírósági hatósággal ellátott rendezett tanács által az uriszékekre vitettek feljebb, ezután egyenesen a megyei törvényszékre fognak feljebbvitetni.

3. §. Oly helységekre nézve, melyek rendezett első bírósági hatóságu tanácscsal ellátva nincsenek, a megyék a szükséghez képest több törvényszékeket, mint első bíróságokat, alakíthatnak, melyeken az alispán akadályozása esetében elnököt a törvényszék tagjai önsoraikból választanak; ezen törvényszékektől felelbbvitel szinte a királyi és illetőleg báni táblára történend.

4. §. A büntető hatóság a IX-ik törvényezikk 4. §-ának rendelete szerint az uri hatóság megszűntével szinte a törvényszékekre levén ruházva, az uradalmak az ezen hatóság gyakorlatára szükséges épületeket és készülleteket ideiglenesen a megyéknek általalengedni kötelesek.

5. §. Az árvai és birói számadások a megyei számvevőszékek által vizsgálandók, melyek ezennel törvényszéki hatósággal ruháztatnak föl; feljebbvitel ez esetben is a királyi s illetőleg báni táblához történik; a megyék a hivatalnokok számát e tekintetben, mennyire szükséges, a ministerium beleegyezésével szaporíthatják, s általában részletes intézkedéseket hozhatnak a megyei árvák dolgának mily alakbani kezelése iránt.

## XII. TÖRVÉNYCZIKK.

### **Az urbéri megszűntetett magán uri javadalmak státusadósságá leendő átváltoztatásáról.**

Az urbéri mindennemű tartozások a IX-ik törvényezikk által történt megszűntetése következtében rendeltetik :

1. §. Hogy az országgyűlésnek berekesztése után megszűnendő urbéri javadalmak igazságszerinti megbecsültetését Ő Felsege ministeriuma lehető legrövidebb idő alatt eszközölje.

2. A megbecsülés alapjául egyedül azon haszon szolgáland, mely abból az illető földesurakra valósággal háromlott — nem pedig azon teher, melyet az azt szolgáltató alattvalók viseltek.

3. §. A megbecsülésnek miképen leendő eszközölését az

illető minister határozandja meg, a megbecsülendő évi haszon értéke huszszorozva teszi a kármentesítési tőkét.

4. §. A megbecsülés helyessége ellen teendő kifogásokat az igazság-ministerium által országkerületenként nevezendő négy, és a kapcsolt részekben külön egy, öt-öt tagból álló, és a státus által díjazandó választmány sommásan itéli el.

5. §. Az ekép meghatározandó becsérték fejében a ministerium az illető birtokosoknak haladéktalanul státuskötelezvényeket ad. A kötelezvények kifizetésére a kincstári fekvő javak köttetnek le, s a ministerium felhatalmaztatik ezek alapján kölcsönesközlésre, vagy az említett javaknak részletenkénti eladására. A mennyiben pedig az említett fekvő javak elegendők nem lennének, a kincstári és országos egyéb jövedelmek is azoknak kielégítésére hypothekául szolgálандnak.

6. §. Az állomány az ekép biztosított tartozásnak kifizetését ezennel lekötelezi, s azt valóságos státus-adósságának elismeri.

7. §. Ezen státusadósságnak mikép leendő kamatozása és törlesztése iránt a ministerium a legközelebbi országgyűlésnek törvényjavaslatot teend, mely is felőle végkép határozand.

8. §. E törvényrendelet ezen státusadósság minden kötelezvényébe szóról szóra beleiktatandó.

9. §. A már eddig kötött urbéri örökváltsági szerződésekre nézve, a jelen törvény alapján, a körülményekhez képest, a ministerium fog igazság és méltányosság szerint intézkedni.

### XIII. TÖRVÉNYCZIKK.

#### A papi tized megszüntetéséről.

Az egyházi rend a papi tizedről minden kárpótlás nélkül lemondván, az ország Rendei ezen a haza oltárára letett áldozatot örök emlékezet okáért törvénybe iktatják, egyszersmind ezen lemondásnak nyomán elhatározzák :

1. §. A papi tized, akár természetben, akár a természetbeni kiszolgáltatás helyett készpénzben teljesített, és pedig akár közvetlenül az egyházi rendnek, akár haszonbérloknek

fizettetett, akár örökös szerződés mellett, akár királyi adomány által szereztetett, ezennel örökre megszüntetik.

2. §. Mennyiben a tized megszüntetése a kisebb rendü papság némely tagjainak jövedelmeit is érdekli : e tekintetből azoknak ellátásáról gondoskodni minden esetben szükséges leend. Ő Felsege egyszersmind a kisebb rendü bármely vallásfelekezeten levő papságnak illő ellátása iránt általánosan is, magyar ministeriuma által részletes törvényjavaslat fog az ország rendeinek előterjesztetni.

3. §. Mennyiben a papi tized magán családok birtokába, akár örökös szerződés, akár királyi adomány által jutott, a tulajdonos magán családoknak, a közálladalom által leendő kármentesítése iránt Ő Felsege magyar ministeriuma által a legközelebbi országgyűlés elébe részletes törvényjavaslatot fog előterjeszteni.

#### XIV. TÖRVÉNYCZIKK.

##### A hitelintézetről.

1. §. A hitelintézet felállítására, ugyszinte szükséges tartaléktőkéjének 500,000 ftig megszerzésére, a ministerium felhatalmaztatik.

2. §. Alapszabályait, törvényhozási megvizsgálás és helybenhagyás végett, a legközelebbi országgyűlés első évi ülésének be fogja mutatni.

3. §. Azon magánbirtokos, kinek urbéri megszünt haszonvételei kármentesítés iránt van a IX-dik törvény által biztosítva, urbéri haszonvétele tőkéjeig kölcsönt kapnia, mindenekelőtt elsőséggel bir, ha a kölcsönt kellőleg biztosithatja. És a megszüntetett urbéri tartozásoknak az e részben alkotandó törvény rendelete szerinti országos megbecslés által megallapítandó tőkeértéke, az ily kölcsön megtérítésénél visszafizetesként az álladalom által el fog fogadtatni.

4. §. A hitelintézet követelése kiváltsági elsőséggel bir minden más követelések fölött, kivéven, a melyek elsőbb helyen vannak bejegyezve.

5. §. A hitelintézet részére lekötött birtok csőd alá ke-

rúlven, a kamat és törlesztési járulék a perfolyam alatt is pontosan fizetendő, melynek elmulasztása esetében a hitelintézet, azon birtokból rövid per útján, egész követeléseit, tőkével együtt is megtéríttetheti magának.

6. §. Minden olyan kérdések fölött, melyek ugy az intézet és adósai, mint az intézet és hitelezői közt támadhatnak, az illető váltótörvényszék, rövid uton bíraskodik.

7. §. Kölcsönét a hitelintézet, a kölcsönvevő tetszése szerint, akár kész ezüst pénzben, akár hitellevelekben fogja adhatni.

## XV. TÖRVÉNYCZIKK.

### Az ösiség eltörléséről.

Az ösiség eltörlése ezennel elvileg kimondatván, rendeltetik :

1. §. A ministerium az ösiség teljes és tökéletes eltörlésének alapján a polgári törvénykönyvet ki fogja dolgozni, és ezen törvénykönyv javaslatát a legközelebbi országgyűlés elébe terjesztendi.

2. §. Időközben a legközelebbi országgyűlésig mindazon perek folyamata, melyek az ösiségi viszonyokból vették eredetüket, és még végítélet által kifejezve nincsenek, felfüggesztetnek ; ugyszinte ilyenmü pereknek megindítása is, az 1836 : 14. törvényczikkely eseteit kivéve, eltiltatik.

## XVI. TÖRVÉNYCZIKK.

### A megyei hatóság ideiglenes gyakorlatáról.

A megyei szervezetnek Magyarhon s kapcsolt részei alkotmányossága védbástyáinak a közszabadsággal öszhangzásba hozatala, egyszersmind a közigazgatásnak időközben is minden megakadástól megóvása tekintetéből rendeltetik :

1. §. A ministerium a megyei szervezetnek népképvisélet alapján rendezéséről a legközelebbi országgyűlésnek törvényjavaslatot fog eléterjesztetni.

2. §. Addig is, mig a jövő törvényhozás ezen rendezést véghezvinné, a megyei hatóság következőleg fog gyakoroltatni :

a) A jelen törvényhozás berekesztése után a lehető legrövidebb idő alatt minden megyében közgyűlés fog tartatni.

b) Ezen közgyűlésen szavazattal birandnak mindazok, kiket akár törvény, akár egy vagy más megyének eddig is hozott határozatai szavazati joggal felruháztak; a hol pedig semmi ily jogterjesztő határozatok közbe nem jöttek volna, szavazattal birandnak a törvény által jogositottakon kívül azok, kiket a megyei lakosok községenként ezen közgyűlésre képviselőkül utasítandnak.

c) Ezen közgyűlésen a jelen országgyűlésen hozott törvények kihirdettetvén, egyszersmind tekintettel a megyének kiterjedésére, népességére, a megyei honpolgárok minden osztályára, s a megyei közigazgatásnak és különösen a jelen országgyűlésen hozott törvényeknek sikeresítésére, egy nagyobb-számu állandó bizottmány fog, minden születésrei különbség nélkül, a szokott módon választatni.

d) Ezen állandó bizottmány a főispánnak, vagy távollétében az alispánnak elnöklete alatt, a megyei tisztviselőség hozzájárultával annyszor s addig, a mint s a meddig szükséges leend, összegyűlvén, mindazon hatóságot fogja ideiglenesen gyakorolni, mely törvény s alkotmány szerint a megyei közgyűléseket minden tekintetben illeti.

e) A köztanácskozási nyelv mind a gyűléseken, mind a bizottmányokban Magyarországra nézve egyedül magyar; a kapcsolt Részekben, saját szabályuk következtében is, anyai nyelvüket használhatják.

f) Az ekép működendő megyei képviselő bizottmány tehát, a „megye közönségének nevében“ ugy a ministeriummal egyenes érintkezésben álland, mint törvény értelmében a megyei tisztviselőkkel határozatilag rendelkezendik.

g) A bizottmány, mihelyt a jövő törvényhozás által a megyei szerkezet rendezve lesz, működését bevégezvén, s jegyzőkönyveinek bemutatásával a megye közönségének eljárásáról jelentést tevén, ideiglenes hatóságát a megye kezeibe leteszi.

h) A bizottmány ülései nyilvánosak.

## XVII. TÖRVÉNYCZIKK.

### A megyei tisztválasztásokról.

A megyékben a legköz elebbi országgyűlésen teendő intézkedésig tisztújító-székek tartatni nem fognak, hanem akár a hivatalnokok soraiban történhető hiány pótlásának, akár a XI-ik törvény eseteiben új hivatalnokok választásának szüksége forogna fen, a hiányt pótolni s illetőleg az ujonnan alkotandó hivatalokat betölteni ideiglenesen és helyettesítésként a főispán, a XVI. törvény szerint alakítandó középponti választmánynyal egyetértőleg fogja.

## XVIII. TÖRVÉNYCZIKK.

### Sajtótörvény.

Az előző vizsgálat eltörülttétvén örökre, s a sajtószabadság visszaállittatván, ennek biztositékával ideiglenesen rendeltetnek.

1. §. Gondolatait sajtó utján mindenki szabadon közzéteheti, és szabadon terjesztheti.

2. §. Sajtóuton közzéte alatt értetik : minden olyan közzéte, mely vagy szavakban vagy ábrázolatokban, nyomda, könyomda s metszés által eszközöltetik, és a melynek közzételete, a példányok akár ingyen kiosztásával, akár eladásával, már megkezdődött.

### I. Fejezet.

### Sajtóvétségekről.

3. §. Ki valamely bűn, avagy vétség elkövetésére, egyes és határozott felhívást tesz sajtó utján, és a bűn, avagy vétség valósággal el is követtetik, a felhívó, mint bűnrészes tekintetvén, a köztörvények sulya szerint büntettetik.

4. §. Ki valamely bűn, avagy vétség elkövetésére, egyenes és határozott felhívást tesz sajtó útján, de annak nem lőn semmi következménye, mint bűnkisérítő tekintetvén, a köztörvények sulya szerint fog büntettetni.

5. §. Ki a nyilvános köz- és vallásos erkölcsiségből, s a tisztességes erkölcsökből csúfot űz, 1 évre terjedhető fogsággal, és 400 frtig emelkedhető pénzbírsággal büntettetik.

6. §. Ki a magyar szent korona alá helyezett terület tökéletes álladalmi egységnek, ki a sanctio pragmaticánál fogva megállapított, s az uralkodóház közösségében létező birodalmi kapcsolatnak tetteles felbontására izgat; ki az alkotmány erőszakos megváltoztatására s a törvényes felsőség elleni engedetlenségre lázit, s bűnök elkövetésére hiv fel és buzdít, négy évig terjedhető fogsággal, és 2000 forintig emelkedhető büntetéssel fog büntettetni.

7. §. Ki a felség személyének sérthetlensége, a királyi székbeli örökösödésnek megállapított rende ellen kikel, avagy a királynak magas személye ellen sértést követ el, hat évig terjedhető fogsággal, és 3000 forintig emelkedhető pénzbírsággal büntettetik.

8. §. Ki az uralkodóház tagjai ellen követ el sértést, 4 évig terjedhető fogsággal és 2000 forintig emelkedhető pénzbírsággal büntettetik.

9. §. Ki a közbéke és csend erőszakos megzavarására lázit, két évig terjedhető fogsággal és 1000 forintig emelkedhető pénzbírsággal büntettetik.

10. §. Ki a törvény által alkotott valamely hatóságot vagy testületet rágalmakkal illet, két évig terjedhető fogsággal, és 1000 forintig emelkedhető pénzbírsággal büntettetik.

11. §. Ki valamely köztisztviselőt vagy közmegbízásban eljárót, hivatalos tetteire vonatkozólag rágalmakkal illet, egy évig terjedhető fogsággal és 600 forintig emelkedhető pénzbírsággal büntettetik.

12. §. Ki magán személyt rágalmakkal illet, hat hónapig terjedhető fogsággal és 300 frtra emelkedhető pénzbírsággal büntettetik.

Egyszersmind a panaszkodónak okozott porlekedési költ-

ségekben, és a közzététel által reá nézve előidézett károkbán is a panaszkodó részére el fogván marasztalni.

13. §. Sajtóvétségért büntetetik a szerző ; ha ez nem tudatnék, a kiadó ; ha ez sem tudatnék, nyomda vagy metszde tulajdonosa.

14. §. Ki az országgyűlés, a törvényhatóságok, mindenféle törvényszékek, és törvény által alkotott egyéb testületek iratait, és azok nyilvános üléseit hiv szellemben és igazán közli, ellene a közlöttek tartalma miatt kereset nem indíthatatik.

15. §. A fogság és pénzbüntetés, a körülmények szerint külön is, együtt véve is, alkalmaztathatik.

Minden pénzbüntetések és elkobzások az országos pénztár javára fordíthatnak.

16. §. Ki ugyanazon vétséget, melyért már egyszer büntetve volt, ismét elköveti, azon büntetésnél, melyre első ízben ítéltetett, felével súlyosabban büntetethetik.

## II. Fejezet.

### A birói eljárásról.

17. §. A sajtóvétségek fölött nyilvánosan esküdtszék ítélt A ministerium felhatalmaztatik, hogy szorosán a büntető eljárásról szóló mult országgyűlési javaslatnak elvei szerint, az esküdt-bíróságok alakítását rendelet által eszközölje.

Megjegyeztetvén a 39. §-ra : hogy esküdtszéki képességre 200 forint évenkinti jövedelem kívánatik ; a VIII. fejezetre pedig, hogy a főigazítószerk hatóságával, ideiglenesen, a hétszemélyes tábla ruháztatik fel.

18. §. A jelen törvény 3. 4. 5. 6. 7. 8-ik §§-ai eseteiben az illető közvádoló hivatalos kívánatára történik a vizsgálat és közkeresetalávételel.

19. §. A jelen törvény 9. és 10-dik §§-ai eseteiben csak az illető testületek által hozott határozat folytában indíthatja meg a közvádoló a megtorló keresetet.

20. §. Egyéb esetekben a kereset csak az illetőnek panaszára indíthatatik meg.

21. §. Ugy a közvádoló, mint a panaszló fél, vádlevelében tartozik szabatosan és világosan kijelelni azon izgatást, felhívást, sértést, meggyalázást, megbecstelenítést, melyet megtorlatni kíván, különben a bünvizsgáló bíró által kívánatától egyszerűen elmozdittatik.

22. §. A bünvizsgáló bíró a vád feladása után a nyomtatványokat vagy metszvényeket, ha szükségesnek itéli, tüstént zár alá veheti, mely eljárásról rendes jegyzőkönyvet készít.

Ha a vád alól a bepanaszlott feloldoztatik, a lezárottakat a vizsgáló bíró köteles, 200 forint büntetés terhe alatt, azonnal kiadni.

23. §. Midőn a keresetet a közvádoló hivatalból indítja meg, az, ugyanazon hatóság esküdt bírósága által ítéltetik el, melynek kebelében a vádlott lakik, vagy hol a mű megjelenvén, az aláírt példány beadása történt.

Midőn pedig a kereset a panaszló fél folyamodására indittatik meg, a mely hatóságban a panaszló fél lakik, az ügy abban is elítélhetetik.

24. §. A megbecstelenítendő, meggyalázó, sértő állítások bebizonyítása nem engedtetik meg, kivévén, ha valaki, mint tisztviselő, vagy közmegbizott csekedett, és a felhozott tények e körbeli eljárásra vonatkoznak.

Ez esetben, ha a tény hebizonyittatik, a vádlott tette számítás alá nem jöhet, kivévén azon megbecstelenítést, mely annak folytában megtörtént, a nélkül, hogy magából a tetteből szükségkép következett volna.

25. §. A meggyalázott, megbecstelenített panaszló fél erkölcsi magaviselete mellett tanúkat hallgattathat ki, de a vádlott, annak, erkölcsisége ellen, tanúk kihallgatását nem követheti.

26. §. Az elmarasztó ítélet meghozatván, azonkívül, hogy ez az elmarasztott költségén közzététetik, egyszersmind a lefoglalt darabok elnyomása, vagy megsemmisítése egészen vagy részben elrendeltetik.

27. §. Ki az eképen elmarasztó ítélet által sujtott elme-művet sajtó útján újra közzé teszi, vagy árulja, a szerzője ellen hozathatott legnagyobb büntetéssel fog illettetni.

28. §. Minden olyan sajtóvétség, mely ellen hivatalbóli megtorlásnak van helye, hat hónap múlva ; a mely ellen pedig csak magán kereset indítható, 2 évmúlva idősül el.

29. §. Minden sajtóvétség, mely a jelen törvény országgyűléseni kihirdetése után követtetik el, jelen törvény szerint fog elítéltetni.

### III. Fejezet.

#### Az időszaki lapokról.

30. §. Ujság, vagy időszaki lap, melynek tartalma akár részben, akár egészen politikai tárgyak körül forog és havonkint legalább kétszer jelenik meg, csak a következő feltételek teljesítése mellett adathatik ki :

1-ször. Mely hatóságban a lap megjelenend, annak alispánjához, főkapitányjához, grófjához, polgármesteréhez benyújtatik a nyilatkozat, melyben kilcend téve a tulajdonos, vagy felelős kiadó, vagy felelős szerkesztő neve, laka, és a nyomda, melyben a lap nyomatni fog, s a hatóság elnöke ezt a ministeriumnak bejelenteni köteles.

2-szor. Ha a lap naponkint jelenik meg, biztosítékul 10,000 frt, ha ritkábban jelenik meg, 5,000 forint tétetik le kész pénzben, vagy fekvő birtokra kettős biztosítékkal betáblázott kötelezvényben : első esetben a tőke az illető hatóság felügyelése s jóttállása alatt 5% kamattal, a letevő részére jövedelmez.

Az eddig megjelent lapok, az 1-ső pontban foglalt föltételnek e törvény kihirdetése után tüstént a 2-dik pontbelinek két hónap alatt tartoznak eleget tenni.

3-or. Sajtóvétségérti elmarasztalás esetében a pénzbüntetetés a biztosítékból vonatik le ; ha belőle ki nem telnék, azonkívül, hogy a szerző együttjótállónak tekintetik, a foglalás a felelős tulajdonos, kiadó, vagy szerkesztő egyéb javaira is kiterjesztetik.

Az eként támadt hiányt az elmarasztaló ítélet után 10 nap múlva ki kell pótolni, különben annak megtörténteig a lap nem fog megjelenhetni.

4-szer. Mely időpontban a lap vagy füzet szétküldöztetik, annak egy példánya, a bejegyzett felelős személy aláírásával, a helybeli hatóság elnökénél tétetik le.

Csupán ennek nem teljesítése miatt a lapok szétküldözését megtiltani nem szabad, hanem ki e szabály ellen vét, 200 forintig terjedhető pénzbüntetéssel fog megbüntettetni.

31. §. Ki az előbbi §-ban elősorolt föltételek betöltése nélkül időszaki lapot kiad, egy évi fogságig, és 500 forintig terjedhető büntetéssel sújtatik.

Ugy e büntetés, mint a 30. §. 4. sz. alatt foglalt a köztörvénszékek által, rövid uton, fölebbvihetés és ellenállhatás nélkül fog kimondatni.

32. §. Mely közleményeket a kormány s a törvényhatóságok és egyéb törvényes testületek a szerkesztéshez küldenek, minden lap tartozik azokat, a szokott díjért, számába beigitatni.

33. §. Minden czikkeért, melyek valamely lapban megjelennek, ha a szerző felelősségre nem vonattathatnék, a nyilatkozatban kijelelt felelős személyek is feleletteherrel tartoznak. E felelősség kiterjed azon czikkekre is, melyeket más lapból vagy könyvből kölcsönöznek; ilyen átvételi esetben a büntetés a szerzőnél, vagy első közlőnél mindig kevesebb lévén, s a maximumig soha sem terjedhetvén.

34. §. Minden sajtóvétségek, melyek időszaki lapban követtetnek el, ugyanazon törvények szerint büntettetnek, mint egyéb sajtóvétségek.

35. §. Az elmarasztó ítélet meghozatván, az illető tulajdonosok vagy kiadók tartoznak azt lapjuk legközelebbi számában közzétenni, a 31. §-ban megirt módon megveendő 100 frt büntetés terhe alatt.

36. §. Midőn a 30. §. értelmében bejelentett felelős személy ítélet folytában fogságot szenved, az ítélet kihirdetése után három nap alatt más felelős személyt kell bejelenteni, és a lap csak annak neve alatt jelenhetik meg.

IV. Fejezet.

**A könyvnyomdákról és könyvárusságról.**

37. §. Nyomdát és könyomdát felállithat minden, a ki az 1840: 16-ik törvényczikk 1-ső és 2-ik fejezetében foglalt rendeleteknek eleget tevén, melyben lakik, azon törvényhatóság elnökének szándékát bejelenti, a ki erről a belügyek miniszterét értesíti: és a fővárosban 4,000. egyébütt 2,000 forintot részére 5<sup>o</sup>/<sub>o</sub>-tel kamatozandót, letesz.

38. §. Ki titkolt nyomdát s könyomdát bir, tudniillik mely nincs bejelentve, műszereinek kobzásán túl, 1 évi fogsággal és 2,000 forintig terjedhető büntetéssel fog büntettetni.

39. §. Minden nyomdabirtokos lakát és sajtóinak helyét az illető törvényhatóság elnökének bejelenteni tartozván, ezenkívül köteles egy átzsinorozott és elnökileg lepecsételt könyvet tartani, melyben mindenféle kis és nagy nyomtatvány elkészültének ideje, továbbá alaka, czime vagy ismertető tartalma, a kötetek, példányok, iven száma bejegyeztessék.

40. §. Ugy a nyomtatványokból, mint az ábrázolatokból két (2) példány a helybeli hatóságnak átadandó, egyik a hatóságé, másik bekötve a nemzeti muzeumé lesz.

41. §. Mely nyomdatulajdonos bármely nyomtatványra nevét és lakását ki nem teszi vagy álnevet tesz ki, ha a nyomtatvány sajtóvétséget foglal magában, büntársnak tekintetik: ellenkező esetben 100 forintig terjedhető büntetésben marasztaltathatik el.

42. §. A könyvárusság semmi különös engedelemtől nem föltételeztetik, hanem azt, a kereskedőkre nézve fenálló törvényes szabályok megtartása mellett, mindenki gyakorolhatja.

43. §. A könyvárusok, mindazon elmeműveket, melyek elmarasztó ítélet által nem sujtják, szabadon árulhatják.

44. §. Ki olyant árul, melyen a nyomdatulajdonosnak neve, s laka kiteve nincs, a nála találtatott példányok elkobzásán felül 50 forintig terjedő büntetéssel fog büntettetni.

45. §. Az ugynevezett házaló, vagy zúg-könyvárulók, az illető hatóság rendőri felügyelése alá helyeztetnek.

## XIX. TÖRVÉNYCZIKK.

### A magyar egyetemről.

A magyar egyetemre nézve rendeltetik :

1. §. Az egyetem egyenesen a közoktatási minister hatósága alá rendeltetik.

2. §. Az oktatás és tanulásszabadságának azon elve, hogy egyrészt a tanuló arra nézve : mely tant és melyik tanártól kívánja hallgatni, szabad választást tehessen : másrészt ; hogy a rendes tanárokon kívül, más jeles egyének is, a ministerium által ideiglenesen megállapítandó, későbbben pedig törvény által meghatározandó feltételek mellett oktathassanak, törvényesen kimondatik.

3. §. Ezen elvnek az egyetemnél alkalmazása a közoktatási ministerre bízatik, tudósításait ez, és egyéb e részben teendők iránt a legközelebbi országgyűlésnek benyújtván.

## XX. TÖRVÉNYCZIKK.

### A vallás dolgában.

1. §. Az unitária vallás törvényes bevett vallásnak nyilvánítottatik.

2. §. E hazában törvényesen bevett minden vallásfelekezetekre nézve különbség nélkül tökéletes egyenlőség és viszonyosság állapítottatik meg.

3. §. Minden bevett vallásfelekezetek egyházi és iskolai szükségéi közálladalmi költségek által fedeztessenek, s ez elvnek részletes alkalmazásával a ministerium az illető hitfelekezetek meghallgatásával a közelebbi törvényhozás elébe kimerítő törvényjavaslatot fog előterjeszteni.

4. §. A bevett vallásfelekezetek iskoláiba járhatás, valláskülönbség nélkül, mindenkinek kölcsönösen megengedtetik.

5. §. A ministerium rendelkezni fog, hogy a bevett vallásokat követő katonák saját vallásu tábori lelkészekkel láttassanak el.

6. §. Az 1844: 3-ik törvényczikknek rendelete a görög nem egyesült vallásuakra is kiterjesztetik.

7. §. Ha valamely község görög szertartásu lakosainak bár nagyobb része fogja jövendőben hitvallását megváltoztatni, ily esetben a községi egyház az előbbi valláson hátramarad lakosok birtokában hagyandó ; — a mennyiben tehát a legujabb időkben is hasonló esetek közigazgatási tárgyalás alatt volnának, azok a fenebbi elvek szerint lesznek elintézendők ; de ezen törvény elveinél fogva jelen állapotot visszahatólag foglalások által háboríttatni meg nem engedtetik, — s azért, a mely egy házak iránt folyó évi január első napjáig vagy kérdés nem támasztatott, vagy közhatósági elintézés jött közbe, azok kérdés alá többé nem vétethetnek.

8. §. A görög nem egyesülteknek vallásbeli és iskolai ügyek iránti intézkedési joga is az álladalom felügyelése mellett ezennel biztosítottván, e czélból a magyar felelős ministerium lehető legrövidebb idő alatt, mindenesetre pedig a legközelebb tartandó országgyűlés előtt, egybehivandja az összes felekezet által választandó egyházi gyülekezetet (congressust) melynek tagjai addig is, míg annak szerkezete törvény által rendeztetni fog, ezuttal, a különböző nyelvű népeiségre való tekintettel oly arányban választandók, hogy az egyházi osztályból 25, a világból 75, s ezek közé a határörvidékről 25 követ küldessék.

## XXI. TÖRVÉNYCZIKK.

### A nemzeti színről és ország czimeréről.

1. §. A nemzeti szín és ország czimere ősi jogaiba visszaállittatik.

2. §. Ennélfogva a háromszinü rózsza polgári jelképen újra felvétetvén, egyszersmind megállapittatik, hogy minden középületeknél s közintézeteknél minden nyilvános ünnepek alkalmával, és minden magyar hajókon a nemzeti lobogó és ország czimere használtassék. — Egyébiránt a kapcsolt részeknek szabadságukban hagyatván, hogy az ország szinei és czimere mellett saját szineiket és czimerüket is használhassák.

## XXII. TÖRVÉNYCZIKK.

### A nemzeti őrseregről.

A személyes és vagyonbátorság, a közcsend és belbéke biztosítása, az ország polgárainak örökösére bízatik; e tekintetből míg a legközelebbi országgyűlés kimerítőleg rendelkeznek, a nemzeti őrsereg alakítására nézve következők határozatnak.

1. §. Mindazon honlakosok, kik városokban, vagy rendezett tanácssal ellátott községekben 200 pengő forint értékű házat, vagy földet, egyéb községekben fél telket, vagy ezzel hasonló kiterjedésű birtokot kizáró tulajdonul bírnak, vagy ha ily birtokot nem bírnak is, de 100 pengő forint évenkénti tiszta jövedelmük van, husz éves koruktól ötven éves korukig, ha gazdai hatalom alatt nincsenek — a nemzetőrseregbe beirandók és fegyveres szolgálatot tenni tartoznak.

2. §. A nemzetőrséget kir. városokban s rendezett tanácssal ellátott községekben, a helybeli hatóság; más helyekre nézve pedig az illető megyei vagy szabad kerületi törvényhatóságok szerkezendik össze.

3. §. A nemzetőrségi fegyveres szolgálatra kötelezettek kivül az illető megyei, kerületi, városi vagy rendezett tanácssal ellátott községi hatóságok, a nemzetőrségbe még más oly honpolgárokat is besorozhatnak, kiket az alkotmányos rend fentartásában érdekletteknek, s e kiküntetésre méltóknak ítélnék.

4. §. A nemzetőrségből kirekesztetnek oly egyének, kik rablás, lopás, csalás, hitszegés, gyujtogatás, vagy gyilkosság miatt büntetve voltak.

5. §. Oly egyének, kik a 4. §-ban említett vétségeket mint nemzeti örök követik el: az őrseregből az ellenök indítandó bünper befejezéseig ideiglenesen az illető törvényhatóság, vagy a helybeli előjáróság által azonnal kitöröltetnek, és tőlök a fegyver elvétetik.

6. §. Azoknak összeírására, kik az 1-ső §. rendelete sze-

rint, mint nemzetőrök fegyvert fogni tartoznak, a kormány rendeletének vétele után azonnal küldöttségeket fognak nevezni:

Megyékben, nem várva a közgyűlés tartását a kisgyűlések.

A Jász-Kun és Hajdukerületekben a főkapitány.

A szepesi XVI. városokban és a turopoljai kerületben a kerületi gróf.

Fiumei és buccari kerületben a tengermelléki kormányzó.

Szabad kir. városokban, és rendezett tanácsccsal ellátott községekben a tanács.

7. §. Ezen küldöttségek a megyékben és szabad kerületekben az illető helybeli előjárósággal egyetértőleg járnak el, és a körülményekhez képest a helybeli őrseregnek alakítását is eszközlik.

8. §. Az 1-ső szakaszban említett egyéneknek szabadságára hagyatik, lovas vagy gyalog szolgálatot vállalni; a gyalog seregben mindazáltal szolgálatot tenni kötelesek mindazok, kik a lovas sereghez nem soroztattak.

9. §. Tisztjeit kapitányig az őrsereg maga választja, s mihelyt e választások által az őrsereg alakítása megtörtént, megyékben, — az annak hatósága alatt álló rendezett tanácsu községekre nézve is — az alispán, sz. kir. városokban és szabad kerületekben pedig a főtisztviselő, a honvédelmi miniszternek, úgy az őrsereg számára, mint szerkezetére, s megválasztott tisztszjeire nézve jelentést teszen, mire a kapitányságon felüli nemzetőr-tiszteket Magyarországon a miniszter ajánlatára a nádor k. helytartó, a kapcsolt részekben a bán nevezendi ki.

10. §. A magyarországi nemzetőrség fővezérét hasonlóan a nádor kir. helytartó nevezendi, a kapcsolt részekben a fővezérség a bánt s ennek nem létében a kapcsolt részek alkaptányát, a magyar tengermelléken pedig a kormányzót illeti.

11. §. Az őrseregnek a fegyverforgatásbani gyakorlására és ezen gyakorlásoknak betanítására alkalmas katonai egyénekről, az illető törvényhatóságok felszólítása következtében a kormány gondoskodik.

12. §. Azoknak, kik a szolgálathoz szükséges fegyvereket megszerezni nem képesek, fegyver a közállomány táraiból fog kiszolgáltatni.

13. §. A nemzetőrsereg minden tagjai a magyar rendes katonaság hasonló fokozatu tagjaival egyenlő ranguaknak tekintendők, díjt azonban, míg csak helybeli szolgálatot tesznek, nem huznak, külső szolgálatuk idejére díjuk a rendes katonaságéhoz hasonló lészen ; mely díj tulajdon községük határán kívül ugyan, de illető törvényhatóságuk kebelébeni szolgálatuk idejére a törvényhatósági házi pénztárból, illető törvényhatóságuk határán kívüli szolgálatuk idejére pedig az országos pénztárból fog fizettetni.

#### Felügyelés a fegyverekre.

14. §. Azon fegyverek, melyek a közállomány táraiból az őrsereg részére adatnak ki, a törvényhatóságok közvetlen számadása és felügyelése alatt állanak. Ennélfogva

15. §. Megyékben és szabad kerületben helyenként a szükséges fegyvereket felosztani, és a helybeli előljárásság számadása alá kiadni a törvényhatóságok fogják.

16. §. Ha valamely nemzeti őrseregét, melyet a közállomány tárából nyert, midőn kivántatik, beadni nem tudná, vagy elhagyta volna valamely részben romlani, a kárt megtéríteni tartozik.

#### Szolgálat.

17. §. A nemzeti őrsereg szolgálata rendes és rendkívüli esetek szerint különbözik, a helybeli közcsend és béke rendszerinti vagy rendkívüli állapotához képest.

18. §. Midőn a közcsend és béke rendkívüli zavarodásának sem jeleiségei nem mutatkoznak, sem pedig attól tartani ok nincs, hogy a közcsend és béke valamely erőszakos kitörések által felháboríthatatik, a nemzeti őrsereg szolgálata egyedül a szükséges rendőrségi intézkedések fentartására szorítkozik. E tekintetből :

19. §. A helybeli őrtiszt intézkedendik azon sor és szám iránt, melyben a nemzeti őrsereg egymást felváltva szolgálatot tenni fognak.

20. §. Kisebb rendetlenségek, ugymint : utczaí vagy korcs-

mai veszekedések meggátolása, a kihágók befogása, a befogott gonosztevőknek vagy kihágóknak a törvényes felsőbbség kezeibe általadása, ugyszinte mindenütt ott, hol a törvényes felsőbbségnek eljárásához karhatalom szükséges, a karhatalom kiszolgáltatása a nemzeti őrségnek álland kötelességében.

21. § Rendkívüli esetekben, midőn a megzavart közcsend és béke helyreállítására rendkívüli eszközök kívántatnak, minden besorozott nemzeti őr, akár következik reá sor szerint a szolgálat, akár nem, fegyvert fogni köteles.

22. § A nemzeti őrség, a 21-ik §. esetét kivéve, szolgálót tenni csak tulajdon községének határain belől tartozik : — ellenben ha a 21-dik §. esetében a közcsend és béke valamely községben, a helybeli nemzeti őrség segítségével vissza nem állíthatatnék, ily esetben más községbeli nemzeti őrség is felszólítható, s felszólítása következtében tulajdon községének határain kívül is tartozik szolgálót tenni.

23. § A nemzeti őr fegyvert csak akkor foghat, ha szolgálatra felszólíttatik; és a nemzeti őrségnek, fegyveresen, mint testületnek tanácskozni és végzéseket hozni nem szabad.

24. § A nemzeti őrség szolgálatra csak a polgári hatóság által szólíttathatik fel, és őrálláson kívül minden egyéb esetekben, az őrscapattal polgári előljáró közbejövetele kívántatik.

25. § Nemzeti őrség erőszakot csak akkor használhat, miután a polgári előljáró azt, s illetőleg azokat, kik ellen az erőszak használandó, a törvény nevében engedelmességre felszólította.

26. § A nemzeti őr felszólítva szolgálót teljesíteni feltétlenül tartozik, panaszt, ha nem sor szerint szólíttatott volna fel, parancsnokságánál tehet.

27. § A szolgálat elleni vétségek eseteire a büntetés és eljárás rendelet által fog meghatározatni.

28. § A törvényben megállapított elvek korlátai között rendelet által fog intézkedés tétetni részletesen az őrserg egyenruhája és mindazokról, mik az őrserg alakításához, fenntartásához, lőszerrel ellátásához, és az őrsergbeli szolgálat rendszerítéséhez megkívántatnak.

29. § E törvény végrehajtását, ha a helybeli körülmé-

nyek, rendkívüli okoknál fogva, megkivánják, a ministerium az illető törvényhatóság tudósításának nyomán felfüggesztheti.

30. §. Ha a helybeli körülmények miatt a nemzeti őrség feloszlataása szükséges, ez iránt Ő Felsege rendelet által intézkedni fog, de feloszlataás esetében a feloszlataás után legfelebb egy év alatt a feloszlataott nemzeti őrségi osztály ujolag alakitandó.

31. §. A nemzeti őrsereg tagjai testi büntetéssel nem fenytthetnek.

32. §. A jelen törvénynek alkalmazása a kapcsolt részekben az ottani törvényes hatóságokra bizatik.

33. §. A király és haza elvárják, hogy a hon fiai, kiknek becsületére e törvény által a közállomány fentartása bizva van, kötelességöknek hiven és buzgósággal fognak megfelelni.

34. §. A nemzeti őrsereg zászlójára következő hitet tesz :  
Én NN. esküszöm az élő Istenre sat. a királynak és alkotmánynak hűséget, előljáróimnak engedelmességet, — esküszöm, hogy polgártársaimnak személyét és vagyonát minden törvénytelen megtámadás ellen előljáróim felhivására oltalmazom, a közcsendet, békét és nyugalmat sem nem háboritom, sem háborítani nem engedem, általában minden szolgálati kötelességemet, midőn tőlem megkivántatik, pontosan teljesitem, és leszek polgári előljáróim vezérlete alatt hű őrje az alkotmánynak, a törvénynek és a hazának. Isten engem sat.

35. §. A nemzetőrségi egész institutio a ministerium hatósága alá helyeztetik.

## XVIII. TÖRVÉNYCZIKK.

### A szabad királyi városokról.

1. §. A város, mint önálló köztörvényhatóság, közdolgoit törvényes felsőbb felügyelés alatt, minden más törvényhatóságtól függetlenül, a köztörvény szerint igazgatja.

2. §. A városnak, mint törvényhatóságnak, rendőri, büntető és magánjogi tekintetben alá vannak vetve — kivéve a

megyék székházait, és a valóságos hadi szolgálatban álló katonákat, azonban csak szorosan vett személyes s bűnvádi keresetekre és szolgálati vétségeikre nézve, minden a város határában létező egyének és javak, különbség nélkül.

3. §. Azalatt, míg a városoknak rendezése iránt a törvény részletesen rendelkeznék, következők határozatnak meg :

a) A városok felosztása.

4. §. Oly városok, melyekben 12,000 lakosnál kevesebb vagyon, kis városoknak, melyekben 12,000 lakosnál több, de 30,000 lakosnál kevesebb vagyon, közép városoknak, és melyekben 30,000 lakosnál több vagyon, nagy városoknak neveztetnek.

b) Tisztujításokról.

5. §. Az országgyűlési követek választásáról az egész országra nézve általánosan külön törvény rendelkezvén, a városi tisztviselők választására nézve ezennel határozatlik.

V á l a s z t ó k.

5. §. A városi közönségnek, a nőket kivéve, mindazon tagjai, kik teljes koraik, sem atyai, sem gyámi, sem gazdai hatalom, sem pedig elkövetett hűségtelenség, csempészkedés, rablás, gyilkolás és gyujtogatás miatt fenyték alatt nincsenek, törvényesen bevett valláskülönbség nélkül, választók, ha

a) A város határához tartozó, és a telekkönyvben tulajdon, vagy egyszersmind hitvесеik nevére is különleg beirt oly házat, vagy telket egy év óta birnak, melynek értéke kis városban 300, — közép városban 700, — nagy városban 1000, különösen Pest városában 2000 pengő forint; vagy

b) A város határában mint kézművesek, bejegyzett kereskedők, gyárosok, egy év óta telepedve vannak, tulajdon műhelylyel vagy kereskedési teleppel, vagy gyárral birnak, és ha kézművesek, folytonosan legalább egy segéddel dolgoznak.

c) Tudorok, sebészek, ügyvédek, mérnökök, akadémiái művészek, tanárok, a magyar tudós társaság tagjai, kik a vá-

rosban egy év óta telepedve vannak, és kis városban 40, — közép városban 60, — nagy városban 80, — Pest városában 100 pengő forint házbért fizetnek.

d) Ezeken kívül mindazok, kik a város kebelében két év óta telepedve vannak, és kis városban 200, — közép városban 400, — nagy városban 600, — Pest városában 800 pengő forint biztos jövedelmet, keresetük vagy tőkeértékük után kimutatni képesek.

e) Kik eddig városi polgárok voltak, ha a fenebbi pontokban leírt képességgel nem bírnak is.

7. §. A 6. §. a) pontja alatt kiszabott birtoklási idő nem kívántatik meg azon esetben, ha valaki a képesítő ingatlanak birtokába örökség után jut.

8. §. A választási jogot senkitől, ki a 6. §-ban leírt képességgel bír, megtagadni vagy elvenni semmi szín alatt nem lehet.

9. §. A 6-dik §-ban körülírt képességgel bíró választók a tisztviselőket, és városi képviselői testület tagjait fogják választani a tisztujtó székeken.

10. §. A választási jogot gyakorolni csak személyesen lehet.

#### c) Tisztujítás megtartásáról.

11. §. A jelen törvény kihirdetése után a polgármester, illetőleg bíró, azonnal közös és nyilvános ülésben egybegyűjti az eddigi tanácsot, és választott polgárságot. Egy ülésben a tisztujtószerk megtartására a gyűlés tagjai által elnök, egyszerűsmd küldöttségek választatnak, a választók összeírása végegt; továbbá intézkedések tétetnek az összeírasi eljárás végrehajtása és a választás helye és ideje körül.

12. §. A választás napján, a választott elnök előülése alatt, szinte nyilvános ülés tartatik; és e gyűlésben.

13. §. Mindenekelőtt küldöttségek választatnak a gyűlés tagjai által a szavazatok összeszedésére és a kijelölés feletti intézkedésre, titkos szavazás által, legalább tíz tagból, az összeirt választók közül alakítandók.

14. §. Szinte e gyűlésen a tisztikarnak és választott pol-

gárságnak tagjai eddig viselt hivatalaikról lemondanak, a választási elnök pedig a választás idejére kapitányt, tiszti ügyészt és jegyzőt helyettesít.

#### A tiszti kar választásáról.

15. §. A tisztviselők közül a polgármester, főbíró, főkapitány és alkapitányok, tanácsbeliek, jegyzők, tiszti ügyészek, levéltárnok, telekbíró, számvevő, tiszti főorvos, fősebész és főmérnök megválasztatnak. A választás kijelelés mellett, a kijelelés a kijelelő választmány által, a választási elnök közbejöttével, történik.

16. §. A városokban jelenleg létező tisztviselők közül azon egyének, kik oly hivatalt viseltek, mely a jelen törvény kihirdetése előtt, éltök fogytáig rendszerint ujtás alá nem esett, fizetésüket éltök fogytáig megtartják; ellenben ha a törvény szerint tartandó tisztujtás alkalmával vagy az eddig viselt, vagy magasabb hivatalra megválasztatnak, a választást elfogadni kötelesek, különben nyugpénzöket elvesztik; — és szinte ugy elvesztik akkor, ha fenytő közkereset útján bármikor valamely büntény miatt marasztaltatnak.

17. §. A számadással tartozó hivatalnokok ezuttal a városi törvényhatóságnak részletes elrendezéseig, eddig viselt hivatalaikban meghagyatnak ugyan, a pénz- s egyéb táraakra leendő felügyelés azonban a jelen törvény szerint választandó tanács felelőssége alá helyeztetik; mely hogy ebbeli felelőségének teljes mértékben eleget tehessen, egyszersmind azon hatalommal ruháztatik fel, hogy tapasztalando bármely visszaélés, vagy hanyagság esetében, a számadókat a körülményekhez képest azonnal elmozdithassa, sőt le is tartóztathassa, és bünperbe idéztethesse, helyettük ideiglenesen más kezelőket nevezhessen, és általánosán a pénztárak biztosítása iránt minden szükséges intézkedéseket megtehessen.

#### Képviselők választásáról.

18. §. A képviselő testület tagjai kijelelés nélkül választatnak.

19. §. Ezen választásnak mikénti eszközlése, a választóknak a választás könnyítése tekintetéből kerületekrei elosztása,

a szavazatok összeszedése, és minden egyéb, a választás körül előfordulható teendők iránt azon közös gyűlésben tétetik intézkedés, melyben a választók összeírása határoztatik el.

20. §. Azalatt, míg a törvény máskép intézkedend, képviselőül a város bármely telepedett lakosa törvényesen bevett valláskülönbség nélkül, megválasztható.

21. §. A képviselő testület kis városokban legalább 30; közép városokban legalább 82; nagy városokban legalább 157 tagból áll.

22. §. A képviselők száma, a legkisebb számon felül, az állandó lakosok számához képest, következőleg emelkedik:

a) Kis városokban az első 1500 számon felül, minden 200 lakos után az első 30 képviselőhez adatik egy képviselő.

b) Közép városokban az első 12,000 számon felül, minden 400 lakos után, az első 82 képviselőhez adatik egy képviselő.

c) Nagy városokban az első 30,000 számon felül, minden 800 lakos után, az első 157 képviselőhez adatik egy képviselő.

23. §. A képviselők a közgyűléseken személyenként tanácskozási joggal és határozó szavazattal bírnak.

24. §. Minden választásokra a szavazás a választók által titkosan történik.

#### A tanács- és közgyűlésekről.

25. §. Azalatt, míg a törvény részletesen intézkedend, a tanács azon hatósággal ruháztatik fel, melylyel jelenleg a megyei kis-gyűlések bírnak, — a közgyűlés pedig ugyanazon hatósággal, melylyel a megyei közgyűlések vannak ellátva, kivéve a be- és kitáblázásokat, továbbá azon kérdéseket, melyek szoros értelemben birói eljárást igényelnek, vagy birói zár megrendelését foglalják magokban.

26. §. Mind a közgyűlésnek, mind a tanácsnak ülései nyilvánosak.

27. §. Az ülésekben a hallgatóságnak a tanácskozásokat megháborítani nem szabad. A esendet fentartani az elnök kötelessége és e részben különösen e célból a tanács által választandó csendtiszték vezérlete alatt a nemzeti őrsereg ügyel.

28. §. Az állandó szakbizottmányok hatósága, milyenek

az árvai, gazdasági, szépitési és egyéb bizottmányok, jelen állapotban megtartatik, a bizottmányok közvetlenül a tanács-  
csal, a tanács által pedig a közgyűléssel állnak összefüg-  
gésben.

29. §. A közgyűlés áll: a városi tisztviselőkből és kép-  
viselőkből együttvéve, — elnöke a polgármester, vagy akadá-  
lyozása esetében a legidősb tanácsbeli. — Határozat hozata-  
lára pedig kis városokban legalább 20, — közép városokban  
legalább 30, — nagy városokban legalább 40 tag együttléte  
szükséges.

30. §. Közgyűlést tartani kell minden hónapban legalább  
egyszer, lehet ezenkívül többször is, valahányszor ezt vagy a  
közgyűlés előre megrendeli, vagy a tanács, s illetőleg polgár-  
mester, sürgető körülmények miatt, szükségesnek tartja.

## XXIV. TÖRVÉNYCZIKK.

### A községi választásokra nézve.

1. §. A szabad királyi városokról ideiglenesen rendelkező  
XXIII. törvényczikk, mennyiben a választásokról, választók-  
ról és képviselőkről szól, a szepesi XVI. városokra, és azon  
községekre is kiterjesztetik, melyek első bírósági hatóság-  
gal ellátott rendezett tanácscsal vagy már birnak, vagy  
ennekutána fognak a megyék meghallgatása mellett a ministe-  
rium javaslatára Ő Felsege, illetőleg a királyi helytartó által,  
felruháztatni.

2. §. A rendezett első bírósági hatóságu községeknek  
közigazgatási állása, a törvény további rendeleteig, jelen álla-  
potában megtartatik.

3. §. Az első bírósági hatóságu rendezett tanácscsal el  
nem látott községekben az előljárók választása iránt ideigle-  
nesen a megyék fognak intézkedni.

## XXV. TÖRVÉNYCZIKK.

### A Jász-Kun kerületekről.

Ideiglenesen, míg a törvény a Jász-Kun kerület belszerkezetéről részletesen intézkednék, a kerületi tisztviselők és közgyűlési képviselők választására nézve következők rendeltetnek :

1. §. A kerületi tisztviselőket ugyanazok választják, kik az országgyűlési követeket fogják az V-dik törvényczikk szerint választani.

2. §. A közgyűlési képviselőket a községi választók választandják, egyedül a községi képviselők közül.

3. §. Közgyűlési képviselő minden Jász-Kun község részéről 4 választatik.

4. §. A kerületi tisztviselők kijelelés mellett, a kerületi képviselőtestület tagjai kijelelés nélkül választatnak.

5. §. A kijelelendők névsorának elkészítése végett a tisztujtást megelőző közgyűlés által hat tagból álló küldöttség fog választatni, mely a nádori főkapitánynyal szótöbbség szerint intézkedendik.

6. §. Az ezen törvény kihirdetése után azonnal a nádori főkapitány az eddigi szokott alakban közgyűlést hirdet, és e közgyűlés által küldöttségek fognak neveztetni, a kerületi választók összeírása végett, továbbá intézkedés tételik a közjogi választóknak ugyanezek által leendő összeírása, a községbeli előljárók és képviselők megválasztása, ugyszinte a kerületi képviselőtestület megválasztása iránt.

7. §. Miután minden községekben a helybeli választások, és a kerületi képviselőtestület tagjainak választása megtörtént, a nádori főkapitány ez iránt értesülvén, kerületi tisztujtóséket, és ezt megelőzőleg közgyűlést hirdet, mely közgyűlésre a jelen törvény szerint megválasztott kerületi képviselőtestület tagjai is meghivandók.

8. §. E közgyűlésben a tisztujtás tartása tekintetéből szükséges intézkedések megtételnek, a szavazatok összeszedésére

küldöttség választatik; az eddigi tisztviselők pedig hivatalaikról lemondván, a tisztujítás idejére csendbiztost, tiszti ügyészt és jegyzőt, a nádori főkapitány helyettesít.

9. §. Mind a képviselők, mind a tisztviselők választására a szavazás titkosan történik.

#### A közgyűlésekről.

10. §. A közgyűléseknek elnöke a nádori főkapitány, ennek akadályozása esetében az alkapitány, — tagjai a kerületi tisztviselők, és kerületi képviselők, ezeken kívül minden külön községből a főbíró és főjegyző, személyenkinti egyes szavazattal.

11. §. A közgyűlés ülései nyilvánosak.

12. §. A csendet fentartani az elnök kötelessége, és ennek rendelkezése alatt a nemzeti őrsereg vigyáz fel.

13. §. Közgyűlés tartatik minden évnegyedben egyszer; tartathatik gyakrabban is a körülményekhez képest, ha vagy maga a közgyűlés előre megrendeli, vagy az elnök-kapitány szükségének látja.

#### A közigazgatásról.

14. §. Míg a törvény a közigazgatás alakításáról részletesen intézkedend, a közigazgatás formái és módja azon változásokon kívül, melyek a jelen törvénynél fogva szükségesek, az eddigi gyakorlat szerint meghagyatik.

15. §. A redemptióból eredő magánjogi viszonyok és haszonvételek a törvény további rendeleteig ezennel világosan fentartatnak.

### XXVI. TÖRVÉNYCZIKK.

#### A Hajdu-kerületről.

Ideiglenesen, míg a törvény a Hajdu-kerület belső szerkezetéről részletesen intézkednék, a kerületi tisztviselők, és közgyűlési képviselők választására nézve következők rendeltetnek:

1. §. A kerületi tisztviselőket ugyanazok választják, kik az országgyűlési követeket fogják az V-dik törvényczikk szerint választani.

2. §. A kerületi és vár. tisztviselők kijelelés mellett, a vár. képviselőtestületek tagjai pedig kijelelés nélkül választatnak.

3. §. A kijelelendők névsorának elkészítése végett a tisztujtást megelőző közgyűlés által 6 tagból álló választmány fog választatni, mely a főkapitánynyal szótöbbség szerint intézkedend.

4. §. Az ezen törvény kihirdetése után azonnal a főkapitány az eddigi szokott alakban közgyűlést hirdet, és e közgyűlés által küldöttségek fognak neveztetni a kerületi választók összeírása végett; továbbá intézkedés tétetik a városi választóknak ugyanezek által leendő összeírása, a városi tisztviselők és képviselők megválasztása iránt.

5. §. Miután minden városokban a helybeli tisztviselők, és a képviselő-testület tagjainak választása megtörtént: a főkapitány ez iránt értesülvén, kerületi tisztujtó széket, és ezt megelőzőleg közgyűlést hirdet, mely közgyűlésre a jelen törvény szerint megválasztott városi helybeli képviselő-testület tagjai is meghivandók.

6. §. E közgyűlésben a tisztujítás tartása tekintetéből szükséges intézkedések megtétnak, a szavazatok összeszedésére küldöttség választatik, az eddigi tisztviselők pedig hivatalaikról lemondván, a tisztujítás idejére csendbiztost, tiszti ügyészt és jegyzőt a főkapitány helyettesit.

7. §. Mind a képviselők, mind a tisztviselők választására a szavazás titkosan történik.

#### A közgyűlésekről.

8. §. A közgyűléseknek elnöke a főkapitány, ennek akadályozása esetében az alkapitány, tagjai a kerületi tisztviselők, és a városi képviselők, ezeken kívül minden külön városokból a főhadnagy, és főjegyző, személyenkinti egyes szavazattal.

9. §. A közgyűlés ülésai nyilvánosak.

10. §. A csendet fentartani az elnök kötelessége, s ennek rendelkezése alatt a nemzeti őrsereg vigyáz fel.

11. §. Közgyűlés tartatik minden évnegyedben; tartat-

hatik gyakrabban is a körülményekhez képest, ha vagy maga a közgyűlés előre megrendeli, vagy az elnökkapitány szükségnek látja.

#### A közigazgatásról.

12. §. Mig a törvény a közigazgatás alakításáról részletesen intézkedend, a közigazgatás formái és módja azon változásokon kívül, melyek a jelen törvénytől fogva szükségesek, az eddigi gyakorlat szerint meghagyatik.

13. §. Az adományból eredő magánjogi viszonyok és haszonvételek a törvény további rendeleteig ezennel világosan fentartatnak.

14. §. A Hajdu-kerületben jelenleg működő királyi biztosság, és egyéb a Hajdu-kerület belső szerkezetére, illetőleg a Hajdu-kerületi lakosok közötti személyes álladalmi viszonyokra vonatkozó eddig kibocsátott, s e törvénytől ellenkező kormányrendeletek ezennel megszüntetnek.

### XXVII. TÖRVÉNYCZIKK.

#### Fiume és Buccari szabad kereskedési kerületekről.

1. §. A két kerület külön két törvényhatóságot képeznek, mint ilyenek törvényhatósági beldolgaikat egymástól függetlenül intézik; — az ország többi törvényhatóságaival, valamint kormányával és főtörvényszékeivel közvetlenül leveleznek, s mint más törvényhatóságok, beldolgaikra nézve a törvény határai között felsőbb felügyelés alatt szabályokat alkotnak.

2. §. A kerületek törvényhatósága alá büntető, rendőri és magánjogi tekintetben alá vannak vetve minden a kerületek határain belől létező egyének és javak különbség nélkül, kivéve a szolgálatban álló katonákat, azonban csak szorosan vett személyes s hűnével keresetekre, és szolgálati vétségeikre nézve, továbbá a váltó, kereskedési és tengerügyelők, tanácsbírói illetőségéhez tartozó ügyeket és személyeket.

3. §. Mind Fiume, mind Buccari kerületben törvényhatósági főtisztviselő az alkaptány, ki egyszersmind rendes el-

nöke a közgyűlésnek és a kapitánysági törvényszéknek is. Az alkapitány akadályozása esetében helyette a kapitánysági törvényszék legidősb tagja elnököl. Mindenik kerületnek külön alkapitánya van, kit Ő Felsége nevez.

4. §. A szób eli bíróságot illetőleg az 1836 : 20. és 1840 11. törvények e kerületekre is kiterjesztetnek. A közgyűlés által választandó két kerületi bíró, és törvényszéki főjegyző fogják szóbeli perekben a birói széket együtt képezni.

#### A patriciusokról.

5. §. A jelenleg létező patricius-családok czimeiket megtartják, az eddig kinevezett patricius tanácsnokok, a közgyűlésben a képviselőkkel együtt részt vesznek, és általában képviselői jogokkal bírnak, jövőben mindazonáltal patricius tanácsnokot nevezni nem lehet.

#### A választókról.

6. §. A két kerületben választók : a községnek mindazo tagjai, kik a szabad királyi városokról szóló XXIII. törvényben a hasonló népességű szabad királyi városokra nézve megállapított képességgel bírnak, továbbá a patricius tanácsnokok, bár a szükséges értéki képességgel nem bírnak is, végre a hajós kapitányok és hajós irnokok.

7. §. A választási jogot senkitől, kik a 6. §-ban említett értéki képességgel bírnak, megtagadni vagy elvenni semmi szín alatt nem lehet.

8. §. A 6-dik §-ban említett választók a kerületi bírakat és képviselőket fogják választani, a kerületi tisztujtó székeken.

9. §. A választási jogot gyakorolni csak személyesen lehet.

#### A tengermelléki főkormányzóról.

10. §. A tengermelléki főkormányzó, mint a két kerületeknek közös főkapitányok, elnöke a kerületekben a tisztujtó székeknek és a követválasztási gyűléseknek, elnöke továbbá a helybeli királyi kormányzéknek, és a kerületeknek, mint

törvényhatóságoknak közvetlen közigazgatásán kívül, minden egyéb hivatalos köre épségben megtartatik.

#### A képviseletről.

11. §. A képviselők a patricius tanácsnokokkal és tisztviselőkkel együtt a kerületi közgyűlésekben tanácskozó és határozó szavazattal birnak, de különválva gyűlést nem tarthatnak.

12. §. Azalatt, míg a törvény máskép rendelkezend, képviselőkül a kerület bármely letelepedett lakosai megválaszthatók.

13. §. A képviselők száma annyi leend, mennyi a szabad királyi városokról szóló XXIII. törvényben a hasonló népeségű királyi városokra megállapított.

#### A választásokról.

14. §. A képviselők kijelölés nélkül választatnak.

15. §. A kerületi birák a kijelelendők közül választatnak

16. §. Minden választás titkos szavazás által történik.

#### A választások megtartásáról.

17. §. A jelen törvény kihirdetése után a tengermelléki kormányzó, az eddigi szokott alakban, mindenik kerületben külön tartandó közgyűlést hirdet, melyben intézkedések tétetnek a választók összeírása és a választás helye és ideje körül.

18. §. Ugyan e gyűlésben tétetik intézkedés a képviselők választása iránt is, e tekintetben különösen a szavazatok összeszedése, és a választóknak kerületekrei felosztása iránt.

19. §. A választás napján szinte közgyűlést tartatik, melyben az eddigi kerületi birák hivatalaikról lemondván, a gyűlés tagjai által, a választók közül, legalább tiz tagból alakítandó bizottmány választatik a kijelelés feletti intézkedésre.

20. §. A kijelelés — a kijelelő választmány és a kormányzó által szótöbbséggel állapittatik meg.

21. §. Azalatt, míg a törvény máskép rendelkezend, e törvény szerint csak a kerületi birák, illetőleg képviselők vá-

lasztatnak, és három évről három évre ujttatnak; a képviselők helyei csak új választás által, a rendes időszakai választások alkalmával tölthetnek be; ellenben ha a tisztviselők sorában üresség időközben támad, ily tisztviselők helyett a közgyűlés által ajánlandók közül ideiglenesen a tengermelléki kormányzó, — mint a két kerületnek főkapitánya, helyettesit.

22. §. Az igazgatósági birák a közigazgatásnak szakaira külön választatnak.

23. §. A kerületi birák megválasztása után a képviselők választatnak meg.

#### A tanács- és közgyűlésekről.

24. §. A tanács- és közgyűlésnek hatósága azalatt, míg a törvény a közigazgatásnak mikénti elrendezése iránt részletesen intézkedik, jelen állapotában megtartatik.

25. §. Mind a közgyűlésnek, mind a tanácsnak ülései nyilvánosak.

26. §. Az ülésekben a hallgatóságnak a tanácskozásokat megháborítani nem szabad. A csendet fentartani az elnök kötelessége, és az ülésben különösen e célból a tanács által választandó csendtisztek vezérlete alatt a nemzeti őrsereg ügyel.

27. §. A közgyűlés elnöke az alkapitány, akadályozása esetében a kapitánysági törvényszék legidősb tagja; tagjai a tisztviselők, patricius tanácsnokok és képviselők, személy szerinti egyenlő szavazattal.

28. §. Közgyűlés tartatik minden hónapban legalább egyszer, lehet ezenkívül többször is, valamennyiszer a közgyűlés előre megrendeli, vagy a tanács, s illetőleg alkapitány — sürgető körülmények miatt — szükségesnek tartja.

29. §. A katonaaállításról ezen kerületek, kikötői minőségöknél fogva, a tengeri kereskedés és hajókázás felvirágzása tekintetéből, felmentetnek, és e részbeni kiváltságos szabadságaik törvényileg megerősítetnek.

## XXVIII. TÖRVÉNYCZIKK.

### A nádori méltósághoz kötött hivatalokról.

Cs. kir. Főherczeg István nádor, mint Ő Felségének az ország távollétébeni teljhatalmu királyi helytartója, személynének sérhetlensége s helytartóilag gyakorlott legfelsőbb jogai mellett, a felelős ministeriumnak törvény értelmében alárendelt hivatalokat nem viselhetvén, Ő cs. kir. Főherczegsége ugy Pest, Pilis és Zsolt törvényesen egyesült megyék örökös főispánsága, mint a jász-kunok grófsága gyakorlatáról, Ő Felségének az országbóli távolléte idejére lemond, s ennek következtében ezen időre rendeltetik :

1. §. Pest, Pilis és Zsolt törvényesen egyesült vármegyék főispánságát ezen hivatalnak helytartója viseli, ki is a többi főispánságokra nézve törvényesített kinevezési viszonyba helyeztetik, s hivatala a többi főispánságokkal egyenlő rangra emeltetvén, neki az országgyűlésen a főrendi táblánál ülési és szavazati joga leend.

2. §. A Jász-Kun kerületek nádori főkapitánysága főispáni rangra s hatóságra emeltetik, s ezen kerületekre nézve Ő Fensége a nádor királyi helytartó törvényes jogait az illető felelős ministerium utján gyakorlandja.

3. §. A Jász-Kun kerületek által a nádornak fizetni szokott tiszteletdíj eddigi állapotában továbbá is fentartatik.

## XXIX. TÖRVÉNYCZIKK.

### Az ország közhivatalnokairól.

A közigazgatásnak a ministeri felelősséggel öszhangzásba hozatala tekintetéből, a kormányi kinevezéstől függő közhivatalok iránt rendeltetik :

1. §. A törvény utján kívüli elmozdithatlanság egyedül az igazság szolgáltatásával megbizott birói hivatalokra szorittatik.

### XXX. TÖRVÉNYCZIKK.

#### A felelős ministerségnek a közlekedési tárgyak iránti teendőiről.

Az 1836 : 25-ik és 1840 : 40-ik törvényczikkekben a vasutak és csatornák engedményezéséről szóló rendeletek jövőre nézve ezennel eltöröltetvén, a törvényhozás további intézkedéseig következők határozatnak :

1. §. Felhatalmaztatik a felelős ministerség, hogy a készülőben levő vasutak- s megkezdett vízszabályozásoknak, ha és a mennyire azok a közkereskedést előmozdítják, lehető folytatásához s befejezéséhez segédkezeket nyújtson, s a közállomány befolyását ezekre nézve biztosítsa.

2. §. A még meg nem kezdett vaspályavonalokon egyes társulatok által netalán tett felmérési s előmunkálati költségek kárpótlása iránt a felelős ministerség fentartván azokra a közállomány építkezési jogát — lépjen egyezkedésre, s terjessze helybenhagyás végett a közelebbi törvényhozás elibe.

3. §. A ministerium felhatalmaztatik, hogy Buda-Pestből mint a haza szivéből a határszélekig irányzandó 6 új vaspályavonalokat, előleges műtani megvizsgálás után, s különösen országos szempontból, figyelmezve a helyi körülményekre is, tervezen, s ha lehetséges, ezen irányokban a munkát, különösen pedig Fiume felé tetteleg is, idővesztés nélkül, megkezdesse.

4. §. E czélokra felhatalmaztatik az összes ministerium egész 10 millió forintig alapot alkotni, mely az ország által biztosittatik, s melyből 8 millió forint erejeig vasutakra, 2 millió forintig pedig vízszabályozásra, a szükséghez képest pénzszeszegek fordíthatatnak.

5. §. A hatóságokban még most fenálló közmunkáknak törvényszerinti alkalmazására a ministerség ügyel fel, melynek tisztéhez tartozand : a létező utak, hidak és más közlekedési eszközök fentartásáról is, az illető hatóságokkal egyet értve, ideiglenesen intézkedni.

6. §. A vizek szabályozására eddig kijelölt pénzalapnak fölhasználására a felelős magyar ministerium ezennel továbbra is utasittatik.

### XXXI. TÖRVÉNYCZIKK.

#### A színházokról.

A színházakra nézve ideiglenesen rendeltetik:

1. §. Színházak ezután az illető törvényhatóság engedelmé nélkül nem nyitathatnak.

2. §. A színművek előadhatására nézve eddig a könyvizsgálók által gyakorolt vizsgálat eltöröltetik.

3. §. A pesti magyar nemzeti színház igazgatóját kivéve, színpadon bárminemű nyilvános színi előadások csak az illető helybeli hatóság tudtával és engedelmével történhetnek; ezenkívül minden színházak, a pesti magyar nemzeti színházat sem véve ki, rendőri felügyelés tekintetében, a helybeli hatóság alá rendeltetnek.

4. §. Ki az 1-ső és 3-ik §. rendelete ellen vét, az, elsőbbségben a színház bezáratásán felül 1000 ftig terjedhető és az országos pénztárba adandó pénzbírsággal fog büntettetni.

5. §. A színház bezáratása elnökileg történhetik, a büntetés pedig rövid szóbeli peruton fog kimondatni.

#### Befejezés.

Mi tehát kegyesen meghallgatván és kegyelmesen elfogadván említett hűveinknek, fennevezett Magyarországunk és a hozzá kapcsolt részek egyházi főrendeinek, zászlósainak országnagyainak s nemeseinek az uraknak, ugy egyéb Karok és Rendeknek alázatos könyörgését és esedezését, mindazon felhívott, Nekünk fenérintett módon benyújtott törvényczikkelyeket ezen levelünkbe szórul szóra beigtatni és beiratni rendeltük, s azokat, és összesen s egyenként, az azokban foglaltakat helyeseknek, kedveseknek, és elfogadottaknak vallván,

hozzájok királyi megegyezésünket és jóváhagyásunkat adtuk s azokat királyi hatalmunknál fogva elfogadtuk, helybenhagytuk, helyeseltük és megerősítettük; biztosítván az előemlitett hű Karokat és Rendeket a felől, hogy minden a fen beiktatott törvényczikkelyekben foglaltakat mind Minmagunk megtartjuk, mint pedig minden más hiveink által megtartatjuk, miként is azokat jelen levelünk ereje s tanúsága szerint elfogadjuk, helybenhagyjuk, helyeseljük és megerősítjük.

Kelt a Mi őszintén kedvelt hívünk tekintetes és nagyságos németujvári gróf **Batthyány Lajos** magyarországi minis-  
terelnökünk kezéből szabad királyi Pozsonyvárosunkban Szent-  
Györgyhó tizennegyedik napján, az ur ezer nyolczszáz negy-  
vennyolczadik esztendejében, magyar, cseh stb. országai ural-  
kodásunk tizennegyedik évében. Isten szentegyházait a Krisz-  
tusban, főtisztelendő és tisztos atyák; tekintetes és nagyságos  
fogaraszöldi örökös gr. Nádasdy Ferencz kalocsai főegyh. érse-  
ke (az esztergomi és egri érsekszékek üresek lévén); — tus-  
nádi Kovács Miklós erdélyi; — Hám János szatmári; nagykéri  
Scitovszky János pécsi; — palugyai és bodafalvi Palugyai  
Imre nyitrai; — barlabassevecezi Ossegovich Imre zengi és  
modrusi vagyis korbói; Smicziklász Gábor körösi egyesült  
g. szertart. ; krivinai Lonovics József csanádi; Kukovich József  
bosznai vagyis diakovári és szerémi; Popovics Vazul munkácsi  
egyes. görög szertartásu; — váralljai Haulik György zágrábi;  
ocskai Ocskai Ant. kassai; vásonkői gr. Zichy Dom. veszprémi;  
— Erdélyi Vazul nagyváradi és Gaganez József, eperjesi  
egyesült görög; bezdedi és kisbákai báró Bémer László, nagy-  
váradi deák szertartásu; Balassa Gábor szombathelyi; — kis-  
apponyi Bartakovics Béla rozsnói; dezseri Rudnyánszky Jó-  
zsef beszterczei (a váci, szepesi, székesfejérvári és győri püs-  
pöki székek üresek lévén); — Schrott József egyházilag egye-  
sült nádorfejérvári és végszendrei; Miskolczy Márton knini  
felszentelt; Karner Antal báciai; — sági Sághy Mihály novi  
egyházak választott püspökei szerencsésen kormányozván;  
többször említett Magyarországunk főispánságait és tisztségeit  
pedig: fenséges **István** austriai főherczeg ur, Magyarországunk  
nádor- ispánja és királyi helytartónk, tekintetes és nagyságos  
székhelyi Majláth György országbiránk, buzini báró Jellachich

József, Dalmát-, Horváth-, és Tótországaink bánja, buzini gr. Kegievich Gábor főtárnok, — vásonkői gr. Zicny Ferencz főajtónálló, németujvári örökös gróf Batthyány Imre főlovász, székhelyi gr. Majláth Antal főasztalnok, — buzini gróf Keglevich János főudvari mestereink; — hajnácskői gr. Vécsey Auguszt magyar nemes testőrző seregünk kapitánya; — szigetesi Szerencsy István főpohárnok; — fogarasföldi örökös gr. Nádasdy Ferencz főkamarás mestereink; — erdődi gróf Pálffy Károly pozsonyi gróf és más többek számosan viselvén.

**Ferdinand m. k.**

Gr. Batthyány Lajos m. k.

### *ERDÉLY UNIOTÖRVÉNYE.*

(1848: 1. tcz.)

A magyarországi törvényhozásnak a hönegység tárgyában folyó 1848-ik évben behozott VII. törvényczikkelyét Erdélyország hő rokon érzettel fogadván, Erdélynek Magyarhonnal egygyé alakulását, a pragmatica sanctióban szentesített birodalmi kapesolatnak épségben tartása mellett és teljes kiterjedésében magáévá tevén; ennek következtében, valamint a testvér Magyarhonnban minden lakosok jogegyenlősége kimondva és életbe lépve van, ugyanazon módon itt is, a hazának minden lakosaira nézve, nemzet-, nyelv- és vallás-különbség nélkül, örök és változhatlan elvül elismertetik, és az ezzel ellenkező eddigi törvények ezennel eltöröltetteknek nyilvánítottatnak.

1. §. A képviseleti joggal bíró erdélyi városok száma Kolosvár, Maros-Vásárhely és Gyulafejérvár királyi városokon kívül tizenöt, s ezek közül is kettő, t. i. Szamosujvár és Erzsébetváros szintén szabad kir. város lévén, az említett VII. törvényczik 3-ik §-ába csúszott számításbeli vétség helyrehozásával, az ugyanott kimondott vezéreszméhez képest az erdélyi szavazatok száma nem 69. hanem 73.

2. §. Királyi kormányzó gr. Teleki József, ennek meg

nem jelenhetése esetében országos elnök b. Kemény Ferencz elnöklete alatt Toroczky Miklós gróf, főispán; Balázi József, főkirálybíró; Lemény János, fogarasi püspök; id. Bethlen János gróf, királyi hivatalos; Jósika Miklós báró, kir. hiv.; Kemény Domokos kir. hiv.; Teleki Domokos gróf, kir. hiv.; Horváth István, kir. hiv.; Kemény Dénes báró, követ; Zeyk József, követ; Wéér Farkas, követ; ifju Bethlen János gróf, követ; Pálfi János követ; Mikó Mihály, követ; Beode Mózsés, követ; Schmidt Konrád, követ; Grosz Károly, követ; Roth Ilyés köv.; Löw Vilm., köv.; Wesselényi Mikl. báró, köv.; Teleki László gr., köv.; Szász Kár., követ; Demeter Józ. követ; Hankó Dániel, követ; Bohóczel Sándor, követ; Saguna András, görög nem egyesült püspök és Debreczeni Márton, kincstári tanácsos, személyeikben egy országos bizottmány neveztetik ki, mely bizottmány a teljes egygyé alakulás részletei iránt a magyar ministeriumot föl fogja világosítani, Erdély érdekének a Magyarországéba illesztésén közreműködni, és a közelebbi közös hongyülésre a ministerium által e tárgyban előterjesztendő törvényjavaslatokra anyagot nyújtani.

3. §. Erdélyben a közigazgatás és igazság-szolgáltatás folyama és személyzeti szerkezete a közelebbi közös hongyülés általi elrendezésig jelen helyzetében marad. Az udvari cancellária functiója ellenben teljesen megszűnend és azon hatóság, melyet Ő Felsége a folyó 1848-ik évi magyarországi III. törvénycikk értelmében, nádor Ő Főnségére és a magyar ministeriumra ruházni kegyeskedett, Erdélyre is kiterjedend mind polgári, mind egyházi, mind kincstári, mind katonai igazgatás tekintetében, és általán az igazgatás minden ágazataira nézve.

4. §. A közigazgatásnak a ministeri felelősséggel összhangzásba hozatala tekintetéből, a folyó 1848-ik évi magyarországi XXIX. törvénycikkelylyel összhangzásban, a törvény utján kivüli elmozdíthatlanság a kormányi kinevezéstől függő közhivatalok körül csak az igazság-szolgáltatásra rendelt bírói hivatalokra szorittatik.

**MAGYARORSZÁG ÉS ERDÉLY UNIÓJÁNAK  
SZENTESITÉSE.**

**F E R D I N A N D,**

Isten kegyelméből Austriai Császár, Magyar és Csehország e néven Ötödik, Dalmát, Horvát, Tóth, Itálies, Lodomér országok Apostoli Királya, Lombardia, Velenceze, és Illyria Királya, Erdély Nagy Fejedelme, és Székelyek Ispánja s. a. t.

Méltóságos, Tisztelendő, Nagyságos, Nemes, Nemzetes, és Vitézlő okos és gondos őszintén s illetőleg kedvelt

Hiveink!

Erdély Nagy-Fejedelemségünknek Magyarországgal egygyé alakításáról szóló és általatok hű KK-ink és RR-ink által folyó év Pünkösdhava 30-kán kelt alázatos felirástuk mellett megerősítés végett Előnkbe felterjesztett törvényjavaslatot általánosan kegyelmesen megerősítettük; — melyet ezenel oly meghagyással küldünk vissza, hogy azt legfelsőbb királyi megszentetésünk végett Felségünk eleibe felküldeni si esetek.

Kiknek többire császári királyi kegyelmünkkel kegyesen hajlandók maradunk. Kelt Innsbruck városunkban Szentiván-hó 10-ik napján, az Urunk ezer nyolczszáz negyvennyolczadik, országlásunknak pedig tizennegyedik évében.

**FERDINAND m. p.**

**B. Apor Lázár m. p.**

Ő császári királyi apostoli Felségének  
saját parancsára.

**Szent Györgyi Imre m. p.**

## FERDINAND

Isten kegyelméből Austriai Császár, Magyar és Csehország e néven Ötödik, Dalmát, Horvát, Tót, Itálies, Lodomér országok Apostoli Királya, Lombardia, Velenceze és Illyria Királya, Erdély Nagy-Fejedelmé és Székelyek Ispánja s. a. t.

Méltóságos, Tisztelendő, Nagyságos, Nemes, Nemzetes és Vitezlő okos és gondos őszintén s illetőleg kedvelt

Hiveink!

Miután Erdély Nagyfejedelemségünknek Magyarországgal egygyé alakításáról általatok hű KK-ink RR-ink által alkotott törvényjavaslatot, folyó év Pünkösöd-hó 30-án kelt alázas felirástuk következtésül, az arról mai napon tihozzátok bocsátott királyi leiratunk értelmében megerősítettük, — hogy e folyó év Sz. Jakab hó 2-ik napjára kitűzött magyarországi közös országos gyűlésen Erdély is követei által megjelenhessen — s e végre a választások kellő időben az illető törvényhatóságok által végbe vitethessenek, — kedves öcsénket **Istvánt** austriai főherceget, Magyarország Nádorispánját, és ugyanott királyi Helytartónkat ezennel meghatalmazzuk, hogy azon törvényjavaslatokra nézve, melyeket Ti hű KK-ink és RR-ink a választás módjáról alkotandotok, önbelelátása szerint a királyi szentesítést megadja. — Melyhez képest a teljesítendőket teljesíteni el ne mulasszátok.

Kiknek többire császári királyi kegyelmünkkel kegyesen hajlandók maradunk. Kelt Innsbruck városunkban Szent-Iván-hó 10-ik napján, az Urunk ezer nyolczszáz negyvennyolczadik, országlásunk pedig tizennegyedik évében.

**FERDINAND m. p.**

**B. Apor Lázár m. p.**

Ő császári királyi apostoli Felségének saját parancsára.

**Szent Györgyi Imre m. p.**

## ERDÉLY ORSZÁGOSAN EGYBESEREGLETT.

Karainak és Rendeinek!

Erdélynek Magyarországgali egyesülése forró örömmel tölté lelkünket. Boldogítóbb és egyuttal fontosabb eseménynek hite nem juthatott hozzánk.

Meg voltunk lepetve nem az örömmek véletlenségétől — mert mi teljes hittel reméltük a két testvér nemzet egygyé-ölelkezését, — de meg voltunk lepetve azon büszke öntudat nagyságától, hogy egyesülten, a hazát többé sem ármány sem erőszak nem leend megdönteni képes.

S nem késtünk mindent elkövetni, hogy egyesülés iránti törvény a Fejedelem által is szentesítették. A minister-elnök rögtön utazott az országos küldöttekkel koronás királyunkhoz, hogy fejedelmi szavát és áldását sietve kikérje a testvévi frigyre. És nem tért előbb vissza, mint a bevégzett viszontegyesülésben meghozta jövőndő nagyságunk örök alapját.

Mig hajdan e két hon egy vala, mindnyájunkat nagyság, fény és nemzeti dicsőség környezett. A mely nap elszakadtunk egymástól, azon napon kezdtünk gyengül ni, aljasulni és szolgaságba jutni. Egyesült erőnkön megtört a hódítók hatalma szétválasztva egyenként rabokká lettünk és eltüntünk az önálló nemzetek sorából.

Minket Isten, közös vérkötelék és nemzeti multunk testvérekké parancsol lenni, nem csak szomszédokká, mind eddigelé voltunk. A szomszéd nem sokat törődik szomszédá sorsával. Mi Erdélynek és Magyarországnak minden lakosai több vagyunk egymásnak. Testvérek vagyunk — a kik szeretik egymást, közös boldogságot akarnak, s egyik a másik javáért élni kíván és halni tartozik.

Az unió e nemzeti testvérségnek újabb nyilvános elismerése Európa színe előtt. A mit a vér egyesített, ezred éves közös történet örömei és fájdalmai szentesítettek, — azt ma örökké megtartandónak nyiltan bevalljuk a világ előtt.

És e két honnak s minden népeinek egyesülése még töb-

bet is jelent. Jelenti azt, hogy mi ismét, mint egykoron, közös erővel, közös kitűréssel és buzgósággal azon törekvünk, hogy Magyarország nagy és boldog legyen, népe hatalmas és dicsővé váljék.

Ez legyen első és legszebb gyümölcse háromszázados elszakadásunk utáni testvéri egyesülésünknek.

Mi elválva is egyek valánk. A tetteges egyesülést most megszentesíté koronás királyunk fejedelmi szava. Nincs egyéb hátra, minthogy Isten áldása koronázza meg e szövetséget, a mely minden nyelvű és vallásu népekre nézve a szabadság, egyenlőség és testvériség örökké szent elveit fogja hinni, vállalni és alkalmazni.

Buda-Pest, június 14-én 1848.

**Gr. Széchényi István** m. k.

**Kossuth Lajos** m. k.

**Klauzál Gábor** m. k.

**B. Eötvös József** m. k.

**Gr. Batthyány L.** m. k.

**Deák Ferencz** m. k.

**Szemere Bertalan** m. k.

**Mészáros Lázár** m. k.

## RENDELET!

Miután Ő Felsége legkegyelmesebb koronás királyunk az Erdélynek Magyarországgali egyesítése iránt hozott törvényjavaslatot megerősítette volna; a végből, hogy a f. é. Julius 2-ra kitűzött magyarországi közös országgyűlésen követi által is megjelenhesen, s e végre a választások az illető törvényhatóságok által végbevitessenek, engemet felhatalmazott azon törvényjavaslatokra nézve, melyeket Erdély hű Karai és Rendei a választás módjáról alkotandanak, önbelátásom szerint a királyi szentesítést legmagasb nevében megadni; mely legkegyelmeseb meghatalmazásnál fogva, a választásról alkotott törvényt, melyet Erdély Karai és Rendei f. é. Junius 3-ról Ő Felsége magas színe elébe fölterjesztének, ez ide mellékelt alakban ezennel megerősítem és megszenteselem.

Egyszersmind megegyezvén abban; hogy Erdély hű Karainak és Rendeinek kijelentett kívánata szerint a két haza egyesülése részleteinek meghatározása iránt kinevezett bizottmány tagjai közé Kolozsvár városának követe Gyergyai Ferencz is besoroztassék.

Minthogy pedig a két testvérhaza már törvény által szentesített frigynél fogva is egyesült, és a megerősített választás törvény által Erdély népeinek a közös törvényhozásba való befolyás biztosított; minthogy továbbá az egyesülésnek király és nemzet közös akaratával lett kimondása után a törvényhozó hatalom csak az egyesült haza országgyűlésén gyakorolható: ennél fogva Erdély hű Karai és Rendei minden egyéb törvényhozási kérdéseket e f. é. Julius 2-ra Pestre összehívott országgyűlésre halasztván, hazafiui lelkes igyekezeteket oda fordítsák, hogy a követválasztások azonnal rendeltessenek meg, következőleg minden még függőben és tanácskozás alatt lévő tárgyak az egyesült országgyűlésre átteendők, hol azok az örök igazság és méltány alapjain, testvéri szeretettel és az emberi s polgári jogok, s érdekek teljes kimélésével fognak megfejtetni.

Kelt Buda-Pest, június 19-én 1848.

**ISTVÁN NÁDOR** m. p.

kir. helytartó.

**Szemere Bertalan** m. p.  
belügyminister.

Az 1865-iki decemb. 14-én megnyitott országgyűlésre

megjelent

főpap, zászlós és országnagy uraknak

## **név. és lakjegyzéke.**

### **Egyházi méltóságok.**

*Nagykéri Scitovszky János*, ország prima, Budavár ur-  
utcza 56. sz.

*Bartakovics Béla*, egri érsek, Pest himző-utcza 1. sz.

† *Kunszt József*, kalocsai érsek, Pest angol királynő-  
szálloda.

*Lonovics József*, scardonai érsek, Pest, al-dunas. 2. sz.

*Ranolder János*, veszprémi püspök, Budavár, uri-utcza  
37. sz.

*Szaniszló Ferencz*, nagyváradi püspök, Buda, ország-ut-  
kapistránok zárdája.

*Girk György*, pécsi püspök, Buda, ország-ut, kap. zárdája.

*Dobra Sándor*, lugosi gör. kat. püspök, Pest, magyar  
királyszálloda.

*Szenczy Ferencz*, szombathelyi püspök, Pest, lipótv,  
plébánia.

*Simor János*, győri püspök, Pest, józsefvárosi plébánia.

*Haas Mihály*, szatmári püspök, Pest, három-korona-  
utcza 16. sz.

*Peitler Antal*, váci püspök, Buda, orsz.-ut, kap. zárdája.

*Bonnaz Sándor*, csanádi püspök, Pest, Európa-szálloda.

*Pap Szilágyi József*, nagyváradi g. kath. püspök, Pest,  
ősi-utcza 24. sz.

*Vantsa János*, szamosujvári g. kath. püspök, Pest,  
Frohner-szálloda.

*Nehiba János*, tinnini püspök, Pest, nemzeti-szálloda.

† *Víber József*, vál. bozoni, felszentelt halyai püspök, posoni prépost, Pest, ferenczrendiek zárd.  
*Br. Fekete Mihály*, esztergomi nagyprépost, Pest, papnövelde, 5. sz.

*Lipthay András*, ansáriai püspök, Budavár, országház-  
utca 114. sz.

*Dánielik János*, pristiniai püspök, Pest, Frohner-szálloda.  
*Gr. Forgách Agoston*, szebenicói püspök, Pest, papnö-  
velde 5. sz.

*Biró László*, püspök, Budavár, uri-utca 50. sz.

*Crues Crisosthom*, pannonhalmi főapát, Pest, régi német  
színház épület.

*Répassy József*, jászói apát, Pest ferenczrendiek zárdája.

#### Gör. kel. szerb és román szertartásu egyházi méltóságok.

*Maschierovics Sámuel*, szerb patriárcha, Pest, Eur.-sz.

*Stojkovits Arsen*, budai szerb püspök, Buda, tabán, fő-  
utca 577. sz.

*Ivackovics Prokop*, aradi román püspök, Pest régi posta-  
utca 1. sz.

*Pópásu János*, káránsebesi román püspök, Pest, va-  
dászkiút szálloda.

*Nákó Anjal*, temesvári román püspök, Pest, Eur.-sz.

#### Ország zászlósai.

*Br. Sennyei Pál*, tárnokmester, Budav. sz. György-tér 5. sz.

*Gr. Cziráky János*, főkamarszmester, Pest, hatv.-utca 8. sz.

*Gr. Bathányi Imre*, főlovászmester, Pest, Józseftér 3. sz.

*Gr. Majláth Antal*, főasztalnokmester, Pest, bécsi-utca 1. sz.

*Gr. Károlyi György*, korona-őr, Pest, egyetem-utca 7. sz.

*Br. Nyáry Antal*, korona-őr, Pest, kigyó-utca 3. sz.

#### Főispánok.

Abauj: *Gróf Péchy Manó*, Angol királynő-szálloda.

Arad: *Pópa György*, Pest, régi posta-utca 1. sz.

- Árva : *Gr. Pongrácz Ferencz*, Pest, ország-ut 15. sz.  
Bács-Bodrogh : *Br. Rudics József*, Pest, fő-ut 14. sz.  
Baranya : *Csernyus Andor*, Pest, Dorottya-utca 12. sz.  
Bars : *Idősb Br. Majthényi László*, Pest, ország-ut 6. sz.  
Békés : *Br. Wenckheim Béla*, Pest, barátok tere 2. sz.  
Bihar : *Szláv József*, Pest, nemzeti szálloda.  
Borsod : *Br. Vay Miklós*, Pest, Europa-szálloda.  
Csanád : *Br. Bánhidy Albert*, Pest, angolkirálynő-szálloda.  
Csongrád : *Tomcsányi József*, Pest, Lipót-utca 34. sz.  
Fehér : *Szögyényi László*, Pest, bálvány-utca 13. sz.  
Győr : *Balogh Kornél*, Pest, Lakatos-utca 1. sz.  
Gömör : *Kubinyi Rudolf*, Pest, nemzeti-szálloda.  
Hont : *Ifj. Br. Majthényi László*, Pest, nemzeti-szálloda.  
Kraszna : *Gr. Bánffy Béla*, Pest, angolkirálynő-szálloda.  
Liptó : *Szentiványi Márton*, Pest, nemzeti-szálloda.  
Marmaros : *Mán József*, Pest, cukor-utca 4. sz.  
Moson : *Gr. Zichy Henrich*, Pest, Józseftér 15. sz.  
Nógrád : *Gr. Forgách Antal*, Pest, fehérhajó-utca 8. sz.  
Nyitra : *Ocskay Rudolf*, Pest, nemzeti-szálloda.  
Somogy : *Jankovics László*, Pest, Rudolf-rakpart, gözhaj. társ.  
épülete 4. sz.  
Szabolcs : *Gr. Vay Dániel*.  
Szatmár : *Gr. Károlyi György*, Pest, egyetem-utca 7. sz.  
Közép-Szolnok : *Br. Wesselényi Ferencz*, Pest, Sebesty.-t. 4. sz.  
Tolna : *Stankovics Imre*, Pest, Józseftér 3. sz.  
Torna : *Br. Barkóczy Ferencz*, Budavár, úri-utca 55. sz.  
Torontál : *Karácsonyi László*, Pest, nemzeti-szálloda.  
Trencsén : *Br. Mednyánszky Dénes*, Pest, Frohner-szálloda.  
Turóc : *Br. Révay Simon*, Pest, ország-ut 20. sz.  
Temes : *Murányi Ignác*, Pest, aldunator 2. sz.  
Ugocsa : *Lónyay Albert*, Pest, kecskeméti-utca 13. sz.  
Ung : *Nehrebeczky Sándor*, Pest, Dorottya-utca 6. sz.  
Veszprém : *Br. Füűth Ferencz*, Pest, nádor-utca, tigris-száll.  
Zaránd : *Pipos János*, Pest, vadász-kürt-szálloda.  
Zemplén : *Gr. Sztáray Viktor*, Pest, Lipót-utca 3. sz.  
Zólyom : *Radvánszky Antal*, Pest, üllői-út (Podman. ház), 7. sz.  
Zala : *Gr. Festetics György*, Pest, 5 pacsirta-utca 17. sz.

### H e r c z e g e k.

- Eszterházy Miklós*, Pest, nádor-szálloda.  
*Eszterházy Lajos*, Pest, angolkirálynő-szálloda.  
*Ifj. Eszterházy Pál*, Pest, angolk.-szálloda.  
*Odescalchi Arthur*, Pest, angolk.-szálloda.  
*Odescalchi Viktor*, Pest, angolkirálynő-szálloda.

### G r ó f o k.

- Almásy Aladár*, Pest, belv. Tigris szálloda.  
*Almásy György*, Pest, nádor-utca 8. sz.  
*Almásy Kálmán*, Pest, borz-utca 6. sz.  
*Andrássy György*, Pest, angol-királynő-szálloda.  
*Andrássy Manó*, Pest, Józseftér saját-ház 8. sz.  
*Apponyi Sándor*, Pest, zöldfa-utca 23. sz.  
*Bánffy Béla*, Pest, Istvánfőherczeg-szálloda.  
*Bánffy Ferencz*, Pest, mézárós-utca 8. sz.  
*Bánffy György*, Pest, nádor-utca 10. sz.  
*Bánffy Miklós*, Pest, nádor-utca 10. sz.  
*Batthyányi Inre*, Pest, Józseftér 3. sz.  
*Batthyányi József*, Pest, bálvány-utca 20. sz.  
*Idősb Batthyányi László*, Pest, Istvánfőherczeg-szálloda.  
*Ifj. Batthyányi László*, Pest, nádor-utca 16. sz.  
*Batthyányi Ödön*, Budavár, diszter saját-ház 201. sz.  
*Batthyányi Zsigmond*, Pest, vaczi-utca 15. sz.  
*Blankenstein György*, Budavár, országház-utca 8. sz.  
*Berchtold Antal*, Pest, szénatér 8. sz.  
*Berchtold László*, Pest, Sebestyéntér 5. sz.  
*Berchtold Richárd*, Pest, nádor-utca 10. sz.  
*Beleznay Árpád*, Pest, megyeház-utca 4. sz.  
*Berényi Leó*, Pest, iskola-utca 1. sz.  
*Bissingen Nándor*, Pest, mérleg-utca 4. sz.  
*Bolza Antal*, Pest, feldunasor 1. sz.  
*Bolza István*, Pest, nádor-vendéglő.  
*Bolza József*, Pest, Frohner-szálloda.  
*Bolza Péter*, Pest, angolkirálynő-szálloda.  
*Bombelles Károly*, Pest, angolkirálynő-szálloda.

- Bombelles Lajos*, Pest, angol-királynőszálloda.  
*Breuner Agoston*, Pest, nemzeti-szálloda.  
*Brunsvick Géza*, Pest, széna-tér 1. sz.  
*Csáky Alfons*, Pest, kishíd-utca 2. sz.  
*Csáky Bela*, Pest, angol királynő-szálloda.  
*Csáky József*, Pest, Fro hnerszálloda.  
*Csáky Kálmán*, Pest, Istvánfőherceg-szálloda.  
*Chotek Ottó*, Pest, angol királynő-szálloda.  
*Chotek Rczsó*, Pest, angol királynő-szálloda.  
*Cziráky János*, Pest, hatvani-utca 8. sz.  
*Degenfeld Imre*, Pest, Zrinyi-utca 3. sz.  
*Ifj. Dessewffy Emil*, Pest, hatvani-utca, Cziráky-ház 8. sz.  
*Dessewffy Gyula*, Pest, váczi-utca 19. sz.  
*Dessewffy Károly*, Pest, király-utca 15. sz.  
*Dessewffy Martzell*, Buda vizi-vár. fő-utca Másson-ház 60. sz.  
*De Sasse Emil*, Pest, hatvani-utca 8. sz.  
*Erdődy Ferencz*, Pest, angol királynő-szálloda.  
*Erdődy István*, Pest, szervita-tér, Teleky-ház 2. sz.  
*Erdődy László*, Pest, szervita-tér, Teleky-ház 2. sz.  
*Erdődy Sándor*, Pest, angol királynő-szálloda.  
*Id. Eszterházy Antal*, Pest, angol királynő-szálloda.  
*Ifj. Eszterházy Antal*, Pest, angol királynő-szálloda.  
*Eszterházy Géza*, Pest, kerepesi-út 4. sz.  
*Eszterházy István*, Pest, angol királynő-szálloda.  
*Eszterházy László*, Pest, kalap-utca 9. sz.  
*Idősb Eszterházy Mihály*, Pest, angol királynő-szálloda.  
*Eszterházy Miklós*, Pest, kalap-utca 9. sz.  
*Eszterházy Mórícz*, Budavár, prépostsági épület.  
*Eszterházy Pál*, Pest, borz-utca 3. sz.  
*Festetics Alfonz*, Pest, újvilág-utca 19. sz.  
*Festetics Béla*, Pest, nádor-utca, 14. sz.  
*Festetics Géza*, Pest, nemzeti-szálloda.  
*Festetics György*, Pest, 5 pacsirta-utca, saját ház 17. sz.  
*Festetics Gyula*, Pest, nádor-utca 14. sz.  
*Festetics Leo*, Pest, nádor-utca 14. sz.  
*Festetics Taszillo*, Pest, ötpacsirta-utca 17. sz.  
*Forgách Antal*, Pest, fehérhajú-utca 8. sz.

- Forgách Gyula*, Pest, angolkirálynő-szálloda.  
*Forgách Jenő*, Pest, fehérhajó-utcza 8. sz.  
*Forgách József*, Pest, fehérhajó-utcza 8. sz.  
*Forgách Károly*, Pest, úri-utcza 12. sz.  
*Győry László*, Pest, szép-utcza saját ház 2. sz.  
*Haller Sándor*, Pest, angolk.-száll., Deák-Fer.-utcza 1. sz.  
*Hunyady Imre*, Pest, angolkirálynő-szálloda.  
*Hunyady József*, Pest, angolkirálynő-szálloda.  
*Hunyady László*, Pest, nádor-utcza 9. sz.  
*Hunyady Vilmos*, Pest, angolkirálynő-szálloda.  
*Hugonay Kálmán*, Pest, kötő-utcza 6. sz.  
*Károlyi Alajos*, Pest, egyetem-utcza 7. sz.  
*Károlyi Eduárd*, Pest, zöldfa-utcza 8. sz.  
*Károlyi György*, Pest, egyetem-utcza 7. sz.  
*Károlyi Gyula*, Pest, egyetem-utcza 7. sz.  
*Károlyi István*, Pest, zöldfa-utcza 8. sz.  
*Károlyi Sándor*, Pest, zöldfa-utcza 8. sz.  
*Keglevich Gyula*, Pest, vácz-utcza 1. sz.  
*Korniss Ádám*, Pest, nádor-utcza 10. sz.  
*Korniss Gáspár*, Pest, kötő-utcza 1. sz.  
*Korniss Miklós*, Pest, nádor-utcza 10. sz.  
*Königsegg Gusztáv*, Pest, nádor-utcza 11. sz.  
*Königsegg Húgó*, Pest, nádor-utcza 11. sz.  
*Kún Géza*, Pest, tigris-vendéglő, nádor-utcza 4. sz.  
*Lazanszky Sándor*, Pest, angolkirálynő-szálloda 74. sz.  
*Migazzi Vilmos*, Budán, Krisztinav. Karácsonyi palota.  
*Mikes János*, angolkirálynő-szálloda.  
*Nádasdy Lipót*, Zrinyi-utcza, saját-ház 5. sz.  
*Nákó Kálmán*, Deák-tér, Gyertyánffy-ház 54. sz.  
*Nyáry Simon*, országot 10. sz.  
*Nemes Abrahám*, angolkirálynő-szálloda.  
*Nemes János idősb*, angolkirálynő-szálloda.  
*Pálffy Antal*, hatvani-utcza 3. sz.  
*Pálffy Ede István-főherczeg*-szálloda.  
*Pálffy Géza*, István-főherczeg-szálloda.  
*Pálffy István*, angolkirálynő-szálloda.  
*Pálffy János*, hatvani-utcza 3. sz.

- Pálffy József*, barátok-tere 2. sz.  
*Pálffy Pál*, nemzeti szálloda.  
*Pálffy Rudolf*, angolkirálynő-szálloda.  
*Pálffy Sándor*, István főherczeg-szálloda.  
*Őrgr. Pallavicini Alfons*, király-utcza 73. sz.  
*Őrgr. Pallavicini Roger*, király-utcza 73. sz.  
*Őrgr. Pallavicini Zsigmond*, király-utcza 73. sz.  
*Pejachevich Gábor*, angolkirálynő-szálloda.  
*Pejachevich Márk*, városház-tér 5. sz.  
*Pejachevich Pál*, Széchényi-utcza, Ganz ház,  
*Pejachevich Péter*, Europa-szálloda.  
*Ifj. Ráday Gedeon*, kecskeméti-utcza 13. sz.  
*Ráday Pál*, kerepesi-út 5. sz.  
*Rhédey Lajos*, London-szálloda, váczi-út.  
*Sándor Mórítz*, angolkirálynő-szálloda.  
*Szapáry Antal*, barátok-tere 2. sz.  
*Szapáry Imre*, uri-utcza 12. sz.  
*Szapáry István*, városház-tér 5. sz.  
*Szapáry Iván*, uri-utcza 12. sz.  
*Sztáray Béla*, ujvilág-utcza 6. sz.  
*Sztáray János*, angolkirálynő-szálloda.  
*Sztáray László*, Európa-fogadó.  
*Sztáray Viktor*, Lipót-utcza 3. sz.  
*Széchen Antal*, Európa-szálloda.  
*Serényi László*, bálvány-utcza 20. sz.  
*Széchenyi Dénes*, nádor-utcza 12. sz.  
*Széchenyi Ferencz*, király-utcza 72. sz.  
*Széchenyi Gyula*, nemzeti-szálloda.  
*Széchenyi János*, papnövelde-utcza 3. sz.  
*Széchenyi Kálmán*, Pest, nemzeti szálloda.  
*Széchenyi Ödön*, Pest, Széchényi-utcza, Ganz-ház.  
*Széchenyi Pál*, Pest, király-utcza 78. sz.  
*Schmertzing Tadé*, Pest, Frohner-szálloda.  
*Sigray Fülöp*, Pest, angolkirálynő-szálloda.  
*Schmidegg János*, Pest, nádor-vendéglő.  
*Schmidegg Gusztáv*, Pest, nádor-fogadó.  
*Schmidegg Ferencz*, Pest, nádor-vendéglő.

- Szirmay Ferencz*, Pest, akademia-épület.  
*Szirmay Géza*, Pest, Lipót-utca 24. sz.  
*Szirmay Otto*, Pest, Lipót-utca 25. sz.  
*Somogyi János*, Pest, angolkirálynő-szálloda.  
*Somsich Imre*, Pest, Lipót-utca 11. sz.  
*Szluha Aladár*, Buda, Albrecht-út 692. sz.  
*Stubenberg József*, Pest, angolkirálynő-szálloda.  
*Idősb Teleky Domokos*, Pest, szervitater 2. sz.  
*Ifj. Teleky Domokos*, Pest, István-szálloda.  
*Teleky Ede*, Budavár.  
*Teleky Gusztáv*, Pest, ország-út 16. sz.  
*Török Bálint*, Pest, Sebestyén-tér 5. sz.  
*Török László*, Pest, Sebestyén-tér 5. sz.  
*Traun Ferencz*, Pest, városház-tér 1. sz.  
*Trautmannsdorf Nándor*, Pest, István-szálloda.  
*Vay László*, Pest, vadászkürt-szálloda.  
*Vas Samu*, Pest, Dorottya-utca 2. sz.  
*Vitzay Károly*, Pest, kigyó-utca 1. sz.  
*Waldstein Ernő*, Pest, István-szálloda.  
*Waldstein János*, Pest, akademia-épület.  
*Wenckheim Gyula*, Pest, borz-utca 6. sz.  
*Wenckheim József*, Buda, fő-utca Massionház 60. sz.  
*Wenckheim Rudolf*, Pest, kecskeméti-utca 1. sz.  
*Zichy Bódog*, Pest, feldunasor 3. sz.  
*Idősb Zichy Edmund*, Pest, angolkirálynő-szálloda.  
*Ifj. Zichy Edmund*, Pest, angolkirálynő-szálloda.  
*Zichy Ferencz*, Pest, angolkirálynő-szálloda.  
*Zichy János, újfalusi*, Pest, aldunasor 2. sz.  
*Zichy János*, Pest, mérleg-utca 4. sz.  
*Zichy Károly*, Pest, papnövelde-utca 4. sz.  
*Zichy Lajos*, Pest, újvilág-utca 8. sz.  
*Zichy Lipót*, Pest, István-szálloda.  
*Zichy Manó*, Pest, barátok-tere 2. sz.  
*Idősb Zichy Miklós*, Pest, nádor-utca 12. sz.  
*Zichy Nándor*, Pest, angolkirálynő-szálloda.  
*Zichy Ödön*, Pest, nádor-utca 5. sz.  
*Zichy Pál*, Pest, József-tér 15. sz.

*Zichy Paulai Ferencz*, Pest, papnövelde-utca 4. sz.

*Zichy Rudolf*, Pest, bálvány-utca 3. sz.

### Bárók.

*Ambrózy Béla*, Pest, barátoktere 2. sz.

*Ambrózy György*, Pest, barátoktere 2. sz.

*Ambrózy Gyula*, Pest, barátoktere 2. sz.

*Ambrózy István*, Pest, barátoktere 2. sz.

*Apor Géza*, Pest, Frohner-szálloda.

*Apor Sándor*, Pest, tükör-utca 2. sz.

*Atzél Lajos*, Pest, angolkirálynő-szálloda.

*Barkóczy Zsigmond*, Pest, reáltanoda-utca 14. sz.

*Bésán Nep. János*, Pest, angolkirálynő-szálloda.

*Dóry Andor*, Pest, Európa-szálloda.

*Duka Péter*, Pest, Európa-szálloda.

*Eötvös Dénes*, Pest, bálvány-utca 20. sz.

*Fiáth Ferencz*, Pest, tigris fogadó, nádor-utca.

*Fischer Lajos*, Pest, tigris fogadó, nádor-utca.

*Gerliczy Bódog*, Budavár, disztér 14. sz.

*Gerliczy Vincze*, Budavár, disztér, saját ház 197. sz.

*Horváth Antal*, Pest, angol királynő-szálloda.

*Horváth Gedeon*, Pest, uri-utca 12. sz.

*Horváth József*, Pest, nemzeti szálloda, vaczi-utca 18. sz.

*Inkey Ede*, Pest, ősz-utca 24. sz.

*Kemény Gábor*, Pest, 3 korona-utca 25. sz.

*Lipthay Béla*, Pest, Európa-vendéglő.

*Majthényi Ottó*, Pest, ország-ut 6. sz.

*Mednyánszky Dénes*, Pest Frohner-szálloda.

*Mesznil Viktor*, Pest, angol királynő-szálloda.

*Nyáry Adolf*, Pest, kigyó-utca 3. sz.

*Nyáry Antal*, Pest, kigyó-utca 3. sz.

*Nyáry Gyula*, Pest, kigyó-utca 3. sz.

*Nyáry Jenő*, Pest, kigyó-utca 3. sz.

*Nemes Vincze*, Pest, angol királynő-szálloda.

*Orczy Andor*, Pest, uri-utca 10. sz.

*Orczy György*, Pest, uri-utca 10. sz.

*Orczy László*, Pest, angol királynő-szálloda.

- Perényi Bertalan*, Pest, váczy-utcza nádor fogadó.  
*Podmaniczky Géza*, Pest, kecskeméti-utcza Geist-ház 13. sz.  
*Podmaniczky Levente*, Pest, gyár-utcza 36. sz.  
*Prónay Albert*, Pest, kerepesiut saját ház 64. sz.  
*Prónay Elek*, Pest, kerepesiut saját ház 64. sz.  
*Prónay Gábor*, Pest, Bálványut. 16. sz.  
*Redl Béla*, Pest, Duna-utcza, 11. sz.  
*Redl Gyula*, Buda, viziváros saját ház 121. sz.  
*Révay Ferencz*, Pest, bálvány-utcza saját ház 15. sz.  
*Révay Simon*, Pest, országut saját ház 20. sz.  
*Reviczky Géza*, Pest, nádor-utcza, tigris-vendéglő.  
*Reviczky József*, Pest, Nádor-utcza tigris vendéglő.  
*Id. Rudics József*, Pest, főut 14. sz.  
*Rudnyánszky Iván*, Pest, nádor-fogadó.  
*Senmyey Lajos*, Buda Sz. Györgytér 57. sz.  
*Senmyey Pál*, Budán, Sz. Györgytér 5. sz.  
*Senmyey Viktor*, Budavár, Sz. Györgytér 5. sz.  
*Simonyi Lajos*, Pest, angolkirálynő-szálloda.  
*Sina Simon*, Pest, Erzsébettér.  
*Splényi Henrik*, Pest, Kalap-utcza 9. sz.  
*Id. Splényi Ödön*, Pest, Kalap-utcza. 9. sz.  
*Ifj. Splényi Ödön*, Pest, nádor szálloda.  
*Vay Alajos*, Pest, nádor-vendéglő.  
*Vay Béla*, Pest, Józseftér, Vogelház 14. sz.  
*Vay Lajos*, Pest, Józseftér Vogelház 14. sz.  
*Id. Vay Miklós*, Pest, Európa szálloda.  
*Ifj. Vaj Miklós*, Pest, Európa szálloda,  
*Vécsey Gyula*, Pest, reáltanoda-utcza 9. sz.  
*Vécsey Miklós*, Pest, uri-utcza 12. sz.  
*Wenckheim Béla*, Pest, barátoktere 2. sz.  
*Wenckheim László*, Pest, barátoktere 2. sz.  
*Wenckheim Viktor*, Pest, barátoktere, 2. sz.  
*Wesselényi Ferencz*, Pest, angolkirálynő szálloda.

**A képviselőház tagjainak név- és lakjegyzéke.**

- Almássy György gr.*, Gyöngyös vár. képv. Lptv. Nádorut. 8. sz.  
*Almássy Sándor*, Hevesm., Fügedi ker. Józsefv. Őszut. 24. sz.  
*Ambrózy Lajos ifj. b.*, Temesm., Kis-Becskerekéri ker. belv. Angk.  
*Andrássy Gyula gr.*, Zemplén m. S.-A.-Ujhelyi ker. Lptv. Fűr-  
dő-utca, saját ház.  
*Angyal Pál*, Pécs vár. képv. Buda, Debrecz. vár. szálloda.  
*Apponyi György gr.*, Pozsonym., H.-Halmi k. Lptv. N. u. 6. sz.  
*Armbruszt Péter*, Bácsm., Apatini k. Józsefv. Kerep. ut. 73. sz.  
*Ács Károly*, Pestm., St. Endrei k. Lptv. Erzséb. tér 4. sz.  
*Andreánszky Boldizsár*, Szepesm. Lublói k. belv. Czuk. ut. 7. sz.  
*Ányos István*, Veszprémm. Zirczi k. belv. vadászkürt.  
*Babarczy Antal b.*, Vasm. Kőszegi k. Hatvaniut. 1. sz.  
*Baldácsy Antal b.*, Esztergomm. Kőbölk. k. Budavár hg. Batt-  
hyány ház.  
*Bartal György*, Tolnam. Pinczeh. k. Lptv. Nád. ut. 11. sz.  
*Bartal János*, Pozsonym. Dun.-Szerd. k. belv. reált. ut. 8. sz.  
*Baranyi Ágoston*, Biharm. Margitai k. belv. ujjvilágut. 6. sz.  
*Barinyai József*, Nyitram. Vág-Ujhelyi k. Józ. v. Őszut. 13. sz.  
*Batthyány Géza gr.*, Sopronm. N.-Baromi k. Uriut. 12. sz.  
*Bánffy Albert b.*, Krasznam. Sz. Somlyó k. belv. Angolk. száll.  
*Bánó József*, Nyiregyház vár. képv. belv. nemz. szálloda.  
*Bánó Miklós*, Sárosm. Girálti k. Lptv. Nádorut. Frohner szál.  
*Beliczey István*, B.-Gyula vár. képv. Lptv. Dorottyaút. 8. sz.  
*Bencsik György*, Nyitram. V.-Vecsei k. Lptv. Istv. főh. száll.  
*Beniczky Gyula*, Nográdm. Füleki k. Lptv. Feldunasor. 6. sz.  
*Beniczky Ödön*, Pestm. Gödöllői k. Józsefv. Kerepesiut. 69. sz.  
*Berényi Ferencz gr.*, Nyitram. N.-Tapolcs. k. belv. Vácziu. 15. sz.  
*Bernát Zsigmond*, Ungm. N.-Kaposi k. belv. Szerbu. 2. sz.  
*Besze János*, Esztergemvár. képv. Vadászkürt.  
*Bezerédy László*, Vasm. Rumi k. belv. Borzu. 3. szám.  
*Berzevitzy Tivadar*, Sárosm. Héthársi k. belv. kecskem. ut. 5. sz.  
*Bittó István*, Somogym. Szigetvári k. belv. Aldunasor. 32. sz.  
*Bobory Károly*, Czeglédvár. képv. belv. Aranyas vendéglőben.  
*Boczkó Dániel*, B.-Csaba vár. képv. Terézv. Szövets. ut. 14. sz.

*Bogyó Sándor*, Csongrádm. Szegvári k. Jfv. N.-Satiou. 2. sz.  
*Bónis Sámuel*, Szabolcsm. Tisza-Löki k. Lptv. Granát. ut. 8 sz.  
*Botka Mihály*, Zalam. Tapolczai k. belv. Sebesty. tér Kovácsház.  
*Borbély Miklós*, Hevesm. Tisza-Abádi k. Józsefv. Ötpacsirtaut-  
cza 15. szám.

*Borlea Zsigmond*, Zarándm. N.-Halmágyi k. Jfv. Sdorut. 19. sz.  
*Böszörményi László*, Szabolcsm. N.-Kállói k. Kerep. ut. 6. sz.  
*Buday Lőrincz*, Beregm. M.-Kászonyi k. Acad. pal.  
*Bujanovits Sándor*, Sárosm. Eperjesi k. Jfv. főh. Sánd. ut. 19 sz.  
*Branovácsky István*, Ujvidék vár. képv. belv. Deákut. 11. sz.  
*Cebrián László gr.*, Nógrdm. Losonczy k. Lptv. Bálványut. 13. sz.  
*Csanády Sándor*, Biharm. B.-Ujfalu k. belv. Nádorszállóda.  
*Csáky Albin gr.*, Szepesm. Lőcsei k. Jfv. Kerep. ut. Benitzky ház.  
*Csáky László gr.*, Trencsénm. Varna kiutca Ujhelyi k. Lptv.  
Nádor-utca. 9. sz.

*Császár József*, Pozsonym. N.-Szombati k. Lptv. Főut. 1. sz.  
*Cseh Sándor*, Vasm. Német-Ujvári k. Ltpv. Harm. ut. 3. sz.  
*Csengeri Antal*, Biharm. Bihari k. Józsefv. Sándorut. 17. sz.  
*Csengeri Imre*, Biharm. Pályi k. Sándoru. 17.  
*Csernovits Péter*, N.-Kikinda v. képv. Lptv. Bálványut. 18. sz.  
*Csik András*, Ungm. N. Bereznai k. Buda viziv. 197. sz.  
*Csiky Sándor*, Eger vár. képv. Józsefv. Gyöngytyuku. 9. sz.  
*Csörghe László*, Abauj. Szepsi k. belv. Czukorut. 11. sz.  
*Czorda Bódog*, Szabadka vár. képv. Lptv. Erzséb. tér 2. sz.  
*Damaszkin János*, Temesm. Uj-Aradi k. belv. Angolkirályné.  
*Dapsy Vilmos*, Gömör. R.-Szombati k. Lpt. Tigris szálloda.  
*Darvas Antal*, Abauj. Szikszói k. belv. Kecskem. ut. 1. sz.  
*Dáni Ferencz*, Szeged vár. képv. belv. Haltér 4. sz.  
*Dániel Pál*, Torontálm. Zichyfalvai k. belv. Sebestyént. 3. sz.  
*Deák Ferencz*, Pest belvárosi képv. belv. Angolkirályné 72. sz.  
*Dedinszky József*, Csanádm. N.-Laki k. belv. Czukorut. 11. sz.  
*Dellimanics István*, Baranyam. Bükkösi k. belv. Angolkirályné.  
*Dessewffy Ottó*, Nógrádm. Ecsegi k. belv. Lipótut. 31. sz.  
*Detrich Zsigmond*, Sz.-Fehérvár vár. képv. belv. Sebest. t. 4. sz.  
*Dégenfeld Gusztáv gr.*, Szabolcsm. Nyir-Bátori k. Lptv. Zrinyi-  
utca 3. sz.  
*Dimitrievics Milos*, Bácsm. Kulpini k. belv. evang. pleb.

- Doboczky Ignác*, Hevesm. T.-Nánai k. belv. Nemzetiszálloda.  
*Dobrzánszky Adolf*, Sárosm. Zborói k. Bdvár, Bécsikapu. 176. sz.  
*Domahidy Ferencz*, Szatmárm. Csengeri k. belv. Aranyasszáll.  
*Domanitzky Boldizsár*, Somogym. Marczali k. bel. Sebestyt. 3. sz.  
*Dóry Ádám*, Sopronm. Csornai k. belv. Zöldfau. 2. sz.  
*Draskóczy Gyula*, Gömörm. Kövi k. belv. Nemzeti szálloda.  
*Eöry Sándor*, Gömörm. Téthi k. Országú. 48. sz.  
*Eötvös József b.*, Buda vár. I. k. Lptv. Erzsébettér 10. sz.  
*Eötvös Tamás*, Beregm. Munkácsi k. Jfv. Statioú. 12. sz.  
*Erős Lajos*, Szabolcsm. K.-Várdai k. Jfv. Országú. Lubi ház.  
*Eszterházy István gr.*, Nyitram. Szeniczei k. belv. Angolkirályn.  
*Faragó Ferencz*, Makó vár. képv. belv. Zöldfaut. 24. sz.  
*Faur János*, Krassóm. Oraviczai k. belv. Nemzeti szálloda.  
*Fábián Gábor*, Aradvár. képv. Terézv. Királyu. 19. sz.  
*Fáy Gusztáv*, Gömörm. R.-Szécsi k. Lptv. Tigris száll.  
*Fest Imre*, Szepesm. Gölniczi k. Terézv. Királyu. 37. sz.  
*Fischer István*, Temesm. Rékasi k. Jfv. Vasut. 2. sz.  
*Frideczky Timót*, Nyitram. Galgóczy k. Lptv. Magyar kir. száll.  
*Fülepp Lipót*, Temesm. Hidegkuti k. Lptv. 30-adu. 3. sz.  
*Gábrriel István*, Abaujm. Gönczi k. belv. Mészárosu. 8. sz.  
*Gál Péter*, Veszprémm. Vásonyi k. Lptv. Bálványu. 5. sz.  
*Geduly Lajos*, Pozsonyvár. képv. belv. Kigyóút. 2. sz.  
*Ghyczy Ignác*, Komáromm. Tatai k. Lptv. 2. sasut. 8. szám.  
*Ghyczy Kálmán*, Komárom vár. képv. Liptv. Nádoru. 3. sz.  
*Gorove István*, Pest Terézv. képv. belv. Lipótu. 10. sz.  
*Gubody Sándor*, N.-Körös vár. képv. belv. Fehérhajószáll.  
*Gyene Károly*, Szatmár vár. képv. belv. Sebestytér 6. sz.  
*Gosdu Manó*, Görögtempl. épületben.  
*Halász Boldizsár*, Pestm. Dabasi k. belv. Molnárut. 28. sz.  
*Hedry Ernő*, Sárosm. Bártfai k. belv. aranykézu. 5. sz.  
*Hevessy Bertalan*, Gömörm. Putnoki k. belv. Nemzeti szálloda.  
*Hodosius József*, Zarándm. Brádi k. Jfv. Sándoru. 19. sz.  
*Hollán Ernő*, Vasm. Felső-Öri k. belv. Hatvaniu. 3. sz.  
*Horváth Antal*, Vasm. Sárvári k. belv. Angolkirályné száll.  
*Horváth Boldizsár*, Vasm. Szombathelyi k. Országút 26. sz.  
*Horváth Döme*, Kecskemét vár. képv. Muzeum 35. ajtó.  
*Horváth Elek*, Vasm. K.-Czelli k. belv. Magyaru. 11. sz.

- Horváth Károly*, Pest Ferenczvár. képv. belv. Aranykézut. 3. sz.  
*Horváth Lajos*, Miskolcz délvár. képv. belv. Magyaru. 1. sz.  
*Hunfalvy Pál*, Szepesm. Késmárki k. Lptv. Académia-épület.  
*Huszár István*, Nógrádi k. Terézv. országút Huszárház.  
*Ibrányi Lajos*, Ungm. Szobránczi k. Feldunasor 10. sz.  
*Ihász Rezső*, Sopron vár. képv. Lptv. 3 koronau. 4. sz.  
*Illésy János*, Jászkunság J. Ladányi k. belv. Vácziu. Nemz. sz.  
*Inkey József*, Somogy megye Csurgói k. Lptv. Istv. főherczeg.  
*Ivácskovics György*, Temesm. Csákovai k. Lptv. Tükörut. 1. sz.  
*Ivánka Imre*, Pestm. D.-Pataji k. belv. Servitatér Teleky ház.  
*Ivánka Zsigmond*, Hontm. Németi k. belv. Borzu. 8. sz.  
*Jankovics Antal*, Mosonym. Szt. Jánosi k. belv. Molnáru. 7. sz.  
*Jámbor Pál*, Bácsm. Kulai k. belv. Nádorszállóda.  
*Jekelfalusi Lajos*, Borsodm. Edelényi k. belv. Hatvaniu. 3. sz.  
*Jendrassik Miksa*, Szepesm. Iglói k. belv. Liptu. 36. sz.  
*Joannovics György*, Krassóm. Boksányi k. Terézv. Királyu 52. sz.  
*Jókai Mór*, Baranyam. Siklósi k. belv. Országú. 18. sz.  
*Jonesku Demeter*, Aradm. Pécskai k.  
*Justh József*, Turóczm. T.-Sz.-Mártoni k. belv. Országút 20. sz.  
*Justh Kálmán*, Turóczm. Stubnai k. belv. Országú. 20. sz.  
*Kacskovich Ignác*, Somogym. Lengyeltóti kerület belváros Nádor szálloda.  
*Kalauz Pál*, Zólyomm. Szliácsi k. belv. Vadászkürt.  
*Kandó Kálmán*, Ungm. Ungvári k. belv. Sütőu. evang. egyház épület.  
*Karácsonyi Ferencz*, Torontálm. Sz. György kerület belv. Uriutca 3. sz.  
*Kardos Kálmán*, Baranyam. Pécsváradi ker. belvárosi Aldunasor 2. sz.  
*Kautz Gyula*, Győr vár. képv. Buda viziváros Főut 60. sz.  
*Kállay Ödön*, Szabolcsm. Nádudvari k. belv. Kecskemétiu. 12. sz.  
*Kálóczy Lajos*, Györm. Péri k. belv. Kecsk. u. 1. sz.  
*Kárász Benjamin*, Csongrádm. Tápéi ker. belv. Aranysas vendégfogadó.  
*Keglevics Béla gr.* Pestm. Monori k. belv. Hatv. u. 3. sz.  
*Keglevich István gr.*, Barsm. A.-Maróthi k. belv. Angolkirályné  
*Kemény Zsigmond b.*, Pest Lipótvár. képv. belv. Fer. tere 7. sz.

- Kende Kanut*, Szathmárm. N.-Károlyi k. belv. uriu. 9. sz.  
*Kerkápoly Gábor*, Veszprémm. Enyingi k. orszu. 44. sz.  
*Királyi Pál*, Zalam. Letenyei k. belv. Lipótu. 5. sz.  
*Kiss Jakab*, Bácsm. Ó-Kanizsai k. Lptv. 2 sasu. 9. sz.  
*Kiss Lajos*, Debreczen vár. II. k. képv. Lptv. Tigris szálloda.  
*Kiss Miklós*, Kecskemét f. v. képv. belv. Aldunas. 33. sz.  
*Klauzál Gábor*, Szeged-palánka vár. képv. Buda Halászv. 77. sz.  
*Komáromy György*, Biharm. Bárándi ker. nemzeti száll.  
*Konkoly Thege Pál*, Barsm. Lévai k. Lptv. Academiau. Ganz h.  
*Kossuth Pál*, Zemplénm. Bodroγκözi k. belv. Lipótu. 33. sz.  
*Kovács László*, Hevesm. Patai k. belv. uriu. 6. sz.  
*Kuba János*. Nyitram. Szakolcza k. belv. Magyaru. 21. sz.  
*Kubicza Pál*, Trencsénm. Trencsényi k. belv. orsz. út Martzib. h  
*Kudlik István*, Trencsénm. Baáni k. belv. Aranykézut. 5. sz.  
*Kupricz Imre*, Veszprémm. Veszprémi k. Lptv. Tigrisfogadó.  
*Kurz György*, Tolnam. Paksi k. belv. Nádor szálloda.  
*Lator Gábor*, Ugocsam., Halmi k. belv. Hatvaniut. 1. sz.  
*Lehótzky Egyed*, Zólyomm. Breznób. k. Liptv. Nádorut. 15. sz.  
*Liphay Béla b.*, Torontálm. Billéti k. Liptv. Europa szálloda.  
*Lónyay Gábor*, Zemplénm. Ó-Liszkaí k. Liptv. 2 sasu. 9. sz.  
*Lónyay Menyhért*, Beregm. Tiszaháti k. Lptv. Főut 13. sz.  
*Lovassy Ferencz*, Biharm. N.-Szalontai k. belv. Magyaru. 11. sz.  
*Lukács György*, N.-Várad vár. képv. Jfv. gyöngytyuku. 2. sz.  
*Luksics Bódog*, Pozsonym. Stomfai k. belv. Szervitatér 3. sz.  
*Lukynich Mihály*, Sopronm. Kapuvári k. Liptv. Tigrisszálloda.  
*Luzsénszky Pál b.*, Kassa vár. képv. belv. Hatvaniut. 5. sz.  
*Lükő Géza*, Tornam. Görgői k. belv. Haltér 4. sz.  
*Madarassy Mór*, Komáromm. Udvardi k. belv. Realt. u. 8. sz.  
*Madarász József*, Fehérm. Sárkeresztúri k. belv. Ald. s. 31. sz.  
*Madocsányi Pál*, Liptóm. Rózsahegyi k. Lptv. Széchényit. 26. sz.  
*Manojlovics Milán*, Versecz vár. képv. belv. Angolkirályné.  
*Markos István*, Máramarosm. Huszti k. belv. Régi postau. 3. sz.  
*Maróthy János*, Szathmárm. Krassó k. Ujvilágu. 13. sz.  
*Máday Lajos*, Trencsénm. Csatzai k. belv. Aldunas. 45. sz.  
*Mániu Aurél*, Krassóm. Facseti k. belv. Régipostau. 3. sz.  
*Mátyáss József*, Körnőczvár. képv. Buda Bombatér 220. sz.  
*Mihajlovits Miklós*, Zomborvár. képv. Lptv. Feldunas. 12. sz.

- Mihályi Péter*, Máramarosm. Sugatagi k. Budavár Disztér 12. sz.  
*Miletics Szvetozár*, Bácsm. O-Becsei k. belv. Zöldfau. Tökölyh.  
*Milutinovics Szvetozár*, Bácsm. Tovarisojai k. belv. Zöldfa-utca  
Tököly ház.  
*Miske Imre b.*, Fejérm. Bodajki k. belv. Szervitatér 5. sz.  
*Mocsáry Lajos*, Borsodm. Mezőkövesdi k. belv. Realt. u. Havash.  
*Mocsonyi András*, Krassóm. Lugosi k. Lptv. Europa szálloda.  
*Mocsonyi Antal*, Aradm. Világosi k. Lptv. Bálványut. 6. sz.  
*Mocsonyi György*, Temesm. Moraviczai k. belv. Váczi-utca sa-  
ját.ház 12. sz.  
*Molnár József*, Zemplénm. Terebesi k. belv. Nádorszállóda.  
*Nagy Ignác*, Veszprémm. Igmándi k. belv. Barátoktere 1. sz.  
*Nánásy Ignác*, Hevesm. Pétervásári k. belv. Sebesty t. 2. sz.  
*Nikolits Sándor*, Torontálm. Párdányi k. Lptv. Dorottyau. 7. sz.  
*Nyáry Pál*, Pest. Ráczkevei k. Lptv. Nádoru. 1. sz.  
*Odescalchy Gyula herczeg*, Nyitram. Zsámbokréti k. Lipótváros  
Zrinvi utca 3. sz.  
*Oláh Miklós*, Hajdu ker. Dorog-Nánási k. belv. Angol királyné.  
*Onossy Mátyás*, Temesm. Orczyfalvai ker. belv. Aldunasor 2. sz.  
*Opitz Sándor*, Zenta városi képv. belv. Mészáros-utca 2 sz.  
*Orczy Béla báró*, Pestm. N.-Abonyi ker. belv. uri-utca 10. sz.  
*Oroszy Miklós*, Szentes vár. képv. Józsefv. N.-statio-utca 1. sz.  
*Paczolay János*, Hontm. Szalkai k. belv. hatvani-utca 9. sz.  
*Patay István*, Debreczen vár. képv. Józsefv. vasu. 8. sz.  
*Papp Pál*, Hevesm. Kápolnai k. Ferencv. soroksáriut 33. sz.  
*Papp Simon*, Máramarosm. F.-Vissói k. Józsefv. statiout. 10. sz.  
*Papp Zsigmond*, Kivárvid. K-Nyiresi k. b. reáltanodaut. 14. sz.  
*Pálffy István gróf*, Pozsonym. Bazini ker. belv. Angol királyné.  
*Pethes József*, Jászkun ker. Jász-Arokszállási ker. Józsefv.  
5 pacsérta utca 2. sz.  
*Perczel Béla*, Tolnam. Bonyhádi k. belv. Mészáros-utca 8. sz.  
*Perczel István*, Tolnam. Kölesdi k. belv. Nemzeti száll.  
*Perényi Zsigmond báró*, Ugocsamegye. N.-Szöllösi ker. belv.  
hatvaniutca 1. sz.  
*Pétery Károly*, Hevesm. Mező-Túri k. belv. ujvilágut. 6. sz.  
*Piller Gedeon*, Sárosm. Szebeni k. belv. hatvaniutca 3. sz.  
*Plathy György*, Zólyomm. Korponai ker. bel. Hatvani-ut. 16. sz.  
*Podmanitzky Armin báró*, Pestm. Váczi k. belv. hatvaniut. 3. sz.

- Podmanitzky Frigyes báró*, Szarvas v. képv. belv. Angolkirályné.  
*Popovits Desseau János*, Aradm. Radnai k. b. Vadászkürt száll.  
*Prónay József*, Borsodm. M.-Keresztesi k. T.-v. király-ut. 86. sz.  
*Prugberger József*, Selmece vár képv. belv. Vácziutca 17. sz.  
*Ragály Ferdinánd*, Gömörm. Rosnyói ker. Lipótv. magyar király szálloda.  
*Rajner Pál*, Hontm. Ipolysági k. Lipótv. Frohner szálloda.  
*Ráday Gedeon gróf*, Pestm. D.-Vecsei ker. Terézváros Kerepesiut 5. sz.  
*Ráday László gróf*, Baranyam. Dárdai ker. belv. Váczi-utca Nádor szálloda.  
*Ráth Péter*, Buda II. k. képv. Buda-Tabán Főut 550. sz.  
*Reviczky István*, Pestm. Keczei ker. belv. Váciut. Nád. száll.  
*Rónay János*, Torontálm. N.-Sz.-Miklósi k. belv. Aranyas sz.  
*Rónay Lajos*, Torontálm. Ó-Besenyői k. belv. Angol királyné.  
*Rudics József ifj. báró*, Bácsm. Almási k. Lipótv. Főut 14. sz.  
*Rudnyánszky Flórián*, Barsm. Új-Bányai k. b. Magyarut. 2. sz.  
*Ruttkay István*, Zólyonm. Besztercze-Bányai k. belv. megyeház-utca 4. sz.  
*Salamon Lajos*, Fehérm. Vaáli k. belv. Aldunator 2. sz.  
*Sárközy József*, Komárommegye, N.-Igmándi ker. Józsefv. Ősz-utca 14. sz.  
*Semsey Albert*, Abaujm. N.-Idai k. belv. Lipótut. 25. sz.  
*Siklósy Károly*, Baranyam. Mohácsi k. belv. hatvaniut. 12. sz.  
*Simon Pál*, Zalam. Baksai k. Józsefv. Őszut. 24. sz.  
*Simonyi Lajos báró*, Aradmegye, Kis-Jenői ker. belv. Angol királyné szálloda.  
*Sipos Ferencz*, Beregm. Felvidéki k. Lipótv. Nádorut. 13. sz.  
*Sipos Orbán*, Jászberény vár. képv. Józsefv. Sándorut. 10. sz.  
*Siskovics József*, Baranyam. N.-Ürögi ker. belv. Lipótut. 11. sz.  
*Soldos Imre*, Borsodm. Dédesi k. Ferenczv. soroksáriut. 30. sz.  
*Somssich Imre gróf*, Somogym. N.-Atádi k. belv. Lipótut. 11. sz.  
*Somssich Pál*, Szabolcsm. Kaposvári k. belv. Egyetemter 2. sz.  
*Somossy Ignác*, Szabolcsm. Bogdáni k. Lipótv. Józsefter 11. sz.  
*Sulyok Mor*, Temesvár vár. képv. belv. Aranyas szálloda.  
*Sümeghy Ferencz*, Zalam. N.-Kanizsai k. belv. vadászkürt.  
*Svastics Gábor*, Somogym. Vadászkürt.

- Szabadfy Sándor*, Vasm. Sz.-Gotthárdi k. Józsefv. Sándor-  
utca 18. sz.
- Szabó Imre*, Zalam. Csák-Tornyai k. belv. vadászkiirt.
- Szabó Imre*, Pápa városi képv. belv. Kristóftér nagy Kristóf.
- Szabó Sámuel*, Zalam. Zala-Egerszegi k. Országut 26. sz.
- Szaplonczay József*, Máramarosm. Már.-Szigeti ker. Józsefv.  
N.-statiout. 10. sz.
- Szápáry Géza gróf*, Vasm. Mura-Szombati ker. belv. uriutca  
12. szám.
- Szápári Gyula gróf*, Hevesm. Szolnoki k. belv. uriut. 12. sz.
- Szász Károly*, Jászkuncker. Fülöpszállási k. Országut. 44. sz.
- Szemző Mátyás*, Bácsm. Hodzsághi k. belv. Nádor száll.
- Szentiványi Adolf*, Liptóm. Liptó Sz.-Miklósi ker. belv. Kigyó-  
utca 4. sz.
- Szentiványi Károly*, Gömörm. Jolsvai k. belv. Kigyóut. 4. sz.
- Szentkirályi Mór*, Pest Józsefv. képv. Józsefv. Ószut. 7. sz.
- Széchényi Béla gróf*, Sopronm. Kis-Martoni k. b. Angolkirályné.
- Széchényi Imre gróf*, Sopronm. N.-Martoni ker. Lipótv. főhercz.  
István szálloda.
- Székács József*, Békésm. Orosházai k. belv. Evang. épület.<sup>o</sup>
- Szél József*, Vasm. Körmendi k. belv. Kecskeméti utca 1. sz.
- Szilády Áron*, Halas városi képv. Józsefv. Sándorut. 19. sz.
- Szilágyy István*, Máramarosm. Verchovinai ker. Józsefv. Statio-  
utca 7. sz.
- Szirmay Géza*, Zemplénm. N.-Mihályi k. belv. Lipótut. 11. sz.
- Szirmay Pál*, Zemplénm. Homonnai k. belv. Ujvilágut. 6. sz.
- Szitányi-Ullman-Bernát*, Trencsénm. Vág-Beszttercei k. Lipótv.  
Nádorut. Ullmannház.
- Szluha Benedek*, Tolnam. Szekszárdi k. belv. Nemzeti szálloda.
- Szontagh Pál*, Nógrádm. B.-Gyarmati k. b. Kecskemétiut. 1. sz.
- Szrmecsnányi Dárius*, Árvam. A. kubini k. belv. Szénatér. 3. sz.
- Sztratiimirovits György*, N.-Becskekerek vár. képv. Országút 41. sz.
- Thalabér Lajos*, Sopronm. Lövői k. belv. Ujvilágut. 8. sz.
- Tisza Kálmán*, Debreczen vár. képv. Lipótv. Európa száll.
- Tisza Lajos*, Biharm. Ugrai k. belv. Hatvaniutca 3. sz.
- Tolnay Károly*, Zalam. Keszthelyi k. Lipótv. Tigris szálloda.
- Tóth Kálmán*, Baja vár. képv. Lipótut. 1. sz.

- Tóth Lőrincz*, Fehérm. Csákvári ker. Lipótv. Academia épület.  
*Tóth Vilmos*, Nyitram. Nyitrai k. belv. Ujvilágutca 14. sz.  
*Török Bálint*, H.-M.-Vásárhely vár. képv. Üllőiut 2. sz.  
*Török Sándor*, Nógrádm. Szécsényi k. belv. Kecskemétiut. 2. sz.  
*Trefort Ágoston*, Békésm. Gyomai ker. Lipótv. Nádorut. 19. sz.  
*Trifunáts Pál*, Torontálm Basa-hidi k. Lipótv. Feldunasor 12. sz.  
*Túry Sámuel*, Hajdu K.-Hatház,-Szoboszló,-Vámos-Pires ker.  
belv. Országut 11. sz.  
*Ujfalussy Lajos*, Szatmárm. Máté-Szalkai ker. Lipótv. Tükör-  
utca 2. sz.  
*Ujfalussy Miklós*, Szatmárm. N.-Bányai k. Lipótv. Tükör-utca  
2. szám.  
*Urbanovszky Ernő*, Trencsénm. Bittcsei k. belv. Széput. 3. sz.  
*Ürményi József*, Tolnam. Szakcsi k. belv. Haltér 1 sz.  
*Vadnay Lajos*, Miskolcz vár. képv. Országut 7. sz.  
*Varga Antal*, H.-Böszörmény vár. képv. Ferenczv. Szézentér 7. sz.  
*Varga Flórián*, Aradm. Sz.-Annai ker. Lipótv. Magyar király  
szálloda.  
*Varró Sámuel*, Jász-kun k. N. k. Madarasi ker. Lipótv. Magyar  
király szálloda.  
*Vay Béla báró*, Borsodmegye, Szirma-Besenyői k. Lipótváros  
Józseftér 7. sz.  
*Vay Lajos báró*, Borsodm. Mező-Csáthi k. Lipótv. Józseftér 7. sz.  
*Válly János*, Szathmárm. Fehér-Gyarmati ker. Lipótv. Magyar  
király szálloda.  
*Várady Gábor*, Máramarosm. Tétsői k. belv. Aldunasor 5. sz.  
*Vecsey Oláh Károly*, Zemplénm. Mádi k. Lipótv. Józseftér 4. sz.  
*Vécsey József báró*, Szathmárm. Ar.-Megyesi k. belv. uriut. 12. sz.  
*Végshő Gellért*, Biharm. Belényesi k. belv. Molnárut. 11. sz.  
*Vidats János*, Torontálm. Tisza-Hegyesi k. Ferenczv. 2. nyúl-  
utca 10. sz.  
*Victoris János*, Trencsénm. Pucho-Illovi ker. Lipótv. Dorottya-  
utca 7. sz.  
*Vitolay József*, Trencsénm. Zsolna-Rajeczi ker. Lipótv. Európa  
szálloda.  
*Vojnics Barnabás*, Bácsm. Ó-Moravicza k. belv. vacziut. N. száll.  
*Vojnics Lukács*, Szabadka v. képv. Lipótv. Dorottya-ut. Wurmh.

*Wlád Alajos*, Krassóm. N.-Zorienczi k. belv. Magyarut. 1. sz.  
*Zámory Kálmán*, Komáromm. Csalóköz-Ócsai k. belv. Vadászk.  
*Zerdahelyi Incze*, Nyitram. Verbói k. Muzeum.

*Zichy Antal*, Somogym. Tabi k. Józsefv. Őszutca 27. sz.

*Zichy Ferr. Bódog gróf*, Györm. Eöttevényi k. Lipótv. Földu-  
nasor Hg. Koburg ház.

*Zichy Ferr. Victor gróf*, Mosonm. Zurányi k. belv. Ujvilág-  
utca 8. sz.

*Zichy Jenő gróf*, Biharm. Élesdi k. Lipótv. István főhg. száll.

*Zichy József id. gróf*, Pozsonm. Sz.-Jánosi k. belv. Váczi-utca  
Nemzeti szálloda.

*Zichy József ifj. gróf*, Pozsonym. Szemptz k. belv. Uriut. 14. sz.

*Zichy Nándor gróf*, Fehérm. Rác-Álmási k. Lipótv. Bálvány-  
utca 7. sz.

*Zsarnay Imre*, Tornam. Szini k. belv. Zöldfaut. 10. sz.

*Zsámbokréthy József*, Nyitram. Privigyei k. belv. Vadászk. száll.

*Zsedényi Eduárd*, Szepesm. Szepes-Szombathelyi ker. Lipótv.  
2 sas utca 8. sz.

*Zsitvay József*, Eeztergomm. Táthi k. Lipótv. Nádorut. 15. sz.

---



